

Stukken maken

Leo Herberghs

bron

Leo Herberghs, *Stukken maken*. Uitgeverij 261, Heerlen 1984

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/herb001stuk01_01/colofon.php

© 2013 dbnl / Leo Herberghs

Tussen aktie en Arkadië

Deze bundel is een selectie van een honderdtal columns die Leo Herberghs in de jaren 1979-1984 in het dagblad De Limburger publiceerde. Herberghs schreef in zijn lange journalistieke loopbaan talloze bijdragen, kritieken en stukjes. Het zijn vooral die dagelijkse stukjes die een gekleurd licht werpen op gebeurtenissen of verschijnselen in onze samenleving en deze typeren.

Hoe kwam de keuze tot stand? Een weloverwogen keuze veronderstelt een samenstel van criteria, waaraan de stukjes moeten voldoen. Vanuit een dergelijk plan hebben de samenstellers zich niet aan het lezen gezet. Ze fungeerden als zeef waardoorheen meer dan 1100 columns gingen. Kwaliteit en trefzekerheid ervan gaven de doorslag.

Toch is hiermee niet alles gezegd. Gebundelde stukjes lijden al gauw aan het euvel dat ze, losgemaakt uit hun - in dit geval vaak Limburgse - kontekst, niet te plaatsen zijn voor wie niet is ingewijd in Limburgse verhoudingen en situaties. Van opname van enige opmerkelijke stukjes is om die reden afgezien. Het accent verschoof allengs in de richting van min of meer tijdloze, pretentieloze beschouwinkjes, die duidelijk van de 'aktivistische' stukjes zijn te onderscheiden. De plaats van de stukjes in het boek is tenslotte bepaald door het toeval.

Dagelijks geeft Leo Herberghs in de grootste krant van Limburg acte de présence. Altijd heeft hij iets te melden, ook al is er niets bijzonders voorgevallen. Er zijn onderwerpen die Herberghs preokkuperen. Zijn stukjes achter elkaar lezen kan dan ook het beeld oproepen van de stokpaardjes die in eenzelfde ritme worden bereden.

De columnist bepaalt het gezicht van een krant in niet gerin-

ge mate: binnen de door de redactie gegunde ruimte en vrijheid kan hij ironiseren en badineren, hekelen en op tegendraadse werkelijkheden wijzen. Columns zijn geen uitgewerkte verhandelingen, columnisten geen hoofdartikelenschrijvers. De puntig geformuleerde mening wordt doorgaans niet toegelicht of uitgewerkt. Dat kan de lezer verdrieten, maar het onaffe heeft ook zijn aantrekkelijkheid, het kan de lezer stimuleren. Het ongeschakeerde zwart-wit schema verhindert dat de bondigheid verstikt in wolligheid.

Een typologie van de columnist bestaat voor zover we weten niet. Maar met wie, zo lijkt het, is hij beter vergelijkbaar dan met de nar of zot, die in een grijs verleden op volks- en hoffeesten de leuke aap speelde? Dat hij alleen maar de prettig gestoorde uithing, is niet aannemelijk. Hij hield zijn publiek de spiegel van menselijke zwakheden voor, nam gevestigde waarden en normen op de korrel, stelde misstanden aan de kaak en dit alles op een wijze die voor de gezagsdragers nog te pruimen was. In geen geval kon hij verplicht worden 'positief' te zijn. De ideale nar was progressief en konservatief tegelijk, humoristisch, satirisch en sarkastisch maar nooit sardonisch.

Wie is die wijsneus die dagelijks wereld en provincie kritisch in ogenschouw neemt? Met enige aarzeling wagen we een poging een soort van kultuurfilosofisch wereldbeeld uit de elkaar wel eens uitsluitend lijkende inzichten van Herberghs te konstrueren.

Is Herberghs een gezworen vijand van kerk en godsdienst? Stellig niet. Hij zal het de liturgievernieuwers eerder tot over het graf aanrekenen, dat het melodieuze, onvervangbare Gregoriaans zo goed als geheel uit het leven van alledag is verdwenen. Fiets- en wandeltochten tijdens vakanties hebben vaak de diepe stilte van een kontemplatief klooster

tot doel. God en de fiets zullen, *Deo volente*, nog lange jaren in het werk van Herberghs voorkomen.

Is Herberghs anti-Amerikaans en pro-Russisch? Voor de keuze gesteld, zou hij, dunkt ons, geen bedenktijd nodig hebben om de zegeningen van een totalitaire heilstaat te verwensen. Anti-amerikanisme komt aan de oppervlakte, waar het gaat om de uniformerende, nivellerende invloed van gene zijde van de oceaan op de Europese (politieke) cultuur. Het begint met Amerikaanse keukens en televisieseries en eindigt met kruisraketten.

Is Herberghs vooringenomen tegen het CDA en een meeloper van het socialisme? Op deze veelgehoorde klacht past het antwoord dat schijn bedriegt. ‘Niet bij brood alleen’ en ‘samen verantwoordelijk’ houdt Herberghs hoog in het vaandel. Links en rechts krijgen vegen uit de pan. Trouwens links, rechts: het is als een Weense wals. Wat vandaag rechts is, kan morgen links zijn. En staat zowel in christendom als marxisme de menselijke vrijheid niet centraal? Dat hij zijn pijlen richt op de Limburgse CDA-regenten vindt zijn grond in het toeval, dat juist zij en niet anderen op het kussen zitten. Heeft een journalist een andere taak dan bedrog of zelfbedrog in politiek en bestuur te ontmaskeren en de diskrepantie tussen ideologie en leuze enerzijds en politieke praktijk en realiteit anderzijds - die de politiek voor velen tot een schimmenspel maakt - in het licht te stellen? Het zwaard mag niet worden afgestompt. Waarachtigheid!

Herberghs neemt niet alleen stelling. Hij wil ook tot nadenken stemmen. En is voor een kritische bezinning niet alle reden? Gedragen de Limburgers zich wel als degelijke rentmeesters van hun cultuurpatrimonium? Zijn wij op drift geraakte losbollen die, gevangen in de adoratie van het *hic et nunc*, natuur en milieu, dorps- en stedenschoon roekeloos - maar niet straffeloos - exploiteren? Moet aan onzalige

reklamebureau's en plannenmakers niet een halt worden toegeroepen? Pas nadat de provincie is gedeformeerd tot één grote speeltuin annex zandbak?

Herberghs geselt de miljarden verslindende, uit haar krachten gegroeide gezondheidszorg, die niet beter maakt. Hij steekt de draak met de clichés van de welzijnsideologie en de axioma's van de groei-ekonomie. Ziekte en dood moeten in ere worden hersteld. Hij treurt om kwijnend historisch besef, dat kritisch en bescheiden tegelijk maakt. Herberghs heeft het land aan carrièrezucht en winststreven, verstedelijking, autowegen en vliegvelden, rationele planning en vooruitgangsgeloof, dogmatisme en utilitarisme, konventionaliteit en smakeloosheid. Waardering en sympathie ondervinden soberheid, de schillenboer, het landleven en boerenwijsheid, gesloten dorpsgemeenschappen, ambachtelijkheid, religiositeit, het traditionele gymnasium, de middeleeuwen en illusies.

Herberghs is niet vrij van ambivalenties. Is hij niet zelf slachtoffer van de - ook door hem gekritiseerde - geesteshouding het verleden als paradijselijk te idealiseren, waartegen de tekortkomingen van het heden en de voosheid van bepaalde moderne ontwikkelingen des te schriller afsteken? Leo Herberghs: de utopist? De hartgrondige pessimist? De moralist? De anarchist? De cynicus? De nostalgische en melancholische romanticus?

Hoe het ook zij, de moderne, symboolblinde mens is in Leo's overtuiging de band met het verleden en de natuurlijke omgeving kwijtgeraakt. Want elke mens draagt in zijn vezels de kennis en ervaringen mee van de overledenen en de wezens die eens zullen zijn, zoals in elke waterdruppel alle eigenschappen van de zee aanwezig zijn (Yourcenar).

Kees Schutgens

Siersteen des aanstoets

Een journalist die ervaart dat iets geen nieuws oplevert kan altijd zeggen: ‘Daar zit niets in’. Voor een columnist ligt dat moeilijker. Er zit altijd iets in. Er moet altijd iets in zitten. Hij moet het er zelf in stoppen. Dat is een basisvoorwaarde en tevens de meerwaarde van de column.

In Nederland wordt een columnist Stukjes-schrijver genoemd. Een column is een kolom, is iets massiefs. Een Stukje is dat minder. Het is betrekkelijker: een deeltje van het geheel.

De schrijver wordt regelmatig benaderd door mensen die hem toefluisteren, overreden, toeschreeuwen: ‘Dáár zit een stukje in!’ Schrijf het dan zélf, zou je denken. Maar dat is uitlokking voor een verkeerde rol. Nee, h́ij is de Stukjesschrijver die zich plaatsvervangend boos moet maken; hij moet prijzen of kapittelen. Hij kan zelfs een loopje nemen met de nieuws-feiten.

Het is een misverstand te menen dat hij daar op kan worden aangesproken. Laat staan dat hij níet op de vlucht mag slaan, als iemand op hem toekomt met de tekst: ‘Gisteren schreef u...’. Niemand kan tenslotte voor de rechter worden gesleept, uitsluitend omdat hij de gedachte aan iets ontzettends heeft gekoesterd. Het Stukje zal ontzettend zijn: de neerslag bij het omroeren van waan en werkelijkheid.

Een column heeft met alles te maken, zelfs als hij over niets gaat. Daarom past hij op elke pagina in een krant. Hij kan een flonkerster zijn als de wereld rondom in atoomdamp vergaat. De liederlijkste vergelijking die het Stukje kan treffen is Het Toetje, de delicatessen, de zoete rozijn in de grijsgedrukte koek.

Een goede column heeft namelijk iets onverteerbaars, wat ergerlijks, iets oprispends. Dat schuurt nog als de rest van de krant al verteerd is. De flarden van een krant die na de eerste kernbom op Navo-land, nog leesbaar zijn, bevatten een Stukje dat niet weggebrand is, dat niet kon verdampen.

Columns zijn gevaarlijk. Zó gevaarlijk dat ze uit opportunisme niet verboden worden. Politiek en marketing voorzien vanouds in een zondebok, de gecoeffeerde Kop van Jut. Zo wordt de omstreden columnist een sieraad, een curiositeit, een zich te permitteren Steen des Aanstoots. En tegelijk is hij een perfect alibi voor een krant waar vele verwijten die haar treffen op afketsen.

De Stukjesschrijver is een van Allah gezonden kampioen die achter een hoge muur dagelijks moet vechten tegen geesten, waar soms nog geen naam voor is gevonden. Hij kan in die zin een voorloper genoemd worden. Hij kan doen wat hij wil als hij zijn lezers maar dát laat geloven waardoor hij morgen nog een stukje kan schrijven.

Een Stukje kan een aperitief zijn, een braakmiddel en tegelijk een in krantekolommen verstopt lezersbindend preparaat. In een homeopathische verdunning - 50 tot 15 regels teruggebracht - heeft het de krachtigste werking. Men leze éénmaal daags, één stukje. Méér lezen is onverantwoord. Het is slecht voor de gezondheid, vervelend, bovendien riskant vanwege de verleiding te vergelijken. De vluchtigheid mag niet worden aangerand.

Het lezen van de Stukjes-bundel roept bijzondere complicaties op. Gebundeld treedt de column namelijk uit zichzelf. Hij is tijdsdokument geworden. Zijn letters werden met de hand gezet. De woorden staan op beter papier van de juiste kleur. De krantegedachte is een boek geworden. Het

Stukje verliest de onaanzienlijkheid. Plotseling kan het niet meer stuk. 't Wordt aan het oordeel van vergankelijkheid of onvergankelijkheid onderworpen. Teruggeroepen puntige teksten, ooit bron van ontspanning of ergernis, blijven als tijdsbeeld en schrijversportret interessant. Is van sommige bundels de bloei kort, de beste hebben een lange nasmaak.

Jos Stijfs

Historisch besef

We leven niet één-dimensionaal: er ligt iets achter ons en er komt ons iets tegemoet.

We weten veel van dat verleden en wat we ervan weten, kan uitgroeien tot ‘historisch besef’.

Historisch besef bewerkt bij de mens een relativerende houding ten aanzien van de gebeurtenissen die hij meemaakt. Alles namelijk is er al eens geweest, alles is al eens doordacht, geformuleerd, op een rij gezet.

Die wetenschap, dat alles al eens geprobeerd is, maakt ons tegelijk bescheiden en tegelijk nieuwsgierig. Bescheiden omdat wij het niet alleen zijn die de wereld hebben trachten te verstaan. Nieuwsgierig omdat we willen weten welke nieuwe varianten van eeuwenoude gegevens onze tijd oplevert.

Iemand die historisch besef heeft, weet dat hij leeft in een verband, dat hij staat in een lange rij van lotgenoten. Hij is een tijdgebonden mens die denkt vanuit zijn tijd en aan die tijd zijn bestaan te danken heeft. Zijn historisch besef doet hem weten dat deze tijd uit een daaraan voorafgaande voortgekomen is en dat uit deze, zijn tijd, weer een andere volgt. Hij staat als het ware op de schouders van zijn voorouders, hij is geen eend die, op de kant kruipend, het water van het verleden van zijn veren schudt.

Alles wat gebeurt, is in een zinvol geheel gerangschikt, gezien vanuit de historische afstand. Heersers vallen, rijken storten in, maar dat alles ligt in de loop van de dingen. Dat is niet iets buitenissigs, iets dat gebonden is aan een bepaalde periode in de geschiedenis. Het is van alle tijden en omdat het van alle tijden is, dringt het zich in ons historisch besef als iets vol betekenis op. In het verleden ligt het heden, in het heden de toekomst.

Het besef dat we ingebed zijn in een 'historie' geeft ons een gevoel van continuïteit. We waren er eens niet en straks zullen we er wéér niet zijn. We zijn allen meegevoerd door de stroom die 'geschiedenis' heet, we hebben ons deel eraan bijgedragen, we hebben ons deel ervan gehad. Maar waar we ook heengevoerd worden, we weten dat we drijven in een stroom die ononderbroken is en die op weg is naar een doel, naar een zinvol einde. Het historisch besef houdt ons in tijden van dreiging overeind. Het maakt dat we zijn wat we zijn en dat we ons daarin goed voelen. De geschiedenis leert ons dat er een 'geschiedenis' geweest is, iets wat 'geschied' is en dat er niets is wat er zo maar toevallig is komen aanwaaien, dat er niets is wat er zo maar toevallig is.

Het historisch besef is een stevig anker dat ons aan de oever vasthoudt zodat we niet op de stroom wegdrijven. Als het historisch besef niet méér dan dat bewerkt en als de lessen van de geschiedenis ons op school en elders dát leren, dan is dat niet voor niets geweest.

Winter in Hunsel

Hunsel ligt achter Thorn als een grijs achterland naast de luister van een verzilverd stadje. Terwijl in Thorn het witte overheerst is Hunsel donker. Vooral op zulk een bulderende decemberdag als het geboomte zoeft en fluit met flarden van takken. Het regent nog niet, maar zwart-grijze wolken dalen vervaarlijk naar de horizon.

Daartussendoor komt er iets heel licht tevoorschijn, dat soms in blauw overgaat: een dun blauw dat van ver zijn licht over de aarde zendt. Langs een slingerende weg staan boerderijen: van buiten zijn ze zo stil als een stille winterzondagmorgen maar kan zijn. Gesloten de hekken, de poorten, de tuin geplunderd door de wind.

Overall in het land staan die hoeven los van elkaar, alsof ze zo maar neergezet zijn buiten alle berekening om. Ze staan aan wegen en aan paden, bij een nors bosje of langs een zandweg, temidden van omgeploegd land en opgeworpen aspergevelden. Ruig is de erfbepanting waar geen blad meer aan te zien is. Een paardje staat op een weiland ernaast. Emmers glinsteren op het erf, een ladder staat tegen de muur. De luiken zijn dicht.

Zover zijn de hoeven soms naar achteren gelegen dat je ze van de weg af niet ziet: een hoogopstaand gewas van de tuin houdt de gevel verborgen.

Het land van Hunsel begint al dadelijk na de laatste huizen van het dorp: een klein, bij elkaar gestoken groepje dorpswoningen, een kerkje, school, pastorie, kerkhof. Op een groot doek staat: 'RK HVC speelt', en daarachter zie je, door het struikgewas, mannen die aan het voetballen zijn. Je hoort het dof geroep van de spelers en het korte knallen van het getrap tegen de bal.

Op een onopvallend gebouw, 'n beetje verwaarloosd staat in bijna weggewiste letters: PAROCHIEHUIS ST. JACOBUS. Er speelt een muziekgezelschap van welks gemusiceer een dof gebrom op de straat te horen is.

De pastorie - een groot huis, maar misschien is het helemaal geen pastorie - ligt leeg. Zij ziet er gerestaureerd uit. De zijgevel is mooi van steen, met erin kleine ronde venstertjes.

Jonge meisjes komen uit de kerk na afloop van een zangrepetitie. Ze pakken hun fietsen die tegen de muur staan van een huisje bij het kerkhof en verdwijnen, babbelend en lachend, in verschillende richtingen, het land intrekend: lange, rechte wegen die uitgaan van het verstilde dorp waar alleen voetballers en muzikanten bewegen. Tot ook die naar huis gaan en de gebouwen elkaar met koude, lege blik aankijken. Het kan stil zijn in een dorp op zondagmiddag! Maar nu is het nog niet zover. Nu en dan immers is er ook nog 'n fietser, zoals een man met een doos appels achterop die zich, als hij langsrijdt, helemaal omkeert om mij uitdrukkelijk te groeten. Ik kom een jongen tegen die naar het repetitielokaal gaat, of komt hij ervan terug? Opzij van zijn fiets heeft hij een grote mand gekonstrueerd waarin hij zijn instrument opgeborgen heeft. Zo, blijmoedig fietsend door wind en regen, heeft hij zijn muziekinstrument als een huisdier veilig en wel bij de hand.

In het dorp ligt op het trottoir een dode kat. Wanneer overreden? Een plas bloed vormt zich bij haar mond. Zwart en feilloos ligt ze uitgestrekt: in een bewoonde dorpsstraat zó onaangeroerd als lag ze ver weg in de velden. Er is niemand die zich om haar bekommert. Het bloed drupt uit neus en mond.

Niet zover daar vandaan ligt een dood konijn langs de kant. Ook dit ligt gestrekt, zo lang als het is. De tong steekt uit de mond: een bedroefd en rood, klein tongetje.

Dood, verval, regen en wind die elkaar overtreffen. En overal het grijs dat in schakeringen optreedt: een grijze baard van struikgewas, een lichtere van de boomtoppen, een bijna witte van de verre populieren. Maar niet alles is dood: voor mijn voeten springt een konijn weg, rent zo haastig dat het zich lijkt te vergissen in de weg, blijft rennen totdat het kan wegduiken in een greppel, honderd meter van mij vandaan. En weer is het land stil. Zelfs de vogels hebben zich overgegeven aan triestigheid. Kraaien lopen lomp over aardkluiten en trekken de bebloede worm uit de grond. Meeuwen hebben een vergaderplaats uitgekozen achter een gelige berm en komen aanfladderen met door winter nauwelijks aangetaste zilverglans van de vleugels.

Het kerkje binnengaand word ik als het ware opgewacht door een meneer die zegt dat hij het fijn vindt dat iemand zijn kerk bezoekt. Als ik hem vraag of hij de pastoor is, antwoordt hij dat dat niet zo is, maar dat hij in deze kerk het kosterschap uitoefent. Hij brengt me naar de sacristie en laat mij een kelk zien die enkele honderden jaren geleden aan de kerk geschonken is. Vervolgens brengt hij me naar een zaaltje waar verenigingen vergaderruimte hebben. Hij wijst op de houten sculpturen aan de wanden: engelenkopjes door weer en wind verteerd, maar soms sprekend in al hun onverwachte en stoorloze paradijsachtigheid. Kopjes ook met vleugels opzij die toch niet weg kunnen en opvliegen uit Hunsel. Maar wie zou dat willen? Ze zijn hier veilig. Mijn gids wijst in de kerk op enkele andere sculpturen: onder andere van Jan van Steffensweert. Op 'n beeld van St. Antonius met het varken wijzend zegt hij: 'Kijk eens naar die baard: daar zit de wind onder!' Het kerkhofje. Er zijn zeven grafstenen van Britse soldaten, omgekomen toen een Brits oorlogsvliegtuig neerstortte. Hier, in een hoekje van een grijze wereld, zijn ze wél geborgen en zonder pijn.

Verzwelgende hemel

De winterschilders hebben voor ons een hemel geschilderd die we nu alleen nog beleven boven aardse verlatenheden, zoals bergen en grote, verlaten vlakten, maar die verder helemaal verdwenen is. De hemel bestaat voor ons niet meer: elektrische lampen hebben de sterren blindgeslagen.

Maar de landschapschilders van de achttiende eeuw hebben die onwerkelijke, naar eeuwigheid en oneindigheid reikende hemel nog goed gekend. De winter- en ijsschilders zetten daaronder op de voorgrond van hun schilderijen een krioelende schaatsende menigte neer: over de schittervelden van het ijs vliegen de zwarte figuurtjes en gekleurde wezens, vallen de kinderen voorover en is er heel het gewriemel van de aan de kant hun schaatsen vastbindende, dikomwolde vrouwen en mannen.

Wie daar schaatst, onder het doorschonen behang van de hemel, schaatst aan de rand van de stad. Dichtbij huis is hij, en toch eindeloos ver, op de velden van vliegensvlugge gedachten, wemelende vergezichten, open jachtvelden waar de schim van de winter eindeloos voortzeult, van dorp tot dorp trekkend, steden tegemoetgaande, al meer en meer vereenzamend.

Aan weerskanten van de ijsvlakte hebben de schaatsers een uitkijk op kerktorens, bruggen, kastelen, boerderijen en vastgevroren schepen. Ze zijn bijeen als burgers van de stad die hen toestaat de ijspret te beoefenen vlakbij hun woningen waar ze maar uit hoeven te lopen om te spelevaren op het ijs. Bevoorrechte eeuw, toen het nog koud was, toen het water van rivieren en van meren nog bevroor, ja toen de Zuiderzee van Stavoren naar Enkhuizen schaatsend overgestoken kon worden.

In dit duistere, als het ware alles innerlijk belichtende licht, speelde op vrije, winterse dagen zich het recreatieve leven van de stad af. De winterschilders hebben het tafereel vereeuwigd. Het is een kleine Hollandse komedie. Soms heeft het iets van een glorieuze kermis, maar altijd heeft het vooral intimiteit die tot in de oneindigheid uit wil botten: een intimiteit die de eeuwig-doorglansde ruimte wil bergen in haar warmte. De hemel, die rust op al deze mensen en huizen, op de stad en op de vlakte van ijs, is als middeleeuwse godsdienst, als een visioen, als een winterhart.

Ik kijk naar het winterschilderij en ik ervaar een verpletterende eenzaamheid: hier, in het hol van de wereld, ligt Holland en danst zijn eeuwige dodendans.

Zou zó niet de droom van de schilder geweest zijn: een plek op de wereld, genaamd Holland, waar de hemel op het punt staat de aarde te verzwelgen?

Traagheid

Gewend als we zijn aan ‘snelheid’ is traagheid in veler ogen iets minderwaardigs geworden. Wie traag is en wát traag is telt niet meer mee.

Het najagen van records getuigt van onze hang naar het snelle. Alleen de snelle ondernemer krijgt de kroon. Alleen de snelle maatschappelijke klimmer krijgt zijn hoge beloning.

Snelheid wordt aanbeden. Wie het snelst ergens komt - de maan, een bepaalde positie - heeft bereikt wat de moeite van het nastreven waard is.

Traagheid wordt niet als iets positiefs ervaren. Een technisch proces met een langzaam verloop zint ons niet. Hetzelfde geldt voor een langzaam denkproces. Maar, hoe paradoxaal het ook klinkt: de ‘slak’ wint het op de duur van de haas. ‘Traagheid’ kan winnen, niet door de ‘eerste’ te zijn maar door van snelheid af te zien en zodoende aan bezonkenheid en diepgang te winnen. Snelheid hoort thuis in de sfeer van het oppervlakkige en van de prestatie. Maar prestatie wekt alleen maar op tot grotere prestatie, en het einde is de dood van de prestatie. Duurzaam gewin ligt op een ander terrein: dat van het zich langzaam eigen maken, van de langzame verovering, die stapvoets gaat.

Wie in zijn jeugd najaagt wat hem als snelle bevrediging van geest en zinnen voor ogen staat, komt vaak op latere leeftijd tot de conclusie dat hij de belangrijke dingen van het leven voorbijgelopen is. Traagheid verwijlt vaak bij de kortstondigheid van de dingen en geniet er de puurheid van. De puurheid van het vergankelijke. Iemand die in zijn snelle vaart dat aspect ‘vergankelijkheid’ voorbij streeft, streeft zijn leven voorbij.

Wat heeft die snelle wereld ons gebracht? Grondstoffen die

uitgeput raken, een aarde, die nu hier dan daar in vlammen opgaat, een bedorven milieu, honger in grote delen van de wereld.

Snelheid heeft onszelf overrompeld. We zijn tengevolge van de snelheid over onze eigen schaduw gestruikeld. En nu liggen we verslagen op de grond. Machteloos moeten we toezien hoe de wereld zich al sneller en sneller bewapent. De ‘slak’ evenwel gaat langzaam op weg en terwijl zij onderweg is komt zij méér over het bestaan te weten dan menige verbeteraar en machtsbewuste snelle politieke technicus. ‘Verweile doch, du bist so schön’, zegt Goethe tot het ‘ogenblik’.

De trage mens, de mens die het ogenblik aanvaardt en zich dat ‘ogenblik’ eigen maakt, heeft diepergaande ontdekkingen te doen dan de snelle mens met zijn vlugge voortgang. Rijpen, is dat niet alles? En gebeurt dat rijpen niet in traagheid? En worden er op het ogenblik op de wereld niet vooral veel onrijpe vruchten voortgebracht?

‘Landschap met drie hutten’

Het pad bestaat niet meer, de boom is omgehakt, de armelijke huizen zijn nergens meer te vinden. Je zou er zelfs in je slaap niet meer kunnen belanden. Voor eeuwig weggezonden in het verleden, deze stille plek aan de rand van de wereld. Zoals de mensen die er gewoond hebben, de wandelaars die er gewandeld hebben. Verdwenen in het stof, achterovergevallen in de leegte. In geen ogen spiegelen zich meer deze boom, dit zandige pad, deze hutten. En was er geen Rembrandt geweest die zich over deze plek heengebogen had, er zou nooit sprake geweest zijn van dit ‘Landschap met drie hutten’. Rembrandt heeft het stof van dit pad voor onze ogen doen trillen zodat we na eeuwen nog een waas voor onze ogen krijgen.

Hij heeft het zand van deze landweg verzichtbaar zodat we er met trage voeten overheen lopen. Hij heeft de hutten met zijn aandacht overtoegen zodat we de adem horen van de mensen die er wonen.

Er is leven in deze ets. We horen geluiden, we zien de lucht. Achter de hutten moeten runderen grazen. De vogels moeten rond het huis vliegen. De geheimste aandoeningen van het licht komen bloot. We kijken naar een openbaring van landschap. Er waait ons een tederheid tegemoet die vol menselijke warmte is. Wanneer zijn we verdreven uit deze vrede. Hoe is alles anders geworden!

Rust! Dromeloze stilte! Verkozen onschuld! Raadselachtige aandoeningen! De ziel had toen nog een verblijf. Sindsdien dwaalt ze verdwaasd rond en vindt geen huis. Ze dwaalt rond boven snelwegen, tussen huizenblokken, rond fabrieksschoorstenen, ze keert en wendt haar steven, maar nergens is er iemand die haar ontvangt. Zijn de oorden van de wereld leeg geworden en koud als de noordenwind?

Heeft er ooit wel een wereld van zulk een intimiteit en van zulk een vredige overgave aan de meest intieme dromen bestaan? Maakte Rembrandt zijn ets om, net als de kijkers, te ontkomen aan een ziellose mechanistische wereld waar de engel met zijn vleugel niet meer overheen wiekte? Is deze uitbeelding van een landschap met drie hutten louter een zielstoestand? Heeft Rembrandt zijn eigen innerlijk in beeld gebracht? Onze ogen tasten de ets af, verslaafd aan deze gaafheid, dit nog niet ontspoorde stukje wereld, en we kunnen ons er slechts los van maken met een zucht die verdwijnt in de ijle van deze zondeloze hemel.

Reizen

Reizen biedt veel aantrekkelijks en volgens de folders veel bloot.

Ik ken mensen die inschreven voor een bepaalde reis in de hoop bij aankomst ontvangen te worden door zo'n aardige vrouw uit de folder. Maar helaas, het bleek nep.

Toch blijven de reisbureau's het bloot aanbieden. Bloot in kleuren. Vrolijke meisjes aan stranden. Vakantiegenot.

Had je gedacht. Nep. Geen blote stranden. Geen gidsen als nymfen. Geen aankomst met een kus door een schone.

Wat er wel is: lawaai op je hotelkamer. Hotelpersoneel dat je niet verstaat. Hollandse aardappelen met Hollandse jus en Hollandse erwten. Wat er wel is: een reisgezelschap dat deels bestaat uit overjarige volkstuinbezitters, bevroren juffrouwen en ingelijste dames van stand. Spijkerbroeken en permanent en lange japonnen voor de genoegens van de wijn.

Maar niks te zien van de portretten die de reisfolder sierden. Geen aanlokkelijke liefdes, lichtzinnige gesprekken en euvele moedwil, maar kleverige handen van de ijsjes, giechelende busreizigers na de wijn en een douche die niet doorloopt.

Reizen is mooi, voorgespiegelde reizen zijn nog mooier, maar dan moet je wel thuis blijven.

Er zijn mensen die reisfolders aanvragen en die het 't hele jaar doen met de afbeeldingen op de glimmende pagina's vol Mallorca, de Canarische Eilanden en Haïti.

Ze worden nimmer ontgoocheld. Integendeel, ze hebben een mooier Mallorca, een mooier Haïti en een stralender Spanje dan de reizigers zelf ooit te zien zullen krijgen.

Er moet meer gehuild worden

Politiek zegt ons niet meer zoveel, sinds onze leiders hun gevoelens verborgen houden.

Ze willen nog wel 'ns lachen, maar tranen zijn er niet meer. Wie heeft 'n politicus wel eens zien huilen?

Tranen van Van Agt. Ach, hoe zouden ze ons politieke klimaat zuiveren.

Eén traan van Den Uyl, en de politiek zou ons weer dierbaar worden.

Waarom wordt er niet gehuild in onze politiek?

Waarom zijn onze ministers zo koel en onaangedaan?

Waarom zijn onze kamerleden zo zelfverzekerd en zo hard?

Geen tranen in de ogen van onze volksvertegenwoordigers!

Ministers en kamerleden huilen niet.

Dagelijks zouden er tranen moeten rollen uit de ogen van onze minister-president en van onze minister van Economische Zaken. Ze zouden tranen met tuiten hebben moeten huilen, toen prof. Rutten van het ministerie van Economische Zaken ons onlangs vertelde, dat het met onze economie nog slechter zal gaan dan het al gegaan is.

Maar wie zou menen, dat onze ministers vanwege die slechte economische toestand tranen zouden storten, heeft het mis!

Wat moet het eenvoudige volk daarvan denken?

Gelachen, dat wordt er! Ministers doen aan alle leuke dingen mee. Van Agt rijdt rond op zijn rijwiel en laat zich tot ereburger benoemen, kroont schutterskoningen en -koninginnen en luistert feestelijke gebeurtenissen op.

Het huil-vermogen van onze politici is tot nul gedaald. Ministers die niet in het openbaar kunnen huilen, kunnen het land niet regeren.

Huil dan over onze ingezakte economie, gij heren van het

CDA, van de PvdA en van de VVD. Stort uw tranen over onze conjunctuur, over onze ondernemingen en over onze bedrijfstakken. Laat uw ogen verblind raken door tranen vanwege het sociaal-economische klimaat in ons land. En wil, alsjeblieft, een stevig potje huilen over de herindeling van Zuid-Limburg!

Wat is goed voor ons?

De hele dag krijgen we te horen wat goed voor ons is. 's Morgens begint dat al. Een ontbijt is goed voor ons. Een ei is goed voor ons.

Vruchtensappen, yoga en meditatie zijn goed voor ons. Anderen weten wat goed voor ons is. Wij zelf weten dat niet. We weten niet dat Amerika goed voor ons is, dat kernenergie goed voor ons is, dat de regering goed voor ons is.

Soms roept er wel iemand dat kernenergie niet goed is, dat de minister-president niet goed is, dat onze lucht niet goed is, dat onze technocraten niet goed zijn, maar zijn geroep gaat in het algemene geronk van feestredenaars, inhuldigers, prijzers en wollen dekenhanteerders verloren. En een industrieel staat op, steekt zijn vinger omhoog en roept uit dat hij wel weet wat goed voor iedereen is en dat hij ervoor gestudeerd heeft.

Deskundig! Ja, warempel, we gaan gebukt onder onze deskundigen die niets weten van de blauwe lucht, die nooit met blote voeten door het gras gelopen hebben, die nooit het geruis van de wind boven in de bomen gehoord hebben.

Onze deskundigen! Voor elk probleem bedenken ze een oplossing, maar de enige remedie voor alle kwalen zou zijn de deskundigen de mond te snoeren, opdat we zelf durven te zeggen wat goed voor ons is.

Plastic is goed voor ons, zeggen de chemici.

Insecticiden zijn goed voor ons, zeggen de landbouwdeskundigen.

Lawaai is goed voor ons, zeggen de bouwers van autowegen en de ontwerpers van startbanen. De deskundigen alleen kunnen weten wat we nodig hebben. En de deskundigen zeggen dat we beton nodig hebben, dat we kernenergie nodig hebben, dat we autowegen nodig hebben, al zijn het er

tien naast elkaar.

Hebben we dat werkelijk allemaal nodig? Of hebben de deskundigen dat nodig? Weten die deskundigen werkelijk wat goed voor ons is? Of weten we het zelf veel beter?

Wie is er deskundig als het om stilte, zuivere lucht, rust en welzijn des harten gaat? Zijn wij dat allemaal niet, u en ik? We moeten de wereld niet overlaten aan de deskundigen!

Een ons stilte, SVP

De ene keer zakt de automarkt in elkaar, de andere keer de markt voor wollen sokken. Als iedereen drie auto's in zijn garage heeft staan en tien paar nieuwe wollen sokken heeft, kan het personeel van die betreffende bedrijven voor 'n maand naar huis.

We maken van alles te veel. Te veel oordoppen, te veel overhemden, te veel Citroënpersers. Er is te veel melk, er zijn te veel appels en er zijn te veel grammofoonplaten.

Pas als alle markten in elkaar gezakt zijn kunnen we verstandige dingen gaan bedenken. We maken bijvoorbeeld nog maar tien auto's per dag, twintig oordoppen, vijf fietsen, tien fototoestellen en twintig bedspreien.

Inmiddels verbruiken we minder grondstoffen, houden de omgeving vriendelijker, ademen weer schone lucht in en doen het kalm aan.

Het lijkt kinderlijk, maar is het niet veel kinderlijker per dag honderd auto's te maken, die vervolgens neer te zetten op een opslagplaats omdat ze niet verkocht worden en daarna de werknemers voor 'n maand naar huis te sturen?

Of is het niét gek dat dat een regering miljoenen in 'n bedrijf moet investeren opdat er werk zal zijn? Kunnen die werknemers dan niet evengoed dat geld ontvangen zonder dat ze daarvoor verplicht zijn auto's te fabriceren die er toch genoeg gefabriceerd worden?

Maar het schijnt dat we alleen een goed product kunnen maken als we er honderdduizenden tegelijk van maken. Dus zitten we nu en dan met een ingezakte markt. En dat niet alleen: we verbruiken op een snelle wijze de lucht, de aarde, de natuur en de stilte

En dat zijn nu juist 'producten' die we zelf niet kunnen maken, maar die integendeel, als ze eenmaal op zijn, ook

werkelijk 'op' zijn.

Honderd kilo auto kan me bij wijze van spreken iedereen leveren. Maar een ons stilte, waar kan ik dat vinden?

Mooi

Laatst las ik in een advertentie dat iedere vrouw mooi kan zijn. Het heeft mij verbaasd. Als iedere vrouw mooi kan zijn, dan moet dat ook gelden voor iedere man. Iedere man kan mooi zijn. Daar moet duidelijkheid over bestaan. Mannen zijn mooi!

Een man is niet alleen mooi wat zijn uiterlijk betreft. Hij is ook edel. Hulplievend is de man. Hij staat de lijdende bij: op zijn schouder kan menige vrouw uithuilen. Kortom: de man is edel van gestalte en van inborst.

De man neemt ook altijd de juiste beslissingen. Men kan blindelings vertrouwen op zijn raadgevingen. De vrouwen die hij advies geeft varen er wel bij. Met recht vertrouwen zij op het inzicht van de man. De man is ook iemand die denkt. Wat hij ook doet of waarmee hij ook bezig is: hij doet alles met verstand, met overleg. Groot is zijn denkvermogen, ja het gaat schier dat van de engelen te boven, en God alleen weet hoe knap engelen zijn.

De man is knap, verstandig, ziet er stralend uit en is behulpzaam. Menigeen vraagt zich af hoe het komt dat de vrouwen de macht gegrepen hebben, terwijl het toch duidelijk is dat zij deze macht ten onrechte hebben. Als het toch waar is dat de mannen de redders zijn van de wereld en dienen aanbeden te worden, hoe komt het dan dat de vrouwen het heft in handen hebben genomen en over de mannen heersen?

De vrouwen zorgen goed voor zichzelf. Ze leiden steeds nieuwe schoonheidsspecialisten voor hun schoonheidssalons op, ze spelen het steeds opnieuw klaar de ene couturier na de andere tot ongehoorde prestaties te brengen, ja ze nemen zelfs het initiatief tot het oprichten van maandbladen en weekbladen die geheel in het teken van de vrouw staan. En dan praat ik niet eens over vrouwenhuizen!

Terwijl de mannen altijd maar mooier worden en knapper van gestalte, terwijl de mannen de wereld steeds meer bewoonbaar maken en steeds leuker, met al die leuke ondergrondse parkeergarages, woonerven en promenades, eisen de vrouwen steeds méér macht voor zich op.

Wie begrijpt het? Mannen worden er nerveus van. Nu hadden ze alles zo mooi ingericht en de fijne, leuke carrières voor zichzelf uitgedacht, en nu dreigt alles anders te lopen. Laten we beginnen met schoonheidssalons voor mannen. Klaarblijkelijk zijn we toch niet mooi en knap genoeg.

Show

De Alles Is Anders-Show.
De Ver Van Mijn Bed-Show.
De Niemand Minder Dan Jezelf-Show.
De Alle Scholen Plat-Show.
De Alle Banen Weg-Show.
De Niets Minder Dan De Minlijn-Show.

De Alles Blijft Hetzelfde-Show.
De Stank Naast Mijn Bed-Show.
De Niemand Minder Dan Van Agt-Show.

De Startbaan Dicht Bij Mijn Bed-Show.
De Alles Is Lawaai-Show.
De Alles Is DSM-Show.
De Niemand Minder Dan Het LIOF-Show.

De Alles Is Bier-Show.
De Verre Van Pret-Show.
De Niemand Minder Dan Strauss-Show.

De Alles Is Welzijn-Show.
De Chemie Naast Mijn Bed-Show.
De Niemand Minder Dan ENCI-Show.

De Alle Borsten Nat-Show.
De Alle Grindgaten-Show.
De Alle Afgravingen-Show.

De Alles Is Melchior-Show.
De Alles Is Afgelopen-Show.
De Alles Is Afgegraven-Show.
De Alles Is Niks-Show.

De Limburg In Uitverkoop-Show.

Rijm

Als iets op rijm staat is het waar. Deze mening althans koestert de echtgenote van Vader Abraham. Waarom zingt deze vaderlandse smartlappenfabrikant dat Limburgers best graag zouden willen werken als ze zich maar niet zo moe hoeven te maken? Volgens haar alleen maar omdat je zo'n uitspraak zo mooi op rijm kunt zetten. Hoor maar:

‘Waar is werken zeer gewild,/ zolang men zich maar niet vertilt,’ zingt deze onsterfelijke zanger van het domme levenslied over Limburgers, daarbij niet lettend op de juistheid van zijn uitspraak, maar op de rijmvondst.

Vader Abraham kraait zijn lied en wat hij ook uitkraait: als het maar rijmt. Werkloosheid in Limburg? Nood onder de werkloze jongeren? Het interesseert hem geen biet. Als de tekst maar rijmt. Want rijmen moet de tekst omdat de schlager anders niet te zingen valt.

Zulke rijmen kunnen best aardig zijn. Bijvoorbeeld:

Vader Abraham rijmt nu en dan
vanwege een dikbelegde boterham.
Zou hij niet meer rijmen kunnen,
Hij zou zijn zakken niet meer vullen.

Mevrouw Kartner vindt dat je niet achter alles iets moet zoeken. Nee, zeker niet álles. Alleen maar het gemakkelijke succesje. Maar eigenlijk moet je inderdaad helemaal niks zoeken achter de teksten van Vader Abraham, want er zit niks in. Hoogstens een beetje dommigheid.

En dat hebben de jongens in Vaals, die echt werkloos zijn, goed gezien.
Ze denken beter na dan Vader Abraham zingt.

Thuis

We zijn door Kenia en Mexico getrokken, hebben de Noordpool doorvorst en de woestijn verkend. Eindelijk kunnen we weer'ns thuis blijven. Het mag weer! We krijgen weer tijd voor onze eigen buurt. Wie kent zijn eigen straat? Zijn eigen omgeving? Tien kilometer verder ligt een voetpad dat je misschien nooit belopen hebt.

Het wordt weer mode thuis te blijven. Of in eigen streek rond te dwalen.

Reizen hóeft niet. Lange tijd hebben we gedacht dat we er niet onderuit konden. Dat we op vakantie móesten, omdat iedereen het deed, omdat we er het geld voor hadden, omdat de burens het ook deden en omdat het zo goed was voor onze algemene ontwikkeling. Op z'n minst moesten we een weekje in Tirol geweest zijn.

Zo was het toch?

Wie niet op geregelde tijden voor een reis in het vliegtuig stapte of de trein naar zuidelijker streken nam, was een domoor.

We hebben de wereld gezien en het geld is op. Het is tijd om andere reizen te maken.

Een reis door onszelf. Met of zonder boek, met of zonder televisie.

We gaan ons vermeien in herinneringen aan onze vroegere reizen. En is de mooiste reis niet de gedroomde reis?

Reizen door de ruimte terwijl je op je stoel blijft zitten!

Duizenden kilometers afleggen zonder de ongemakken, die toch altijd aan 'n reis verbonden zijn.

Je stoel gebruiken als schietstoel die je tussen de sterren schiet. De kamer als treincoupé. Je eigen reisbureau zijn, je eigen trein en je eigen reisdoel!

Zonder dat je één stap verzet.

De eeuw... van wat?

Dit is de eeuw van... Ja, van wat?

De eeuw van de recreatie!

Alles is recreatie. Zelfs de maan is in het recreatiecircuit opgenomen.

Alles moet grappig, boeiend en enerverend zijn. Ook de minister-president.

Wat is er tegenwoordig nog ernstig en echt?

Voetbal soms?

Meng één pond beeldbuis door twee kilo voetbal en je hebt het grootste pretpark van Nederland.

Wie zit er nog met een boekje in 'n hoekje? Niemand. Want dat is geen recreatie. Recreatie is 's zondags met de auto rondrijden, naar de plaatjes van het landschap kijken en evenementen bezoeken.

'n Evenement is alleen 'n evenement als het betaald wordt door een sigarettenfabrikant.

De eeuw dus van de recreatie.

De maatschappij als één reusachtige zandhoop waarin we rondlopen met zandschepjes en waarin we zandkastelen bouwen.

Niks mag verder meer doorgaan. Ziek zijn mag niet doorgaan en doodgaan al helemaal niet!

Maar wat wel door mag gaan is de recreatie.

En de regering mag alleen doorgaan in zoverre ze recreatie is.

Een wereld van hobbelpaarden en van kabouters. En een maan die open en dicht gaat. Mét Chriet Titulaer die er de mensen rondleidt.

Koestering

Wij Limburgers koesteren het kleine: een berm, een haag, een holle weg.

Er zijn nu al twee instellingen die zich daarmee bezighouden: een in het heuvelland, en een ander die 'Beheer kleine landschapselementen' heet.

Deze laatste kan vooruit: de stichting krijgt 79 werkkrachten.

Zo ontfermen we ons over het kleine plekje, het weilandje en het bosje.

Het grote drukken we plat met onze graafmachines en helpen het naar de vernieling: uitbreiding vliegveld Zuid-Limburg, plannen met Margraten.

Het piepkleine houden we in ere omdat we zelf piepklein denken.

'Groot' denken we evenwel als het om industrieterreinen gaat. Dáár raakt onze verbeelding op hol. De gevolgen hebben we gezien: enkele van die terreinen zijn aan de vergetelheid prijsgegeven. Zo gauw is er niet sprake van landschapsparken of we gaan eraan knabbelen.

Schinveldse bossen?

Daar mag ontgrond en ontgrind worden, er mag een paardensportcentrum komen en er vlakbij een militair vliegveld. Maar geef ons een haag, een weg en een steg en we bloeien op, zetten er honderd werkers aan en zoenen de boom waar de staatssecretaris bij staat.

Limburg kabouterland.

De nieuwe huiselijkheid

We waren met z'n allen op de maan, zwierven door Afrika, lazen met overgave reisfolders en zochten het liever in de verte dan dicht bij huis.

Maar de eerste tekenen van herfst en winter zijn nog niet zichtbaar of we trekken ons terug in onze huiskamer.

En wat doen we in die huiskamer?

Onze bordspelen op tafel neerzetten en ons rond het bord verzamelen!

Terwijl het lamplicht vriendelijk op ons neerstraalt en de damp van koffie de hoogte inkringelt, schuiven we de stukken over het karton van het gezelschapsspel.

De nieuwe huiselijkheid is geboren.

Wie gaat er nog de straat op, 's avonds? De straat is niet meer voor de mensen. De straat is voor de auto. De wereld is slecht. Alleen de uitdenkers van gezelschapsspelen: die weten tenminste nog waar de mensen behoefte aan hebben! We gaan met de rug naar ons tv-toestel zitten, klaar om ons om te draaien als er 'n amusementsprogramma begint.

Met hartstocht zitten we te spelen.

Het Mens erger je niet-spel.

Het Je kop in het zand steken-spel.

Het Blijf zitten waar je zit en verroer je niet-spel.

We horen het rumoer buiten wel. Maar de gordijnen hebben we dichtgeschoven.

Gaat daar de bel? Worden we opgeroepen om van onze verantwoordelijkheid te getuigen?

Weg met die bel! We hebben niks gehoord!

Waarachtig: zalig zijn de onwetenden. Want voor hen is het koninkrijk van halma en huiskamer.

Rond kerk en kroeg

Limburg mag dan het ‘balkon van Europa’ genoemd worden en worden gekarakteriseerd als een streek met een ‘internationaal karakter’: eigenlijk en in diepste wezen zijn we dorpingen die zich het meest thuisvoelen op het dorpsplein rond kerk en kroeg.

Nergens in Limburg ben je ver van het klokgebeier vandaan als je des zondags in de voormiddag over het land loopt. En nergens ook worden er zo gemakkelijk zaken in de kroeg gedaan als hier.

De gemeenteraadsverkiezingen in Zuid-Limburg hebben aangetoond, dat Limburg aan zijn dorpsmensen hangt en dat het met dat internationale karakter van ons, Limburgers, heus niet zo'n vaart loopt.

We blijven ons vermeien in onze dorpspolitiek, en zijn verlekkerd op onze woonplaats, ook al bestaat die woonplaats uit ettelijke woonerven, een randweg en vele woonflats.

Zo is bijvoorbeeld Simpelveld nog steeds het ‘kloosterstadje’, is Kerkrade de ‘klankstad’, Sittard de ‘poort van Zuid-Limburg’, Lottum het ‘rozendorp’, Weert de ‘Van Hornestad’, Roermond de ‘bisschopsstad’ en Thorn het ‘witte stadje’.

Zo vertroetelen we ons eigen-zijn, geven koosnaampjes aan ons dorp of stadje of roemen het met grootsprakige benamingen.

Maar dat Limburg ook nog internationaal van karakter zou zijn, dat doet ons toch wel deugd.

Hoewel we zelf kleine eigenheimers blijven.

Ziek

In de maatschappij en op het werk is het vaak alleen de gezonde mens die telt.

Ernstig zieke mensen, lichamelijk of geestelijk, krijgen voornamelijk aandacht van de ‘hulpverlenende instanties’ zoals dat zo mooi heet, maar voor de wereld is de zieke mens afgeschreven.

Ziekte en dood worden als negatief ervaren. Men distanceert zich van de zieke mens. Het woord ‘kanker’ waart als een vreeswekkend spook rond in onze omgeving en slingert ons in een baaiert van leed en ellende.

Maar er is altijd in de wereld gestorven, en altijd ook zijn de mensen ziek geweest. Het behoort tot het verschijnsel ‘mens’ dat hij ‘ziek’ kan worden.

Iemand die ‘ziek’ is, is even volwaardig mens als iemand die gezond is.

Sterker nog: de fragiliteit van de mens maakt die mens pas echt de moeite waard. Zijn sterfelijkheid maakt van de mens dát wonderbaarlijke wezen dat hij in feite is. Een mens die niet dood zou gaan, zou ons niet meer boeien. Pas de mogelijkheid van ziekte en van dood maakt van hem een wezen dat de moeite waard is.

‘Ziekte’ wordt ondergewaardeerd. Aan een ziekbed voelen we ons laf. Dat komt natuurlijk ook omdat we vaak met ‘bange’ ziekten te maken hebben. Maar menige zieke vindt in zekere zin in zijn ziekte een levensvervulling. Is de mens immers niet iemand die naar zijn dood toeleeft, en dus ook naar zijn ziekte? Een Duitse dichter uit de tijd van de Verlichting, Gellert, schreef eens in een gedicht, getiteld ‘Der Greis’: ‘Er ward geboren,/ Er lebte, nahm ein Weib, und starb’. Dat is in het kort de levensloop van ieder mens.

Van de Engelse schrijfster Alice James, de zuster van een

beroemd letterkundige en tevens van een beroemde psycholoog, is bekend, dat zij pas in haar kanker de weg vond naar het ‘metafysische’ en dat zij daarom deze kwaal met vreugde aanvaardde.

Ziekte is voor de mens die altijd gezond is geweest een mogelijkheid om met de zin van het leven in contact te treden. Die zin hoeft niet altijd religieus geduid te worden. Ook de humanist, die niet gelooft in een hiernamaals, kan het wezenlijke in zijn ziekte ervaren zónder dat hij daar religie voor nodig heeft.

Het behoort tot vreugde te strekken dat men mens is, dat men deel heeft aan het bestaan. Bij dat ‘bestaan’ behoort ziekte en behoort dood. Het is moeilijk daar met vreugde aan te denken, zolang men gezond is. Maar ook dát behoort bij het mens-zijn.

Een beetje

Via advertenties vragen ouderen vaak om een ‘partner’. Ze willen, zoals zij dat uitdrukken, samen nog ‘een beetje geluk’ beleven.

Als je ouder wordt vraag je al niet meer om ‘véél geluk’, om hét grote, allesomvattende geluk. Want dat komt alleen in romantische Duitse schlagers aan de orde of bestaat alleen in de droom van jonge verliefden.

Veel geluk: wie durft er om te vragen? Trouwens, de vraag is of wij, mensen, wel veel geluk kunnen verdragen. De mens kan er mijns inziens niet veel van hebben: misschien nog minder dan van leed.

Een ‘beetje geluk’ is goed voor ons. We kunnen het nog nét aan. Het is aangepast aan onze maat.

Wie niet tevreden is met een beetje geluk zal meestal helaas geen enkel ander geluk ten deel vallen. Immers: veel meer zit er voor ons, stervelingen, gewoonlijk niet in.

Voorals het leven ons niet zo gemakkelijk af gaat, we tegenslag hebben en in de problemen zitten weten we dat ‘een beetje geluk’ het allerbeste en allermooiste is dat voor ons te bereiken valt. Wat ons elke dag door reclameslagzinnen als begerenswaardig toegeroepen wordt, staat ver af van ‘geluk’. Jong, mooi, goed gekleed, charmant en welvarend zijn is er geen garantie voor. Mensen die het ogenschijnlijk goed gaat hebben hun eigen persoonlijke moeilijkheden die ze niemand vertellen. Menselijk geluk is fragiel. Vandaag zweef je en morgen kruip je over de grond van ellende. Wie leeft wérkelijk in harmonie met zijn omgeving?

Dit is geen pleidooi om af te zien van carrière en van het streven naar voorspoed. Maar iemand die tot de bevinding komt dat hij noch jong, noch mooi, noch welvarend is, maar integendeel oud, gebrekkig en armzalig, die moet weten dat

het eenvoudige geluk na alle schijngeluk voor iedereen gereed ligt, ja, juist voor hem die ervaren heeft dat de wereld van 'schijn en schal' leeg is.

Zij die via een advertentie een partner vragen om samen nog 'een beetje geluk' te verwerven, weten precies wat zij willen. Meer namelijk hoeft niet en kan vaak ook niet.

Limburgs portret

Aarzelende sneeuw die de aarde slechts vluchtig aanraakt, die op de aarde neer gaat liggen alsof ze die wil verwarmen. Zoals hier in Ubachsberg: een landschap dat lichtelijk rijst en daalt alsof de aarde ademt, en daarop, op akkers en weilanden, sneeuw als een wit, versleten laken. En wat zich aftekent in die sneeuw is bijna niets: wat sporen van tractorbanden, enkele aanduidingen van een pad, stukjes als het ware weggevallen wit.

En dit alles in een doodstil land achter de huizen, ver van de mensen. Wie komt hier nog, in deze kleine verlatenheid? Hier komt niemand. In de zomer lopen hier wandelaars, doorkruisen de stilte van eenvoudige landelijkheid, zien uit over een zich plooiend land, leven op in de rust en de warme bloemen in de berm.

Nauwelijks heeft de winter zich neergeveleid of het land is veranderd. Wat er eerst was, is spoorloos, verdwenen. Waar gras was, waar vruchten ontkiemden, waar runderen liepen en vogels rondvlogen, is nu niets anders dan een witte schijn voor de ogen. Als hier straks een dikke laag sneeuw ligt komen in grote aantallen zondagse wandelaars die graag op zondagmiddag zich willen vergapen aan al dat schoons, want nog altijd is sneeuw een wereldwonder.

Kinderen en sneeuw: ze horen bij elkaar zoals ze bij elkaar horen op een oude Hollandse prent met wintervertier. Sneeuw is spelen, is wegrennen in het sneeuwlandschap, is zich begeven in een onherkenbaar land. Want de wereld is een kinderprent als het gesneeuwd heeft.

Ongenoegen

De grote demonstratie in Den Haag, waaraan door meer dan 'n half miljoen Nederlanders werd deelgenomen, was naar mijn idee niet alleen gericht tegen de komst van kruisraketten: achter de slogan 'Kruisraketten Nederland, Europa en de wereld uit' school een groot, algemeen ongenoegen dat mogelijk velen zich niet bewust zijn geweest. Een ongenoegen, gericht tegen de verkrumpling van onze maatschappij, tegen de onmacht van de bestuurders, tegen ons eigen gebrek aan inspiratie en tegen het ontbreken van enig perspectief op een zekere toekomst.

Dat de demonstratieve tocht zo'n massaal gebeuren kon worden komt omdat veel Nederlanders met verbazing moeten constateren dat hun Europa langzaam maar zeker in nevel en mist van misverstand, argwaan, onhoudbare structuren en geestelijke armoede verzinkt, terwijl de leiders lachend aan hun banketten zitten.

Wat hebben wij zelf, burgers, nog te bieden aan vernieuwende ideeën? Zitten wij zelf, wij allemaal, niet vastgekoekt aan onze tv-stoelen, niet meer in staat ons te verheffen?

En de boodschap van de kerken: wordt die nog verstaan? Zijn de kerken niet verworden tot uitgebluste instituten die niet meer in staat zijn tot leven te wekken wat als een grote schat aan hen toevertrouwd is? Mist de menigte niet het orgaan voor het ontvangen van traditionele boodschappen? Dat grote ongenoegen komt wellicht in hoofdzaak voort uit de gebleken voosheid van onze technische vooruitgang. Wat hebben we ermee gewonnen, wat verloren? Onze verhoudingen en relaties zijn er niet beter op geworden, integendeel. Huwelijken blijken fragiel te zijn, vriendschap is problematisch. Onze relaties zijn als onze frustraties: er is

een wankel evenwicht en elk moment kunnen we uit de koers raken.

Het grote ongenoegen reikt dieper dan de kruisraket, dieper dan de angst vanwege de machtsblokken in Europa. De derde wereld tast ons bestaan langzaam maar zeker aan. Wat we nog aan welvaart hebben laat bij ons een gevoel van schuld achter. Hebben wij, rijke westerlingen, niet onze portie aan weelde, luxe en welvaart gehad en is het nu niet tijd dat de landen van de derde wereld aan de beurt komen? Europa brengt in enkele weken tijds drie miljoen mensen op de been, die te velde trekken tegen de plaatsing van kruisraketten. Er zullen nog miljoenen Europeanen volgen. Protesteren ze alleen tegen die raketten? Wie kan dat geloven! Eerder is het zo dat zij zich ongelukkig voelen in een ontheemde omgeving, waar de traditionele landschappen vervangen zijn door grofheid, vuil en bezinksel. En wellicht voelen zij zich schuldig, bang of bezorgd omtrent datgene wat mét de welvaart verloren is gegaan.

Misschien blijft dit labiele evenwicht in de wereld nog lange tijd gehandhaafd. Maar dan zullen toch radicale veranderingen moeten plaatsvinden.

Verkalkt zijn vele van onze instellingen, verkalkt vele van onze politieke gewoonten.

Gelukkig dat er nog zoiets bestaat als verbeeldingskracht, die ons de weg kan wijzen naar tot nog toe onzichtbare mogelijkheden. Laten we die verbeeldingskracht een kans geven en niet afwijzen wat zich als nieuw aandient. Want veel van het oude is vermolmd, al steunen we er in onze zwakheid op. We moeten de muren van ons bestaan opnieuw schoren en stutten. We moeten ons bezinnen over wat er in onszelf aan geestelijke adem voorhanden is. Wee de generaties die dat proces van innerlijke reconstructie en renovatie achterwege hebben gelaten!

Stipt

‘Stipt’ is iedereen die precies op tijd komt. Elke morgen verschijnt de zon stipt op tijd aan de hemel.

Stipt op tijd ook komt de maan op.

De seizoenen zetten stipt op tijd in en elke dag volgt stipt op de andere.

Houden de zon en de maan, de sterren en de seizoenen nu stiptheidsakties?

Natuurlijk. Het verschil evenwel is dat, als mensen stiptheidsakties voeren, er iets aan de hand is.

Stiptheidsakties van bijvoorbeeld het spoorwegpersoneel betekenen dat het publiek niet ‘op tijd’, maar ‘te laat’ komt. ‘Stiptheid’ is een wapen geworden in de handen van mensen die hun recht zoeken.

Welk onheil moeten ‘onstiptheidsakties’ dan niet over ons afroepen!

Planten

Wie zich opoffert voor zijn medemens wordt een ‘held’ genoemd. Hem wordt na zijn dood alle eer bewezen. Het nageslacht richt een monument voor hem op. Planten offeren zich op voor de mens en niemand zingt een loflied op hen of gedenkt hen met ere.

DSM bijvoorbeeld maakt gebruik van petunia's en Afrikaantjes bij het opsporen van etheenlekkages. Als de bladeren van deze plant slap gaan hangen weet DSM dat er gas is ontsnapt. De petunia en het Afrikaantje moeten lijden terwille van onze veiligheid. Ze moeten de chemie-dood ondergaan opdat wij ervan gespaard zouden blijven.

En niemand brengt het Afrikaantje zijn hulde, niemand zegt een goed woord over de petunia.

Alsof het iets vanzelfsprekends is.

Alleen

Er is bijna niets wat door de mens zozeer gevreesd wordt als ‘eenzaamheid’. Eenzaamheid is een toestand die als uiterst verdrietig ervaren wordt. Slechts weinig mensen weten hun eenzaamheid creatief te gebruiken of zoeken deze op, als een begerenswaardig goed.

Is de mens van deze tijd tot meer eenzaamheid gedoemd dan de mens van vroeger? Als dat zo zou zijn, zou daaruit geconcludeerd moeten worden dat de relaties tussen de mensen verslechterd zijn. Iedereen heeft familie, burens en kennissen. Je bent bijna nooit zonder mensen om je heen. Zelfs 's nachts hoor je stemmen en lawaai op straat. En toch ervaren velen een ondraaglijke eenzaamheid: alsof ze alleen op de wereld zijn.

Eenzaamheid, zo is wel duidelijk, wordt niet opgeheven door het feit dat er mensen om je heen zijn. Je zou zelfs kunnen zeggen dat die anderen je isolement benadrukken.

Alleen relaties die berusten op zielsverwantschap kunnen een isolement doorbreken. Maar waar vind je die relaties nu zoveel menselijke verbanden verdwenen zijn of niet meer functioneren? Hoe ontkomt, met andere woorden, de mens aan die verlammeende eenzaamheid, terwijl hij toch snakt naar contact?

Nu veel jonge mensen op een eigen kamer wonen of een eigen huis betrekken ligt het voor de hand dat eenzaamheid al vroeg haar intrede doet. Vroeger had die jonge mens nog altijd zijn huisgenoten. Maar net *déze* is hij ontvlucht of ontgroeid.

Vroeger was eenzaamheid misschien een probleem voor achterblijvende ouderen. Tegenwoordig zijn veel jóngeren eenzaam.

In die vreemde samenleving van ons - vreemd omdat we

naast elkaar wonen en elkaar toch niet genoegzaam helpen kunnen - doet iedere kamer- of huisbewoner zijn eigen huishouding, wast zijn eigen wasgoed, maakt zijn eigen maaltijd klaar. In een straat met vijftig mensen zijn er ook vijftig keukens. De bewoners eten alleen, kijken alleen televisie en slapen alleen, waarbij moet worden aangetekend dat ook echtparen 'alleen' kunnen zijn. Want ook echtparen leven vaak op hun 'eentje' en raken niet uit de cirkel waarbinnen ze zichzelf opgesloten houden.

Kloosterlingen hebben elkaar in het verleden gevonden in kloosters, waar ze als broeders of zusters onder één dak vertoefden. Ze troffen elkaar aan dezelfde tafel als ze de maaltijd gebruikten en ze vertoefden samen in dezelfde ruimte als ze zich ontspanden. Kloosters zijn er niet zo veel meer, maar des te meer kleinere 'units' van kloosterlingen. Daarnaast zijn er de leefgemeenschappen van niet-kloosterlingen.

De behoefte van mensen van verschillende leeftijd, getrouwd of niet, mét kinderen of zonder kinderen, om bij elkaar te gaan wonen is ontstaan als reactie op het gesloten gezin waar de wereld buitengehouden werd en als een uitkomst uit een (relatieve) eenzaamheid.

Een lid van een leefgemeenschap moet een gedeelte van zijn vrijheid (maar wat is dat soms voor 'n vrijheid?) laten vallen. Wat hij daarvoor terugkrijgt is een groter leef-verband waar mensen weer met elkaar natuurlijkerwijze omgaan en de soms enge horizon van het (kleine) gezinnetje wordt doorbroken.

Degene die aan zulk een 'avontuur' begint -maar moet het een avontuur genoemd worden? -, zal in elk geval een nieuwe dimensie aan zijn bestaan toevoegen, waarin hij aan die geduchte 'eenzaamheid' het hoofd kan bieden en waar hij leeft in een ruimer verband van intermenselijke relaties.

Amerikanisme

Wordt Limburg Amerikaans?

Het lijkt er soms wel een beetje op.

Van de andere kant vraag je je af wat er de oorzaak van is dat we niet nog 'n tikkeltje méér Amerikaans geworden zijn, iets wat voor de hand zou liggen. Ongetwijfeld speelt hier onze mentaliteit een beslissende rol.

Hoe komt het dat we nog niet zo ver zijn als de Belgische Limburgers wat betreft onze commerciële en recreatieve ondernemingen? En is dat een nadeel?

In die provincie hebben zich de laatste jaren veel Amerikaanse ondernemingen gevestigd. Het welvaartspeil lijkt er hoger dan bij ons.

In het algemeen bouwen welgedane Belgen voor zichzelf grotere, weelderige landhuizen dan wij en zijn ze meer ingesteld op snelle veranderingen in het moderne levenspatroon. Ze maken ook eerder gebruik van nieuwe technische snuffjes.

In Belgisch-Limburg vind je in de winkelcentra en de warenhuizen vaak een luxueuzer assortiment aan levensmiddelen dan bij ons. In die provincie ook vind je sinds geruime tijd themaparken en recreatiecentra die wat omvang en kwaliteit betreft de onze overtreffen (in zover we al iets van die aard bezitten). De Nederlandse Limburger in het bijzonder lijkt weinig gevoelig voor het grootschalige Amerikanisme. We hebben er op bescheiden wijze aan meegedaan. Maar als bijvoorbeeld het Liof een project aanpakt dat op Amerikaanse leest is geschoeid, steekt er een storm van verontwaardiging op. De Limburger is behoudend. Hij is dat ten aanzien van het pretpark in Terworm, hij is dat ook op ander gebied.

Hij is niet vooruitstrevend en zal niet de eerste zijn om nieu-

we ideeën te accepteren. Hij probeert het 't liefst zo lang mogelijk bij het oude te laten.

Is hij ook als zakenman en als ondernemer niet erg gesteld op nieuwe ontwikkelingen, op innovatie? Niet dat hij geen fantasie heeft: als het erop aan komt het leven te versieren blijkt hij een meester-uitvinder te zijn.

Op het terrein van de religie is hij al evenzeer traditioneel ingesteld. Dat wat hij heeft houdt hij vast. De traditie bepaalt zijn geloofsleven. In zover hij nog 'katholiek' voelt en denkt, koestert hij zijn veldkappelletjes, ook al accepteert hij met het grootste gemak een autoweg die dat veldkruis onzichtbaar maakt. Zo gauw als hem iets gemakkelijk uitkomt zal hij voor het gemakkelijke kiezen en bepaalde tradities laten vallen.

Hij maakt graag gebruik van technische hulpmiddelen, tenminste als deze aan zijn behoefte aan vermaak en amusement tegemoet komen.

De werkelijk nieuwe ideeën vinden in Limburg maar een slecht onthaal.

We zijn bang voor een Amerikaans pretpark in een landschappelijk interessant gebied, en dat niet ten onrechte. Maar we zijn ook bang om oude, niet langer beproefde zekerheden los te laten en op zoek te gaan naar nieuwe. En dat is onterecht. Zucht naar verandering missen we, ook al wenken in de verte lichtende perspectieven.

Nederland

Nederland is op het ogenblik een lánd, maar lang geleden was het een pretpark.

De Amerikanen hebben dat het eerst ontdekt, maar toen ze zagen dat er hoe langer hoe meer Nederlanders zonder klompen gingen lopen vonden ze er niks meer aan. Ze hebben toen in ons land maar wapens neergelegd, bij gebrek aan iets beters. Maar lang geleden was Nederland echt een vrolijk pretpark. Iedereen liep met molentjes en beoefende een oud ambacht. Ook nu zie je nog wel eens een manifestatie van oude ambachten, maar vroeger werden die normaal door iedereen dagelijks beoefend.

Vroeger had je ook veel meer kroegen, en het waren allemaal bruine kroegen. Zo bruin vind je ze tegenwoordig niet meer. Er was toen ook echte schilderachtige armoede: niet zoals op het ogenblik, nu iedereen een videorecorder heeft, 'n teletekstapparaat en 'n computer. Nee, toen was de armoede nog echt en sliepen de mensen romantisch onder bruggen of in het kerkportaal.

Er waren toen ook veel meer beesten in het wild, zoals draken, zwijnen en beren (zoals je ze alleen nog maar in de Efteling vindt), en de beren dansten nog op straat. De jagers hadden pret voor tien, en dat er nu en dan iemand door zo'n beer werd opgegeten was alleen maar schilderachtig. Nu zijn er mensen die deze oude tijden terug willen en die van Nederland weer een ouderwets pretpark willen maken, te beginnen met Limburg.

Om dat te verwezenlijken zijn ze oude pretparken gaan opgraven. Zo bijvoorbeeld hebben ze er een gevonden in Terworm bij Heerlen: een heel oud pretpark, dat nog stamt uit de tijd van de Amerikaanse vrijheidsoorlog. Kun je je indenken hoe rijk Nederland toen was!

De mensen hebben weer pret nodig. Want waar vind je tegenwoordig nog pret? Toch nergens! De pret is uit de wereld en alleen door oude pretparken op te graven weten we hoe ontzaglijk veel pret er vroeger was.

Dat pretpark in Heerlen biedt werk aan honderden Amerikanen (of tot Amerikaan gemaakte Limburgers). Amerikanen zijn dol op pretparken, en hoe ouder ze zijn, hoe beter. Daarnaast hebben we gelukkig nog steeds een koninklijk huis, Madurodam en de Efteling en dat zijn toch ook heel leuke dingen.

Enfin, Mister Liof gaat straks met de opgraving in Terworm beginnen. Good luck, Mister Liof!

Slaap

‘Slapen’ schijnt voor veel mensen meer problemen op te leveren dan ‘wakker-zijn’. Zo eenvoudig als slapen ook lijkt: het is vaak gecompliceerd!

De jeugd slaapt op rozen, maar volwassenen leggen zich vaak op doornen te rusten. Voor hen is die zogenaamde nachtrust een vagevuur.

‘Nooit meer slapen’ heet een roman van Willem Frederik Hermans.

Nooit meer slapen: dat is de mens niet gegeven. Maar minder slapen?

Misschien zouden we met minder slaap toe kunnen. Misschien hechten we teveel waarde aan slaap. Er zijn perioden in ons leven waarin we in plaats van méér, minder zouden moeten slapen, lijkt me.

Acht uur per nacht slaap: wie zal er in z'n algemeenheid op tegen zijn? Goed uitgerust te zijn: wie zal de waarde ervan ontkennen? Maar de vraag is of veel slapen altijd en in elke levensperiode wel zo gezond is en of het niet goed is op te staan zonder volledig uitgeslapen te zijn.

Misschien is het geestelijk gezonder. Misschien blijf je geestelijk fitter, ben je tot meer in staat, ben je creatiever als je een klein beetje slaap tekort komt.

's Morgens lang in bed blijven liggen maakt je trager. Je komt moeilijker op gang, je blijft geestelijk mat. Er zijn geen prikkels vanuit het lichaam naar je hersenen die je tot daden aanzetten

Zichzelf verwennen met veel slaap lijkt me niet bevorderlijk voor lichaam en geest.

Het verschijnsel ‘depressiviteit’ is in brede lagen van de bevolking in de belangstelling komen te staan sinds iemand van de koninklijke familie aan dit verschijnsel lijdende is.

Wie is zélf nu en dan niet depressief?

Dank zij deze prinselijke depressie wordt er wat gemakkelijker over gepraat en gediscussieerd, ook in kringen waar tot nog toe het praten over depressies taboe was.

Depressieve toestanden zijn geen zaken waarover men zich moet schamen. Een leven zonder depressies is maar 'n oppervlakkig leven. Gelukkig hij die geestelijke dalen en hoogten kent, die soms diep in het dal zit, maar een andere keer weer op de hoogste toppen verblijft! Gelukkig hij die weet heeft van die afgrond in zijn ziel, want hij kent ook de steilten en de opgang.

Misschien, wie zal het zeggen, is een 'gewone' depressie te genezen door onder meer minder slaap. Misschien is het voor depressieve mensen nodig vroeg op te staan, als het ware in het holst van de nacht, zoals vroeger de boeren deden. Misschien is het verloren evenwicht te herstellen door een tekort aan slaap.

Slaaptekort als remedie. Maar een bewust slaaptekort dat het aantal uren slaap beperkt houdt. Vroeg opstaan, met net dat tikkeltje tekort aan slaap dat je geest en je hersenen impulsen geeft: zou dat niet genezend op de geest kunnen werken?

Te kunnen slapen is een onwaardeerbare schat. Maar bewust mínder te slapen: misschien zit daar de genezing voor de depressieve mens.

Rond?

De bal is rond: daar eindigen we altijd onze beschouwingen over voetbal mee.

Zolang de bal rond is, kan er van alles gebeuren.

We houden bespiegelingen over voetbal en over voetbalwedstrijden. Over de kansen vóór en over de kansen tégen. Maar uiteindelijk komen we niet verder dan de uitspraak dat de bal ‘rond’ is.

De ronde bal die de wedstrijd beslist. De bal die alle richtingen uit kan rollen, de goede en de slechte.

De bal die zo onvoorspelbaar kan rollen dat we er niets definitiefs over kunnen zeggen.

De ronde bal: en daarin is al onze wijsheid over voetbal vervat.

Maar buiten het voetbalveld, buiten de wedstrijd, de grasmat, het stadion: is daar ook de bal rond?

Of is daar de bal voor de een rond en voor de ander niet?

Is daar misschien de bal voor de een ronder dan voor de ander?

Buiten het sportterrein staat de uitslag van de wedstrijd al vaak vast.

Buiten het voetbalveld zijn de kansen zeer ongelijk.

Buiten het voetbalveld rolt de bal altijd naar dezelfde toe, rolt de bal steeds in het doel van de ander.

Daar zijn geen arbiters die de spelregels toepassen. Daar zijn alleen nog maar machthebbers en rijken die hun eigen spelregels hebben.

Daar is ook geen speelveld dat voor iedereen even groot is. Daar heeft de een een klein speelveldje en de ander een heel groot speelveld.

Daar is het publiek op de hand van degenen die altijd al winnen, de mensen die de bal kunnen manipuleren, omdat zij

de wedstrijd zelf regisseren.

Het publiek houdt van winnaars en niet van verliezers.

Buiten het voetbalterrein is een ronde bal een illusie.

Daar is zelfs de wedstrijd een illusie. Want wie speelt? De machthebbers spelen, en verder is er niemand die serieus mag meedoen.

Daar is alles al beslist, overwinning en nederlaag, rijkdom en armoede, heerschappij en onmacht. De welvaart voor de westerse landen, de armoede voor de ontwikkelingslanden. Er is geen bal, er is geen speelveld, er is geen wedstrijd.

Wanneer staat eens iemand op en roept dat er niet écht gespeeld wordt, dat er geen échte bal op het veld aanwezig is, dat, als die bal er al is, deze niet rond is, maar ovaal zodat hij steeds dezelfde kant uitrolt?

Wie staat op en roept uit dat andere spelers het veld op moeten komen, die nog nooit een kans hebben gekregen om te spelen? Dat er nu eens gespeeld moet worden in een wedstrijd met gelijke kansen voor iedereen? Wie durft uit te roepen dat het niet eerlijk is wat we doen?

Dat het niet eerlijk is, iets rond te noemen dat helemaal niet rond is. En dat hoe langer hoe minder rond geworden is.

Pensioen

Mensen die werkloos zijn, benijden degenen die nog 'n baan hebben. Maar andersom benijden de werkenden soms wel eens degenen die niet meer hoeven te werken. Hun ideaal is: zo snel mogelijk vervroegd uit te treden.

Geen werk meer hebben is voor de werkloze een bron van ellende. Zijn wereld wordt klein. Niet alleen zijn inkomen gaat er op achteruit: zijn horizon versmalt zich. Maar het hebben van 'n baan heeft zijn minder aangename kanten. Iemand die geen werk meer heeft, wil dat graag vergeten. 'n Baan immers kan de werknemer veel narigheid bezorgen, hij kan er overspannen van raken.

Elke morgen vroeg uit de veren, de hele dag in touw, en dat voor een schamel loon: verschaft dat vreugde? Iemand die werkt heeft bijna nooit tijd voor zichzelf, tenzij in de weekends en korte vakantieperioden. Hij die geen baan heeft, heeft de neiging zo'n baan te idealiseren. In zijn voorstelling wordt 'werken' interessanter dan het in werkelijkheid geweest is.

De werkenden hebben het niet altijd naar hun zin. Net zo min als de niet-werkenden.

'Kon ik maar in de Vut!', roept menigeen uit. Als je dan vraagt of de betreffende persoon denkt dat hij zich zonder werk kan amuseren, antwoordt hij: 'Ik heb nog zoveel te doen!'. En dan krijg je vage verhalen over allerlei bezigheden die deze persoon nooit eerder verricht heeft en die hij ook niet zal verrichten als hij vervroegd gepensioneerd wordt. Eenmaal in de Vut klaagt hij dat hij geen collega's meer heeft, dat hij niet meer meetelt, dat hij te weinig om handen heeft, kortom dat hij zich verveelt.

Degenen die zeggen: 'Ik heb zóveel hobby's!' vergeten een ding: dat hun werk hun eigenlijke hobby was. Al het andere

blijkt nu leuk geweest te zijn voor de vrije uren, 's avonds of in het weekend. Je hebt aan je hobby geen dagtaak. Een hobby is vaak alleen maar mooi omdat hij als tegenwicht dient tegen het werk op fabriek of kantoor.

Om de tijd na je pensionering zinvol te vullen is een eenvoudige hobby nauwelijks toereikend. Je moet iets hebben dat in plaats van je baan komt, anders is er te weinig. Televisie kijken is geen hobby, en evenmin een straatje ómlopen. De hond uitlaten is leuk, maar je vult er je dag niet mee. Als je nooit in de tuin gewerkt hebt, ga je dat ook niet doen als je gepensioneerd bent, en je gaat ook niet uitvoerig wandelen of studeren als je dat voordien nooit gedaan hebt.

De waarde van geregelde arbeid wordt onderschat. Werk is méér dan een salaris. Werk, een baan hebben geeft je een gevoel van eigenwaarde, ook al is die baan nog zo klein. Arbeid verdrijft definitief de verveling. Dank zij deze arbeid krijgt het leven zin, heb je je plaatsje in de maatschappij.

Iemand die zegt: 'Ik heb straks, als ik gepensioneerd ben, genoeg te doen', heeft vaak in feite niets te doen. Typisch is het dat juist mensen die geen enkele hobby hebben denken dat ze genoeg om handen hebben.

Om als vervroegd uitgetredene te kunnen overleven is het nodig dat hij zich een nieuw ritme oplegt en dat hij er een bepaalde dagindeling op na gaat houden. Lang in bed blijven liggen bijvoorbeeld past in zulk een indeling niet.

Iemand die zegt: 'Ik wou dat ik vervroegd gepensioneerd was', zou zich moeten afvragen of hij wel een 'hobby' heeft die zijn vorige baan evenaart of overtreft.

Verlustiging

‘Verlustiging van mijn ouderdom’ is de titel van een dichtbundel van de 18de-eeuwse dichter Rhijnvis Feith.

De ouderdom: is dat een ideale levensperiode? Of is ouderdom integendeel een schrikbeeld voor de nog jonge mens?

Er zijn veel oude mensen. Uit niets blijkt dat ze zich ongelukkiger voelen dan jonge mensen. Vaak zijn ze strijdlustiger dan die jongeren: de ouderen worden er zich van bewust dat ze een macht in de maatschappij vormen.

Is ouderdom een ‘verlustiging’? Voor iemand die vanuit zijn druk, woelig en ongemakkelijke leven naar de oudere mens kijkt, lijkt dat vaak zo. De oudere mens hoeft inderdaad niet meer te voldoen aan eisen die de maatschappij aan de jongere mens stelt.

Hij kan er vanuit een afstand naar kijken. Hij kan rustig zijn mening over allerlei zaken geven zonder dat hij daarover verantwoording hoeft af te leggen. Hij heeft weinig verplichtingen meer. Hij kan, indien hij gezond is, in kalme rust en ja, zelfs vrolijk door het leven gaan. Want wie of wat zou hij nog vrezen?

De dood soms?

Toch is dat een idealistisch beeld. Net zomin als de jeugd altijd alleen maar ‘onstuimig’ is en vol ‘daadkracht’ en ‘jong élan’, is de ouderdom alleen maar de tijd van de bezonken wijsheid. Er zijn ouderen die onstuimiger zijn dan jongeren. En er zijn jongeren die wijzer zijn dan ouderen.

Ouderdom en wijsheid hoeven niet samen te gaan. Ouderen hebben soms dezelfde vooroordelen die jongeren koesteren. Er zijn mensen die, al worden ze honderd, niets van het leven blijken geleerd te hebben, terwijl een achttienjarige vaak al ‘volwassen’ is en ‘wijs’. Dezelfde mens die eens jong was, is oud geworden. Het is geen ‘andere’ mens. Maar dat

wil niet zeggen dat hij dezelfde denkbeelden hoeft te koesteren als die welke hij in zijn jeugd had. De mens die als onvolwassene zijn levensbaan begint, kan geestelijk tot volwassenheid komen, en dat kan hij nog op de laatste dag van zijn leven. Elke mens kan tot op de dag van zijn dood zichzelf veranderen en zichzelf omvormen tot een ‘volledig’ mens.

Zeker, de oudere is ‘op weg naar het einde’. Maar staat het hele leven niet in het teken van dit einde? Hoe dichterbij dit einde komt, hoe belangrijker het wordt zichzelf tot een vollediger persoon om te vormen. En hoe ouder je wordt, hoe kostelijker het genieten wordt van zelfs de kleinste vreugden. En die blijven toch, tot op de laatste dag. Al bestaat zulk een genieting maar uit de aanblik van het licht van de dageraad, iedere morgen opnieuw. En hoe rijk zijn niet de herinneringen aan vroegere dagen waaruit de ouderdom kan putten: een reservoir dat bodemloos is!

Ouderdom is niet iets dat op een bepaalde dag begint. Je groeit naar je ouderdom toe, zoals je toe zou moeten groeien naar volwassenheid.

Ouderdom is als het ware een verworvenheid, zoals je je de kennis van een vreemde taal verwerft. Je kunt eraan werken, je kunt oefenen. Het duurt enige tijd voor je die vreemde taal onder de knie hebt. Zo kun je je ook oefenen in de kunst van het ‘oud’ worden. Een ‘goede’ ouderdom komt op de bestemde tijd, zoals de herfst komt na de zomer, en niet eerder.

‘De verlustiging van de ouderdom’: zó ervaart het een gerust gemoed dat zich met aandacht buigt over alles wat er nog aan moois overgebleven is, en dat zich met ‘lust’ weet te zonnen in het licht van de rijpere, vollere levensjaren. De rijkste tijd van de mens is zijn ouderdom.

Onkruid

Onkruid is dát soort groen dat we buiten onze liefdevolle zorg sluiten omdat het ons niet bevalt. Zo bevallen ons ook niet woonwagenbewoners, zigeuners, negers, druggebruikers en in het algemeen mensen die een afwijkend gedrag vertonen.

We tellen hen niet onder de normale burgers waartoe wij zelf behoren. Burgers die de maatstaf bepalen waarnaar anderen gemeten worden. De maatschappij is zodanig ingericht dat mensen zoals wij het goed hebben, ons ongestoord kunnen bewegen en ons aan onze eigenlijke arbeid kunnen overgeven: te zorgen dat we het goed hebben.

Omdat het ons inderdaad goed gaat en de anderen niet, hebben we het idee dat God ons helpt. Zijn wij immers niet godsdienstig, ja, bezoeken we niet de kerk? Gaan we niet naar bedevaartsoorden en steken we daar geen kaarsen op? Wij zijn het goede kruid. Onkruid moeten we weren.

Plantsoenen, keurig aangeharkt, geknipt, gesnoeid en verzorgd, dat is de ware vreugde van ons, burgers.

Onkruid mag er op die plantsoenen niet staan omdat we onder elkaar uitgemaakt hebben dat onkruid niet mooi is en niet geschikt voor openbaar groen.

Maar is onkruid niet de onopgepoetste natuur zelf in al haar vruchtbaarheid?

Natuurlijk. Maar dat baart ons juist zorg. We kunnen de onvermengde natuur niet verdragen. Natuur moet aan ons aangepast zijn, anders zijn we er bang voor.

‘Openbare werken’ gebruikt chemische bestrijdingsmiddelen om onkruid te bestrijden, zoals bepaalde rechtse groeperingen het zogenaamde ‘onkruid’ uit de samenleving willen verwijderen.

‘Openbare werken’ vindt dat onkruid niet past. Onkruid

mag niet groeien tussen de stenen, op de plantsoenen, de pleinen en rond flatgebouwen.

Beton en asfalt daarentegen moeten we welig laten tieren, evenals stenen en klinkers, als er maar geen onkruid tussen die straatstenen groeit. Maar waarom laten we het onkruid niet zijn gang gaan? Waarom moet onkruid bestreden worden? Wat is er dat niet goed is aan onkruid? Is er een wezenlijk verschil tussen kruid en onkruid? Groeit niet alle groen uit de aarde?

Bedekken gelijkelijk kruid en onkruid niet de kale bodem? Is elke bloem en elke plant niet levend groen? Als onkruid ons overwoekert, dan wordt onze omgeving er alleen maar vriendelijker op. Onkruid bestaat eigenlijk niet. Onkruid is door ons gediscrimineerd groen.

Het moet, in plaats van te verdwijnen, in glorie groeien en bloeien, tegen de klippen van beton, vuilnisbelten, fabrieksterreinen en asfalt op.

Een wereld die overdekt wordt met onkruid is een mooie wereld.

Een wereld waarin de mensen niet meer ingedeeld worden in kruid en onkruid is een heilzame wereld.

Alle mensen zijn kruid.

Er bestaat geen menselijk onkruid, al plakken we er dan ook duizend etiketten op.

Weg met die discriminerende oordelen, weg met die chemische bestrijdingsmiddelen. Weg met het onkruid dat in de mens woekert!

Grijs

Volgens voorspellingen wordt Limburg de meest grijze provincie van Nederland: binnen vijftien jaar hebben we 150.000 bejaarden.

Oudere mensen zouden eigenlijk zo lang mogelijk thuis moeten kunnen blijven, vindt de overheid, en niet per se naar een bejaardenhuis hoeven te gaan.

Kortgeleden nog dacht ze daar heel anders over.

Toen moesten er aan de lopende band bejaardenhuizen gebouwd worden.

Kennelijk kan die overheid geen honderd meter voor zich uitkijken. En is ze net zo kortzichtig als wij zijn.

En wat psychiatrische opvang betreft: nu wordt denigrerend gesproken over 'psychiatrische paleizen'.

Alsof we níet kortgeleden nog bij die psychiatrische 'paleizen' gezworen hebben.

Wat is eigenlijk 'regeren'?

Juist: vooruitzien.

Gelovige

Onze bestuurders zijn goed voor ons.

Ze hebben het beste met ons voor.

Zoals bijvoorbeeld gouverneur Kremers.

Dag en nacht zet hij zich in voor de Limburgse bevolking. Werkelijk, er is niets dat hij nalaat als het voor ons bestwil is.

Nu zijn er natuurlijk Limburgers die anders denken dan de gouverneur.

Die denken dat ándere dingen goed voor Limburg zijn.

De gouverneur noemt de mensen die anders denken, 'kleingelovigen'. Zoals bijvoorbeeld die mensen die tegen de aanleg van een Oost-westbaan zijn.

Gelukkig dat we nog een échte gelovige in ons midden hebben.

Een Groot-Gelovige.

‘En dit was Holland’

Nederland loopt kans de volgende eeuw half onder water te lopen.

Een verpletterende mededeling. Tenminste voor de Hollanders.

Want Limburg blijft droog. Het is West-Nederland dat voor een groot deel blank komt te staan.

Een tijding die ons wel zeer van pas komt in deze onheilszwangere tijden. Hoe meer van zulke berichten, hoe beter we ons voelen.

Op de eerste plaats leven we pas echt op als we horen dat het anderen slecht zal vergaan. En op de tweede plaats geeft het bericht ons een plezierig vooruitzicht: eindelijk de gerechte straf voor de Hollanders die ons in het verleden zolang onder de plak hebben gehouden.

Natuurlijk is het jammer voor sommige Hollanders dat er zulk een ramp te gebeuren staat, en blijft het vervelend dat de Hollanders in Limburg buiten schot blijven.

Van de andere kant lijkt het me niet iets voor Hollanders om bij de pakken te gaan neerzitten en al dat water over zich heen te laten lopen. Ongetwijfeld zullen ze hun maatregelen nemen.

Hollandse waterbouwkundigen hebben in het verleden al vaker het water van de zee buiten de dijken weten te houden. Ze zullen er ongetwijfeld ook nu weer in slagen dat water te bedwingen.

Het Hollandse vernuft is een vernuft van water.

Stel nu eens dat Limburg in de volgende eeuw de kans loopt onder het water bedolven te worden! Wat zouden wij dan doen?

Vooreerst niets. Iets dat pas in de volgende eeuw te gebeuren staat gaat ons niet aan.

Op de tweede plaats zouden we wachten op de gouverneur, de minister en de vakbonden in de hoop dat die de handen uit de mouwen zouden steken.

Op de derde plaats zouden we hardop beginnen te lachen. Want hoe zou zo'n overstroming in Limburg nog schade kunnen aanrichten? We hebben nu al zoveel grindgaten: erger kan het onmogelijk!

Wat mij betreft geloof ik dan ook dat die overstroming in Limburg reeds begonnen is.

Stank moet er zijn

Doordringend, penetrant, bedwelmend: dat zijn enkele karakteristieken van luchtjes die tegenwoordig in de buurt van chemische bedrijven hangen.

Datgene wat niet stinkt deugt niet. Wat stinkt is goed. Niemand valt erover, tenzij een enkele lastpost. Zo'n man moet door de gemeente tot de orde geroepen worden.

Inmiddels zijn we allang vergeten hoe de lucht eertijds rook. Dat moet heel aangenaam geweest zijn. Er zijn zelfs mensen die denken, dat het dezelfde lucht is die in het aards paradijs gehangen moet hebben, wat me ietwat overdreven voorkomt, want toen al lag de smerduivel op de loer.

Sommige dichters uit vervlogen tijden noemden die lucht in dichterlijke bewoordingen 'tongstrelend' en 'engelzoet' en ze vergeleken de lucht met alles wat maar mooi en heerlijk was.

Als er tegenwoordig ergens geen vies luchtje hangt, voel je je een beetje genomen. Gezonde lucht heeft tegenwoordig iets weg van armoede. Alleen in armoedige streken ruikt het nog lekker. Waar evenwel welvaart heerst moet het stinken, anders klopt er iets niet.

Kun je dus je borstkas vrijuit bewegen, voel je hoe je longen zich uitzetten, dringt er een frisse, prikkelende geur in je neusgaten, dan ben je vast en zeker in een land waar geen industrie is, zich in de wijde omtrek geen fabrieken bevinden, er geen autowegen zijn en geen vuilnisstortplaatsen. Dat wil dus zeggen dat je in een arm land bent waar niks te beleven valt tenzij gezondheid. En wie wil dat nog?

Alleen waar stank is, is nijverheid, wordt geld verdiend, gaat het goed met de economie, is er werkgelegenheid en bloeit het kapitalisme of welk -isme dan ook. Stank is onze

vertrouwde vriend. Iemand die zich afkeurend over stank uitlaat doet zichzelf onrecht. Zonder stank geen brood op de plank, geen gevulde beurs, geen auto voor de deur en geen chemische bedrijvigheid in de buurt.

Stank betekent werk en welvaart. Landen met veel stank gaan prat op stank en de vreemdeling kan er zich dan ook van overtuigen dat er in dat land overstelpend veel welvaart is.

Arm land, waar de lucht nog rein is, waar jonge mensen nog pure lucht kunnen inademen, waar korstmossen zich vastzetten op vochtig hout, waar zeldzame vogels het bos bevolken en de nachtegaal in het voorjaar het uitzingt! Arm land, waar het ree zich voortspoedt over het mos, de das zich rept naar zijn hol en de vlinders de hele dag fladderen van zeldzame bloem naar zeldzame bloem.

Arm land, dat geen stank kent en dat leeft van eenvoudige producten van de eigen bodem.

Noorden

De koningin, haar echtgenoot en kinderen brengen dit jaar koninginndag (30 april) door in het Noorden.

Een geweldige blijdschap heeft zich, sinds dit bericht, meester gemaakt van de bevolking van het Noorden.

Toevallig wonen er daar namelijk ook nog wat mensen.

Wij, Nederlanders uit het Zuiden, moeten ons bij het besluit van de koningin neerleggen, hoezeer het ons ook verdriet.

Jammer blijft het.

Een koningin zou eigenlijk in het midden van het land moeten wonen zodat iedereen in gelijke mate de warmte van het koningschap om zich heen zou voelen.

Het gevolg van het besluit van de koningin zal onder meer zijn dat het op 30 april in het Zuiden erg koud zal zijn.

Wij zullen ons die dag niet kunnen koesteren in de straling van de koninklijke familie.

Nu kun je natuurlijk zeggen: och, het is maar een dag. Maar dan nog: welk een dag! Een dag onder duizenden!

Koninginndag!

Ik vraag me soms af: is onze koningin een Noordelijke Koningin of is onze koningin een Zuidelijke Koningin.

Te oordelen naar haar glimlach hoort ze meer thuis in het Zuiden.

Wij, mensen uit het Zuiden, liggen met onze voeten eigenlijk al in de Middellandse Zee.

Ik moet er niet aan denken dat onze koningin op 30 april met haar hoofd in IJsland zit!

Sfeer

De houten balken doen het niet, en ook is het niet de Belgische potkachel uit grootmoeders tijd.

Ze brengen ons niet de gelukzalige sfeer waarom we zo verlegen zitten en die we het koste wat het wil willen oproepen nu de wintermaanden naderen.

Geen boerenkleerkast en geen wit vakwerkhuis zullen ons de romantiek teruggeven.

Want de wereld is niet meer romantisch en wat ons aan zogenaamde romantiek bereikt via het tv-scherm getuigt alleen maar van bloedeloze gevoelsarmoede.

Die bloedeloze 'romantische sfeer' die we willen oproepen, is vals. Ze is vercommercialiseerd en bestaat alleen maar uit oppervlakkige glitter die je in 'n warenhuis kunt kopen en die je in tv-amusementsprogramma's wordt aangeboden.

Sfeer is geen artikel uit de aanbieding en bereikt je ook niet via een satelliet. Ze wordt niet opgeroepen door een Mechelse kast en ook niet door een antieke hangklok. Die sfeer zijn we zelf, en als we zelf geen sfeer hebben, kunnen we haar niet oproepen, nog niet met een karrevracht vol kerstbomen en kerstsneeuw.

Hij die geen sfeer van zichzelf bezit, mag dan in een verwarmde kamer zitten, maar voor de bezoeker doet de ruimte ijskoud aan. Maar iemand die sfeer uitstraalt, heeft een innerlijke gloed, ook al is de kachel uit.

Sfeer ontstaat als mensen zich bij elkaar thuis voelen.

De romantiek van het kerstfeest is de slagroom die ons onverzadigd laat, omdat hij geen voeding geeft die voor de instandhouding van ons lichaam noodzakelijk is. We hebben dan wel een zogenaamd oud-Hollands interieur dat sfeerscheppend heet te zijn. Maar bij de minste tochtvlaag scheurt als het ware het behang en komt de kale muur bloot.

De maanden november en december kunnen we versieren met zoveel verguldsel als we willen: er zal niet als vanzelf een intieme sfeer ontstaan.

Wie de schijn-romantiek van de koude maanden zoekt, loopt onvermijdelijk in de val van de commercie en wordt het slachtoffer van een verhandelbaar gevoel.

Wind

Er is in Nederland plaats, zo lees ik, voor zeker 100.000 windmolens. Als die er komen wordt ons land straks weer een molentjesland zoals het vroeger altijd al geweest is. Het zullen niet dezelfde molens zijn als die van vroeger. Maar de wind zal weer gebruikt worden. De wind, die al zo lang voor niks gewaaid heeft.

Als we eenmaal de windmolens terughebben, krijgen we ook al het andere.

We lopen weer op klompen over ophaalbrugjes en wonen in huisjes langs stille slootjes. En 's avonds laat dokkert een kar over het stenen plaveisel.

Kinderen brengen na schooltijd het geitje naar het geiteweitje en laten het daar grazen. In de zomer gaan ze niet naar school maar helpen ze mee met het binnenhalen van de oogst.

En we mesten weer ons eigen varken vet dat we straks, in de herfst, zullen slachten en waarvan we 'n heel jaar zullen eten. En we drinken weer de melk van onze eigen koe, maken ons eigen brood en halen groente uit onze eigen groentetuin.

We hebben geen elektrische apparaten meer in huis. Voor de was gebruiken we de tobbe en we leggen ons wasgoed te drogen op het grasveldje achter het huis.

Nederland wordt weer een boerenland.

Industrieterreinen ploegen we om en we verbouwen graan op de vrijgekomen akkers. Boerderijen waar we mooie zomerhuizen van gemaakt hebben, worden weer tot hofstede gemaakt en waar nu een binnenhof is met een zitgelegenheid en een leefkuil met barbecue, komt de oude, vertrouwde mesthoop terug.

Onze luxe rijpaarden verdwijnen. We hebben weer boe-

renknollen nodig die het zware werk doen op de velden.

De wieken van de molens beheersen weer als vroeger het landschap.

Van verre zijn ze zichtbaar, naast de kerktoren die de tijd aangeeft. Want niemand draagt nog 'n polshorloge. Waar eens bungalowparken lagen en de snelweg liep, liggen nu de velden. Er zijn geen parkeerterreinen meer en geen op- en afritten. Het land is tot landbouwgrond gemaakt. Chemische fabrieken zijn verdwenen. Waar eens electriciteitscentrales afstaken tegen de horizon ploegt de boer met zijn paarden.

Lang zijn onze dagen. We staan met de zon op en gaan met de kippen naar bed. Want morgen is er weer een nieuwe, lange dag met veel arbeid.

En in de stad waait de wind over ons heen zonder dat we kunnen schuilen onder luifels, overdekte winkelgebieden en gaanderijen. De wind en het weer bestemmen weer ons leven. We moeten ons ertegen teweer stellen.

En de molens malen langzaam, maar ze malen trefzeker. En de wind is weer keizer over een winderig Nederland.

Televisie

‘Televisie heeft meer dan welke vinding ook de mensen veranderd’, zei onlangs de Franse socioloog-kunstenaar Hervé Fischer in Maastricht.

Is dat waar? Mij lijkt het dat de media niet in staat zijn de mensen van mening te doen veranderen.

Is zelfs de overdracht van informatie in de media (met name op het beeldscherm) niet tot een vorm van amusement geworden, net zoals de rest amusement is?

Het publiek is op zijn wenken bediend en heeft gekregen waarom het vroeg. Dat publiek is in zijn algemeenheid heus niet anders gaan denken over bijvoorbeeld discriminatie, emancipatie, homofilie of maatschappelijke ongelijkheid.

Is er, sinds de komst van de televisie, één maatschappelijk vooroordeel verdwenen bij de grote groep kijkers?

Ik zou bijna zeggen: integendeel. Televisie heeft voor veel vermaak gezorgd, en op dat terrein zijn de kijkers wellicht kritischer geworden. Ze hebben oog gekregen voor de showelementen van het nieuws, maar dat nieuws zelf noch de commentaren hebben hen een andere kijk op zichzelf en op hun medemensen bezorgd. Wat - om een ander voorbeeld te noemen - hebben programma's ooit bewerkt ten aanzien van ons denken betreffende Rusland en het communisme? Is dat denken niet hetzelfde gebleven als het altijd al was? Leven we niet altijd nog met een vastgeroest vijand-beeld in ons hoofd? Wezenlijke informatie bereikt de mensen niet, tenzij ze ervoor openstaan. De vraag is evenwel of we serieus geïnformeerd willen worden. Willen we wel op de hoogte gebracht worden van vraagstukken die boven ons eigen belang uitgaan? Willen we wel informatie die uit méér bestaat dan uit oppervlakkige nieuwtjes? De Franse socioloog-kunstenaar Fi-

scher zegt dat de mensen tengevolge van de tv een andere relatie gekregen hebben tot zichzelf, hun vrouw, kinderen, omgeving en de wereld. Als dat waar zou zijn, zouden geheide tv-kijkers zich toch wel moeten onderscheiden van notoire niet-kijkers. Is dat zo?

Buiten kijf blijft natuurlijk dat de wereld veranderd is. De tv evenwel heeft die verandering niet teweeggebracht. Nee, de televisie is mede een gevolg van die verandering. Maar ook al is de wereld veranderd - en ze verandert elke dag -, dan wil dat nog niet zeggen dat ook de méns veranderd is. Ik denk dat de mens niet altijd mee wil groeien met de veranderingen. En dat hij telkens opnieuw voor de keus gesteld wordt om verouderde inzichten door nieuwe te vervangen. Maar velen voelen zich al te behaaglijk in het oude patroon: ze kiezen niet voor het nieuwe. Buiten het oude en vertrouwde voelen ze zich verloren en raken ze in verwarring.

De tv-kijker heeft geen andere kijk gekregen. Hij heeft, volgens mij, alleen maar een andere oogstand gekregen, een andere zit en, op z'n hoogst, een andere manier van vrijetijdsbesteding.

Voor de rest heeft hij zijn vooroordelen alleen maar bevestigd gezien. Alleen de mens die openstaat naar verandering zal veranderen. De sprong in onszelf: die leren de media ons niet.

Vloekende vakantiegangers

Wordt er nog veel gevloekt? Wordt er tijdens de vakantieperiode meer gevloekt dan anders?

Dat zou best kunnen.

Waarom anders zie ik plotseling op stations affiches verschijnen met de tekst: ‘Vermijd, bestrijd het vloeken’?

Zeker, ze hebben er vroeger ook gehangen. Want gevloekt hebben we altijd, en tegenstanders van het vloeken zijn er ook altijd geweest.

Maar nu hangen er nieuwe affiches. Frisse, heldere affiches. Niet meer zo van die onheilspellende, donkere: alsof ze door God zelf opgehangen zijn.

Ze zijn lichter van kleur geworden. Er speelt een helderheid mee die van het vloeken iets decadents maakt.

Vroeger scheen vloeken altijd iets te maken te hebben met hel en verdoemenis. Tegenwoordig is het meer iets dat met het milieu te maken heeft.

Hier vloekt men niet! Niet omdat de hemel dat niet wil, maar omdat de bloemen het niet kunnen verdragen.

Daarom ook vertoont het affiche een wijde, blauwe hemel met witte wolkjes. De schoonheid van de hemel gedooft niet dat we onze knetterende vloeken rondstrooien.

Er zou zich wel eens een wolkje aan kunnen bezeren!

Het affiche schijnt te zeggen: als we vloeken vergiftigen we het water en verontreinigen we de lucht.

Vloeken is net zoiets als sigaretten roken in een kamer: het beneemt je de adem.

Maar of de toeristen de zin van zulk een affiche onderkennen is een andere vraag. Zelfs vraag ik me af of ze zulk een affiche wel zien. Als je met koffers aan komt dragen heb je wel wat anders te doen. Dan moet je zorgen dat je vloekend en tierend je plaats bereikt!

Verboden eenzaamheid

Mogen wij ons eenzaam voelen?

Nee, dat mogen we niet.

Er zijn allerhande instellingen die ons willen helpen van onze eenzaamheid af te komen.

Gezellige avondjes voor alleenstaanden.

‘Open Huis’ met vrijwilligers die openstaan voor jouw problemen.

Je wordt opgeroepen naar de telefoon te grijpen als je je eenzaam voelt en je hart uit te storten voor een maatschappelijk werkster.

Uithuilen moet je op de schouder van een begrijpende therapeut.

Eenzaamheid mág niet, verdriet hebben mag niet.

Alles moet opgehelderd zijn. Alles moet glimlachen en zonnig zijn.

On the sunny side of the street.

Kijk je bezorgd? Kop op, kom erbij zitten, neem een glaasje.

Verdriet is iets waar je overheen moet.

Ze zeggen dat je recht hebt op arbeid, recht hebt op wonen, recht hebt op... ja, op wat niet al?

Je hebt zelfs, schijnt het, recht op liefde.

Maar recht op eenzaamheid?

Niks hoor.

Recht op verdriet?

Geen sprake van.

Terwijl het je toch zo goed kan doen, eenzaam te zijn en verdriet te hebben. Terwijl je er soms zo aan toe bent, stil alleen te zitten en geen mens om je heen te hebben, alleen met je verdriet. Maar het mag niet. De maatschappij staat het niet toe. Begrijpt U dat?

Geloven in de grutter

Ik lees op de winkelramen van 'n grootgrutter: Verander van kruidenier! Kom binnen!

Zoiets moet je tot je laten dóórdringen.

Wil ik van kruidenier veranderen?

Neen! Nooit!

Liever nog verander ik van godsdienst.

Er zijn een paar dingen in het leven die je trouw blijft. Daaronder valt ook de grootgrutter. Mijn grootgrutter.

Wij Nederlanders zijn lid van 'n omroep, behoren tot 'n kerkgenootschap en gaan naar 'n bepaalde grutter. Dat zijn drie zaken. Maar de kruidenier is de grootste van de drie. Wat er ook gebeurt: de kruidenier blijven we trouw.

Als iemand mij toeroept: Verander van kruidenier, dan beschouw ik dat als een aanval op mijn integriteit. Dat doe je niet: van kruidenier veranderen.

Wij, toch een volk van kruideniers, weten heel goed waarom we die bepaalde kruidenier gekozen hebben. Hij vertegenwoordigt voor ons een geloof.

Alleen de kruidenier kan ons nog verlokken tot gevoelens van tevredenheid.

We vertoeven er graag en gaan er steeds opgewekt weer vandaan. We worden als mensen ontvangen en dienovereenkomstig behandeld.

Onze kruidenier: dat is de man die onze feestdagen verblijdt. De man die onze zaterdagse recreatie regelt. Die altijd wel een verrassing in petto heeft. Aanbiedingen, voordeeltjes: ze zijn er telkens opnieuw, te kust en te keur.

Mijn eigen kruidenier: de beste van de wereld! Hij begeleidt mij en verlicht mijn zorgen. Eigenlijk valt, als ik het goed begrijp, ons geloof samen met onze kruidenier.

Een kruideniersgeloof: ja, dát hebben we!

Gehakt

Laatst kreeg een oude man van de politie een procesverbaal omdat hij uit 'n slagerij een stukje gehakt ter waarde van f2,79 weggenomen had.

Eerlijkheid is er niet meer bij, iedereen steelt maar en laat de ander voor de kosten opdraaien.

Gelukkig dat er nog politie is.

Stel je voor dat wij ergens een kerstdiner gingen stelen! Dat betalen we toch gewoon, we pakken zoiets toch niet weg!

Ja, er zijn nog eerlijke mensen die hun eten zelf betalen en die heus niet oneerlijk zijn als ze ergens in 'n restaurant gaan eten. Zoals dat kleine groepje mensen, in totaal 40, dat straks in Brussel in het Hilton-hotel de kerstdagen gaat doorbrengen en dat, tussen de gangen door, ook nog even naar de nachtmis gaat.

Die mensen betalen daar elk 425 gulden voor, en denk maar niet dat ze 'n dubbeltje achterhouden of dat ze 'n stukje vlees van de schotel van 'n ander wegpakken! Nee, dit zijn eerlijke mensen en die 425 gulden betalen ze tot de laatste cent.

Trouwens, dat deze mensen alleen maar het goede willen, bewijst hun bezoek aan de nachtmis in de Brusselse kathedraal. Ze vieren als goede christenen het kerstfeest. Ze eten kalkoen en vieren de nachtmis. Een mooie traditie die we in ere moeten houden. Zo hoort het in onze maatschappij, en iemand die iets wegpakt bij een ander is fout. We kunnen daar niet krachtig genoeg tegen optreden, opdat zulke dingen niet de dagelijkse praktijk worden van bepaalde lieden. Het ergste is dat de goeden eronder moeten lijden.

Straks krijgen ze de naam dat ze misbruik maken van hun rijkdom en dat ze eenvoudige, arme mensen ertoe aanzet-

ten op het dievenpad te gaan.

Laten we toch de goedwillenden hun kerstdiner en hun nachtmis!

Bericht uit de samenleving

Het is nu al zover dat kalveren leegstaande stallen kraken. Nog onlangs werd een luxueuze stal in de Maasbroekse weilanden door enkele kalveren in beslag genomen. De stal stond overigens al enkele maanden leeg.

Omdat de eigenaar ervan - een forse stier - zijn stal eindelijk wel eens te gelde wilde maken en verkopen aan de runderkampioen van het zuivere Hollandse ras, kon hij het niet hebben dat er duitenloze kalveren inzaten. Hij stapte naar de wijze rechter Os en kreeg gedaan dat ze eruit moesten.

De Mobiele Stieren Eenheid verscheen vervolgens in het weiland en joeg de kalveren eruit. Het werd een dramatische middag. Wel honderden koeien waren aan komen lopen om maar niets van het schouwspel te hoeven missen.

Het hoogste orgaan, het Stamboek-Consortium, is tegen het kraken van stallen door kalveren. De ene stier is tegen kalveren in het algemeen, de andere stier vindt dat er recht moet geschieden, een derde stier vindt dat de rijkste en machtigste stieren ook het meeste recht op bescherming hebben. Er zijn koeien (de moeders van ettelijke kalveren) die zo hun bedenkingen hebben ten aanzien van deze uitspraken van het Stamboek-Consortium. Zij vinden dat er te weinig voor kalveren gedaan wordt. Er worden bijvoorbeeld veel te weinig stallen voor hen gebouwd. Bovendien vinden ze dat iedereen recht heeft op 'n stal maar dat anderen erop uit zijn zo veel mogelijk dure en kostbare schuren te bouwen (vanwege de winst), terwijl er toch ook nog zoiets bestaat als koeien-gerechtigheid.

Maar de kalveren laten zich niet uit het veld slaan. Nu eens kraken ze een stal in het Noorderbroek, dan in de Zuiderbeemden. Maar telkens als de eigenaar van de stal zijn bezit opeist, bijvoorbeeld om dit te verbouwen tot een schuur

voor rijke runderen, en hij daarbij steun krijgt van de rechter, laten de kalveren zich, als de Mobiele Stieren Eenheid verschijnt, uit de stal wegslepen. Wat moeten de kalveren daarna doen? Ze moeten 's nachts maar in het gras slapen of doelloos door de velden dwalen!

Intussen klagen veel stieren over het gedrag van de kalveren. ‘Ze eten alleen maar, maar melk leveren? Ho maar!’ En wie geen melk geeft, die zal ook niet wonen!

Geen kathedralen maar parkeergarages!

De stad kan eventueel zonder stadspark, kerken en boulevards. Maar kan een stad het stellen zonder parkeergarages?

Parkeergarages zijn de longen van een stad. Zonder auto's ademt de stad niet.

Uitlaatgassen vormen een teken van leven. Als er in de stad geen uitlaatgassen zijn, is die stad ten dode opgeschreven.

Wat is er bekoorlijker in 'n stad dan een mooi-aangelegde parkeerplaats? Wat is er imposanter dan een reeks moderne parkeertorens?

Geen enkele kathedraal kan in pracht wedijveren met een parkeergarage. De schoonheid van een parkeertoren is met niets te vergelijken.

En wat zijn stadswallen voor 'n ondingen, vergeleken met ruime parkeerplaatsen? Waarvoor dienen eigenlijk al die oude gebouwen, al die eerbiedwaardige, negentiende eeuwse woningen? We kunnen ze beter slopen en op de vrijgekomen plaats parkeerterreinen aanleggen.

Wie zou er nu echt treuren als die oude kerken zouden worden afgebroken? De mensen bezoeken de stad toch voornamelijk vanwege de supermarkten en de warenhuizen? Wat komen al die vreemdelingen anders doen dan winkelen en etalages bekijken?

En welke inwoner van zo'n oude stad interesseert zich nu werkelijk voor de oude historie? De koopjes bij de middenstand: die interesseren hem!

Niet voor niets vestigde laatst een Limburgse burgemeester, toen hem gevraagd werd naar wat hij tot stand gebracht had, de aandacht op een parkeergarage: het toppunt van vooruitstrevendheid en wijs beleid!

Handelden alle gemeentebesturen maar in de geest van

deze vooruitstrevende magistraat. Maar wat zien we nog al te vaak: dat burgemeesters zich beijveren om oude monumenten in stand te houden!

Wat hebben de bewoners aan die oude monumenten? En zeg eens eerlijk: wat heeft de middenstand eraan?

Het gonst van de lokkers

Dat geluid dat u buiten uw deur hoort, is het gonzen van bedrijvigheid. ‘Het gonst in Limburg momenteel van de bedrijvigheid’, zo heeft onlangs Liof-directeur ir. P. Niessen gezegd.

Ja, het gonst! Er is bedrijvigheid! ‘Er is een aantal activiteiten op de rails gezet, dat er in zijn totaliteit mag zijn’, aldus dezelfde heer Niessen. Dus dát is het. Het zijn niet de bijen die gonzen boven de bloemen. Het is de bedrijvigheid!

Limburg is een bedrijvige provincie die alsmaar activiteiten op de rails zet. Zo zijn er gezellige avonden voor bejaarden, lezingen over hydrocultuur, rally's en geheel verzorgde vakanties in Valkenburg.

De bedrijvigheid in de Horeca heeft altijd al in de provincie gegonst, maar nu gonst ze met stormkracht.

Ik moet zeker niet het extra gegons vergeten van de Luchthaven Zuid-Limburg, iets wat ir. Niessen zeer na aan het hart ligt. Het gonzen gaat hier straks over in gebrul. Hier is inderdaad iets op de rails gezet!

‘Vijftien nieuwe bedrijven werden naar Limburg gelokt’, vertelt meneer Niessen. Gelokt? Jazeker. Ik denk dat ze weer snel zullen verdwijnen als ze in de gaten krijgen dat ze met een toverfluit naar Limburg gelokt zijn.

Zijn we dus op de goede weg? Zeker. Weliswaar moet er in de particuliere dienstensector nog veel gebeuren en zijn de verwachtingen voor enkele sectoren van bedrijvigheid, zoals de bouw, somber, en zit het ook met die werkloosheid niet goed, maar het gonst niettemin, alsof er een nieuwe lente op komst is. En wat niet gonst is op de rails gezet.

Hoop alom!

En hoop, hoop doet lokken!

Wij hebben het gewild

Wie heeft dit gewild?

En als wij dit niet gewild hebben: waarom hebben we er ons niet tegen verzet?

Heeft iemand de beslissing in eigen handen genomen en óver ons beslist, zonder ons medeweten?

Of zijn er geen medeplichtigen, en alleen maar slachtoffers? Want wie heeft de verkeersongelukken gewild? Wie de besmetting van de stranden? Wie heeft de giflozingen gewild, de verstikkende steden, het oorverdovende lawaai?

Heeft ooit iemand het uitzichtloze gewild bóven het hoopvolle?

Niemand heeft het gewild. Maar we hebben ons niet verzet toen het kwam.

Toen het op ons afkwam: over het water, uit de lucht, vanonder de aarde.

We hebben ons tot slachtoffer laten maken. We hebben onze oren láten vervuilen, onze ogen en onze zintuigen. We hebben ons de aarde láten afpakken.

Het is over ons heengekomen. We hadden het niet in de gaten. Het kwam als een dief in de nacht. Wij sliepen en we hebben ons de hemel af laten pakken, onze straat en onze akkers.

We sliepen en droomden verder. En toen we wakker werden hadden we geen bomen meer en geen weiland om van te dromen.

Of is het anders gegaan? Zijn er mannen opgestaan die ons dit alles aangedaan hebben, een autoweg aangelegd hebben dwars door ons huis?

Of hebben wij zélf die weg aangelegd, ons huis afgebroken en er een vliegveld aangelegd, een verkeerskruispunt, een winkelcentrum?

Wij zelf zijn de boosdoener. Boosdoener en slachtoffer tegelijk. We komen om in de uitlaatgassen die wijzelf geproduceerd hebben. Wij komen om op de autoweg die wijzelf aangelegd hebben.

Als er een zeldzaam dier uitsterft komt dat, omdat wij een schot afgevuurd hebben tussen zijn ogen.

Ja, wie heeft dit allemaal gewild, als wij dat zelf niet zijn?

En waarom hebben wij ons er niet tegen verzet? Toch zeker omdat we ingestemd hebben met de vervuiling, de vergiftiging, het lawaai en de onrust?

De ziekte van de prognose

De prognoses over de vraag naar cement zijn goed, aldus de directeur van een Maastrichts bedrijf.

Maar hoe zijn de prognoses ten aanzien van de vraag naar stiltegebieden?

Hoeveel mensen zullen er in de toekomst gebruik willen maken van een stuk natuur in de buurt?

Hoe zijn de prognoses ten aanzien van de behoefte aan zuivere lucht, aan schone landschappelijkheid, aan rust en vrede?

Ik neem aan, dat de prognoses voor het cementbedrijf goed zijn.

Ik waag niet te twijfelen aan die prognoses.

Er zal ongetwijfeld in de toekomst vraag zijn naar cement.

Hoe zal het in de toekomst zijn met de vraag naar groen, naar groene bomen, groene weiden, groene landschappen? De Enci kan een product leveren dat ons van pas komt als we willen bouwen. Deswege moeten we het bedrijf in ere houden. Ja, we moeten de directie van dat bedrijf prijzen, omdat ze de vinger aan de pols houdt.

Waar vind je nog zulk een bedrijf met zo'n directie die zoveel hart heeft voor onze behoeften?

Bestaan er nog wel zulke bedrijven?

Ik waag het te betwijfelen. Maar ik ben zo bang dat we prognoses over het hoofd zien aangaande de behoefte van boeren aan een stukje grond en van al die andere mensen aan wuivende bomen, holle wegen en veldkruisen.

Ik ben zo bang dat we dingen over het hoofd gaan zien die we niet over het hoofd mógen zien. Ik bedoel dat we het getinkel van muntstukken in onze beurs wél horen maar het geschal van de vogels in een populier op het Plateau van Margraten niet.

Ik houd van prognoses. Ik houd van een directie die de vinger aan de pols houdt.

Maar ik houd nog méér van polsslag en van harteklop: wind, lucht en zonlicht over velden vol groen.

Prognoses zijn mooi.

Volgens het woordenboek is een prognose een ‘voorspelling van de vermoedelijke loop van een ziekte’.

Economie: dat is soms de ziekte.

Mede namens iedereen

Nee, zeg ik tegen kernkoppen. Mede namens mijn moeder. Ook al leeft ze niet meer: ze zou er zeker tégen geweest zijn. En ook mede namens ooms en tantes, neven en nichten, huisgenoten en straatbewoners.

Zij houden niet van kernraketten, van welke kant ze ook komen, of dat nu van het Oosten of van het Westen is.

Nee, zeg ik, zoals Amsterdam ‘nee’ zei, zoals Rome, Londen en Parijs ‘nee’ zeiden. Zoals straks andere steden zullen opstaan en zullen betogen dat ze tégen oorlog en vóór vrede zijn.

Iemand moet spreken namens de sprakelozen: mensen die niet kúnnen spreken, omdat ze verleerd hebben hun mond open te doen.

Wie zou niet graag willen spreken namens de geknechten die geknecht zijn omdat ze vrede willen?

Doodgewone vrede, zoals die gepredikt wordt door de mond van de eenvoudigen en vredelievenden?

En als je goed luistert, hoor je hoe de dieren ‘nee’ zeggen tegen de oorlog en tegen de kernbewapening.

De hond, de kat en de kanarie.

Zij zullen nóóit meer blaffen, spinnen en fluiten als er kernbommen vallen.

Ook de dieren in het veld leven graag onder het bewind van de vrede: het paard en de koe, de kikvors en het schaap.

Namens hen en namens de slak en de glimworm wil ik protesteren tegen alles wat met oorlog te maken heeft en de vrede dwarsboomt.

Namens het gras wil ik ‘nee’ zeggen, namens de wolken, de bomen en de bloemen.

Ook zij zijn tegen kernraketten en kernkoppen. Want ook zij willen getuigen van de glorie van het leven op aarde.

Zijn zij niet de verkondigers van Gods liefde, zoals de psalmen zeggen?

En ik wil spreken namens de dorpen in Limburg, namens de vakwerkwoningen en namens al die andere woningen in onze nieuwe woonwijken.

Ik zeg 'nee' namens de treinen en bussen die honderdduizenden mensen die zaterdag naar Amsterdam gebracht hebben.

Treinen die zongen als ze over de wissels vlogen.

Bussen die met hun banden over de weg zoefden.

'Nee', zeggen de treinen en bussen, de wissels en de klaverbladen.

Want zij allen willen vrede.

Vrede voor altijd.

Komt u ook van school?

Volgens een professor uit België betekent de bedreiging van de geschiedenis in het onderwijs de zekere ondergang van de beschaving, en misschien ook van het mensdom.

Ik neem dat graag aan.

Een andere professor zal betogen dat de bedreiging van de Franse taal in het onderwijs de zekere ondergang van de beschaving en misschien ook van het mensdom is.

Natuurlijk: zo zal het zijn.

Weer een andere professor zal een gloedvol betoog houden over 't belang van wiskunde. Zou ooit de wiskunde vervallen op school, dan gaan we rechtstreeks onze ondergang tegemoet.

Wie ben ik dat ik dit tegenspreek?

Soms evenwel vraag ik me af: de afschaffing van al deze vakken zou misschien tot heil van de mensheid zijn. Maar wat weet ik van school? Misschien is de afschaffing van de school zélf wel het beste dat we in onze wereld kunnen klaarspelen. Want wat is nou eigenlijk 'n school? Toch alleen maar iets waar we ons kunnen onderscheiden in het afleggen van nóg mooiere examens?

Heeft ooit het volgen van een school iemand ervan weerhouden de ander op te lichten, te vervolgen en, als het hem van pas kwam, van zijn levensgeluk te beroven?

Zouden we werkelijk in het niets oplossen als we niets meer hoorden van Napoleon, Karel de Grote en het Verdrag van Münster? Zouden we dan werkelijk 's avonds met een bedroefd gemoed naar bed gaan om 's morgens vol walging op te staan, als we de 80-jarige oorlog vergaten?

De geschiedenis kan me nog meer wijsmaken. En dat kan me de wiskunde ook, plus de Franse taal en de hele geleerden-kermis.

Maar ik kan me wél een school indenken die onmisbaar is, met vakken waarzonder het niemand kan stellen.

Maar om die vakken te doceren hebben we geen professoren nodig.

De bomen in

Sommigen onder ons hebben last van het Vallen, het Grote Vallen van de Bladeren.

Argwanend speuren ze de kruin van de bomen af. Wanneer valt het laatste? Eerst waren er nog duizenden bladeren, toen nog 999, en zo gaat dat verder, elke dag minder bladeren.

Ze willen niet vallen, ze hebben een hekel om van die boom weg te gaan en op de grond te gaan liggen. Zo blijven er nog enkele bladeren hangen: met in elkaar geschrompelde pootjes, ingekrompen buik, de oren ver uit elkaar en een perkamentbruin gezicht. Ze zijn zo goed als dood. Maar ze hángen.

Dat nu werkt bepaalde mensen op de zenuwen. Ze hebben alle bladeren die er in de tuin lagen bij elkaar geveegd, ze hebben het gras opgepoetst, de tegels schoon geborsteld en een rubberen matje voor de deur gelegd. Elke avond worden de resterende bladeren bij elkaar geveegd, of met de hand opgeraapt en met een vies gezicht in de vuilnisbak gedeponerd. Alsof die bladeren dode muisjes zijn.

Maar nog steeds is de zaak niet helemaal in orde. Nog altijd bestaat er gevaar dat de overgebleven bevuilers plotseling van de tak vallen en de trottoirtegels onbegaanbaar maken. De spanning groeit.

Op een gegeven moment zijn deze mensen niet meer te houden. Ze vliegen op de boom af, ze gooien stenen in zijn kruin, ze schudden zijn takken. En daar vallen de bladeren, de werkelijk allerlaatste bladeren. Snel en definitief worden ze opgeborgen.

Maar dit is het einde niet van de rampspoeden.

De burens hebben nog bomen met bladeren, andere straatbewoners hebben bomen in hun tuin die steeds opnieuw bla-

deren verliezen. Zo gebeurt het dat deze mensen het Vallen niet meer aan kunnen, dat ze naar de instanties lopen en het uitschreeuwen: 'De buurman bevuilt mijn tuin met z'n bladeren!'

En, terwijl ze dit zeggen, draait er zich langzaam een blad in hun hoofd om.

Wij willen sneeuw!

Krijgen we dit jaar een witte Kerst? Een fundamentele vraag!

Voor de rest weten we zo ongeveer alles over Kerstmis. Hoe laat de nachtmis is, welke restaurants open zijn, welke kerstreizen de reisbureaus organiseren en hoeveel vrije dagen we hebben.

Maar van het weer weten we niks.

Krijgen we een witte Kerst?

Brandende vraag! En geen mens die haar kan oplossen.

Alles staat in de Bijbel. Alles. Maar niks over een witte Kerst in 1984.

Toch laten we het in alle kerstverhalen sneeuwen. Alle kerstliederen kreunen onder het gewicht van een dik pak sneeuw. Als we aan Kerstmis denken, denken we niet aan het Kind, maar aan sneeuwvlokjes die door de lucht vallen. Waarom laat de Nederlandse regering het niet sneeuwen? De Nederlandse regering kan immers alles! Er is geld genoeg. We zouden al iets sneeuwachtigs hebben als we DSM zouden vragen witte roet uit te stoten in plaats van zwarte. Denk je niet dat DSM makkelijk sneeuw zou kunnen maken als er 'n opdracht zou komen van de regering?

De Nederlandse regering weet nog steeds niet wat het Nederlandse volk nodig heeft!

Ik elk geval géén kernkoppen, geen opslagplaatsen van munitie, geen straaljagervliegtuigen boven onze huizen.

Gewoon sneeuw, dát wil het Nederlandse volk. En anders niks. Al is het maar op die éne dag, 25 december!

Actiegroep 'Sneeuw op 25 december' is hiermee opgericht.

SNEEUW! Dat eisen wij!

Kersttwijfel

Neem nou de kerstmenu's.

Inderdaad: prachtig! Een wezenlijke bijdrage aan het kerstgebeuren. Eerlijk waar: een kok máákt Kerstmis pas.

Kaarsen. Levende muziek. Gereserveerd tafeltje. Menu premier jour de Noël. Levende muziek.

Of neem nou de kerstmarkten. Je wilt wel álles kopen. Het is er gezellig! Druk! 'Je kunt over de hoofden heen lopen', zegt de krant terecht.

Mooie kerstversieringen. Zachte achtergrondmuziek. En niet te vergeten: de kerst-inns!

Er is niets mooiers dan een mooie kerst-inn. Daar zie je dat de mensen met elkaar het goeje vóór hebben.

Nieuwjaar is ook mooi. Maar zo heel anders. Oók een vroom feest! Maar Kerstmis is zachter. Kringelende sneeuwvlokken en engelenstemmen.

Er zijn vele feesten in het jaar, maar er kan niks tippen aan een 'escalope de lièvre aux fines herbes' op eerste Kerstdag. Om nog maar niet te spreken van 'noisettes de lièvres à la Française'.

Kerstmis is het feest van de hemel. Ik bedoel: van het verhemelte.

Uw lievelingsdrankje. Uw lievelingsmuziekje. Uw vriendelijke gastheer. Alles staat voor u klaar in de restaurants: de koks zijn luisterrijk bezig geweest.

Kerstmis moet een verzaligd gevoel geven. Ik bedoel: een verzadigd gevoel.

En je hebt zulke bééldige kerstmuziek! Je kunt er helemaal in wegdromen. Tijdens 'n lange kerstavond hap je menig Weihnachtsoratorium weg.

Kerstmis is uitgevonden opdat de componisten kerstmuziek zouden kunnen maken. En opdat de koks 'uw gastheer'

zouden kunnen zijn.

Ik twijfel nog tussen 'jonge kalkoentjes op Normandische wijze' of 'hazerug in reesaus'.

Die eeuwige kersttwijfel!

Ik heb al alles

Het zijn allemaal ingrepen in mijn bestaan: Sinterklaas, carnaval, ja zelfs Kerstmis. Aanslagen zijn het.

Eén ding staat bij mij voorop: hoe red ik mij eruit? Hoe kom ik er ongeschonden uit te voorschijn?

Ik mag overigens vele en veel verschillende dingen graag: volle straten, drukte in winkels, dorpen in feesttooi. Ik mag zelfs onweer en storm, het weerpraatje op de tv en een stukgelezen roman. Ja, ik ga niet uit de weg voor een ‘humorvolle avond’ en ook niet voor een dansorkestje en de opening van een schilderijtentoonstelling.

Maar spaar mij Sinterklaas!

Ik houd van een beschermd dorpsgezicht, van mooie landelijke bruggetjes, van klompen en van gitaarspel in de nacht. Ik Houw van Holland.

Maar kom me niet aan boord met Sinterklaas. Noch de ouwe noch de nieuwe. Noch een Sint die hoog te paard zit noch een Sint die zich voortrept op een Suzuki.

Ik wil helemaal geen Sinterklaas. En ik wil ook niks van hem hebben.

Ik heb al alles.

Ik heb wanten, een pluizige wollen trui, een boek van Schillebeeckx, een sportfiets en een pakje shag.

Alles heb ik. De hemel op aarde heb ik.

Weet je welke Sinterklaas ik graag zou willen hebben? Iemand die me alles weer afpakte wat ik had! Ik wou dat er Sinterklazen kwamen die ons alles afpakten wat we hadden. Onze zwembaden. Onze open haarden. Onze verlaagde plafonds. Onze leefkuilen. BMW's en tweede huizen in Zuid-Frankrijk.

Wat we nodig hebben is een Sint die ons bij wijze van spreken tot Vietnamezen maakt en tot bootvluchtelingen.

Ontredderd. Niets hebbend. Hongerend.

Maar omdat de wereld nu eenmaal is zoals ze is en omdat er toch geld genoeg is en omdat er nou eenmaal dingen gemaakt worden om gekocht te worden en omdat we toch niemand helpen als we onszelf tekort doen, grijp ik alles wat ik krijgen kan.

Krasje

Je kunt álles bekrassen in dit land. Behalve 'n auto!

Bekras gerust Luns, de Navo of de communisten. Geen mens die het je kwalijk neemt. De ontwikkelingslanden dragen al jaren onze krassen. En zouden we er daarom met poetsdoeken overheen moeten?

We bekrassen onze politici met wellust. We schoppen overal deuken in. De spatborden van onze buurlanden zijn niet veilig voor onze hoon!

We beschadigen de bumpers van elke nationaliteit, bevolkingsgroep of ras.

En niemand die ons erop aankijkt. Integendeel: bij onze beschadigingsbezigheden worden we zelfs van harte toegejuicht!

Maar iemand die een kras maakt op het lak van onze auto krijgt te maken met de woede van het volk. Zo'n man zou, volgens aller gevoelens, het land uitgezet moeten worden. Je kunt je buurman beschadigen en zijn hond, het milieu bevuilen, je rotzooi voor de deur van een ander kieperen en je 's nachts bezatten zodat je de hele buurt wakker maakt. We nemen het je niet kwalijk!

Maar maak je per vergissing een krasje op het chroom van een pasgepoetste auto, dan ben je een misdadiger, iemand die het niet waard is nog langer Nederlander genoemd te worden!

Breng maar krasjes aan op Wim Kok, of een hele grote kras op Arie Groenevelt. We kunnen er alleen maar om lachen.

Wat maakt het uit? Die mensen zitten toch al vol krassen!

Maar een auto met een kras: dat is een bespotting van onze westerse waarden. Iemand die onze auto bekrast, bekrast onszelf, zet een nagel in ons hart.

En het wordt nóóit meer goed met ons!

Gelukkig

God staat aan de kant van Reagan en de Sovjet-Unie is het 'rijk van het kwaad'.

Reagan heeft het zelf gezegd en dus is het waar.

Hij heeft met die bekendmaking gewacht tot hij voor een zaal vol evangelische dominees stond die hij nodig heeft voor zijn eventuele herverkiezing.

Gelukkig: God weet nu wat hem te doen staat. Net zoals de God van de Nazi's dat indertijd wist. Want ook die zeiden dat God aan hun kant stond.

En welke oorlogsvoerende machthebber heeft in de loop der tijden niet uitgeroepen dat God aan zijn zijde vocht?

'God in samenwerking met de Verenigde Staten zal triomferen over het communisme', aldus Reagan. Dat is dan nu vastgelegd.

Heeft God nu ook toestemming gegeven om nóg meer kernwapens in Europa op te stellen? Vierduizend andere Amerikanen die op hetzelfde moment dat Reagan tekeer ging tegen de Russen, betoogden dat zij vóór 'bevriezing' zijn, zullen dan wel geen God hebben.

Daarvoor zijn ze niet machtig genoeg.

Honden bijten

Mensen bijten elkaar zelden, en als ze het doen is het voor henzelf een complete verrassing. In het algemeen gaan hondebezitters van de veronderstelling uit dat ook hun honden niet bijten maar aardige en vriendelijke beesten zijn die geen mens kwaad doen.

Vanuit de verte roept de eigenaar al dat je niet bang voor zijn hond hoeft te zijn, want dat die ‘beslist’ niet bijt. Is er wel een hond die bijt, volgens deze hondebezitters? Maar nu lees ik in de krant dat per jaar zestienduizend mensen door een hond worden gebeten.

Ik ga er dus maar van uit dat honden inderdaad bijten wanneer hen dat zo van pas komt. In elk geval ben je er nooit zeker van dat een hond niet bijt

Honden blijven dieren die onverwachte dingen kunnen doen. Dat is van één kant maar gelukkig, want zo blijft het een spannend avontuur om een hond te hebben.

Daarom willen we waarschijnlijk ook een echte hond en geen speelgoedhond die je als een automaat op kunt draaien.

Boven alle elektronische spullen gaat een levend dier dat kan bijten, als het moet.

De natuur zorgt voor verrassingen, of het nu een plant is of een hond. Een plant bijvoorbeeld kan plotseling en onvoorzien in bloei schieten. Wie ziet het een tak in de winter aan dat hij ooit weer tot leven zal komen? Wie gelooft dat een zwarte winterhaag in het voorjaar plotseling scheuten krijgt?

Zwart en kaal zijn de bomen, maar het onvoorstelbare gebeurt: er komen weer bladeren aan de takken.

Bloemen en bomen gaan elk jaar opnieuw door de zwartste duisternis heen het leven tegemoet. We hebben er geen con-

trole op, net zomin als we de opkomst van de zon des morgens kunnen tegenhouden of kunnen veranderen. We hebben geen controle op de reacties van het dier. We zullen altijd weer opnieuw verbaasd staan over het gedrag van hond en kat.

Altijd weer verrast ons de bloesem. Altijd weer staan we te kijken van de vreemde reacties van onze huisdieren.

Maar zowaar als een zwarte, ogenschijnlijk dode boom elk jaar opnieuw weer gaat bloeien, zo waar is het dat een huisdier zijn aard op z'n onverwachts laat blijken.

Het leven is een dooltocht

Als we maar meer knooppunten zouden hebben met gelijkvloerse kruisingen! Dan zouden er geen files meer zijn en dan zouden we op tijd op ons werk komen.

En als we op tijd op ons werk komen, kunnen we méér produceren. Dan kunnen we nog meer dingen maken waar niemand behoefte aan heeft.

Ongelijkvloerse kruisingen mag ook.

Hoe meer knooppunten, hoe interessanter het wordt. De belangrijkheid van een land wordt afgemeten naar het aantal knooppunten dat het bezit.

Vroeger keken we altijd uit naar kathedralen, kastelen en parken. Tegenwoordig zijn het de verkeersknooppunten die we opzoeken. Hoe meer verkeer, hoe beter het is.

Ondergrondse parkeergarage: ook al zoiets.

We kunnen trouwens voor onze auto niet lief genoeg zijn. Onze auto mag het goed hebben. Wonen wij zelf erg mooi? Fout! Die woningen moeten afgebroken worden en er moeten parkeergarages voor in de plaats komen.

Wij kunnen desnoods met z'n allen in de Bijlmer gaan wonen. Maar onze auto: die moet opgepast worden en in een mooie woning neergezet. Onder de kathedraal, onder het kasteel leggen we sjieke ondergrondse woningen aan voor onze lieve auto's. Of zouden we hen in het kasteel en de kathedraal zèlf onderbrengen?

Zo is ons leven: een dooltocht. We snellen met onze auto van knooppunt naar knooppunt. Soms passeren we een bovengrondse parkeergarage en soms een ondergrondse parkeergarage. Soms glijdt onze auto langs een opslagplaats van munitie, dan weer langs een kernreactor.

Maar ons eigenlijke doel ligt verder. Ons eigenlijke doel is het winkelerf.

We snellen van woonerf naar winkelerf. Langs plukjes groen, langs recreatieve voorzieningen. In onze gouden, opgepoetste rij koets, met onze lieve blinkende bumpers.

Is het leven geen sprookje?

Scharrel

We kennen scharrelkippen en scharrelvarkens.

Scharrelmensen zijn er ook. Het zijn mensen die zich niet laten inkapselen door de maatschappij maar die, levend aan de rand van die maatschappij, hun eigen weg gaan.

Ze scharrelen wat rond buiten alle bestaande instellingen en verbanden om. Ze hebben de ruimte nodig. Net als scharrelkippen en scharrelvarkens.

Maar de maatschappij gedooft dat niet. Die wil dat mensen net zoals kippen en varkens in hun eigen hokje blijven. Iedereen op zijn eigen rooster en binnen zijn eigen rekken, dat is het beste, zegt die maatschappij.

En iedereen natuurlijk naar school waar de vleugels geknipt worden van al te vrijheidslievende vogels. De scholen werven, ook in onze provincie, leerlingen en proberen hun opleiding zo aantrekkelijk mogelijk voor te stellen.

En wat is het niet leuk op school tegenwoordig. Er zijn schoolreisjes, er is een schooldekaan die je terzijde staat bij je schoolloopbaan en er is warempel een medezeggenschapsraad. De school: een plaats waar je opgeleid wordt. Een opleiding voor wat?

Soms voor een scharrelmaatschappij?

Als

Als ik een doorlopend krediet neem zal ik plezierig leven.

Als ik Franse cognac drink ben ik een gelukkig mens.

Als ik een Persoonlijke Lening afsluit ben ik goed en voordelig uit.

Als ik een witte bloes koop sta ik er goed op.

Als ik een Philips kleurentelevisie aanschaf ben ik in mijn nopjes.

Als ik een bontjas koop ben ik in de zevende hemel.

Als ik een bankgirorekening open zal het mij goed gaan.

Als ik voor mijn huis een moderne ruit keukenstof neem word ik een opgeruimd mens.

Als ik een fles likeur koop verdwijnen mijn zorgen.

Als ik een stereo-tuner aanschaf ga ik goede tijden tegemoet.

Als ik een superslank digitaal-horloge krijg zijn al mijn wensen vervuld.

Als ik een volautomatische kwarts-gestuurde platenspeler als geschenk ontvang
hoef ik niet te klagen.

Als ik in mijn huis een parketvloer aanleg ben ik voor mijn leven tevreden.

Als ik een kamera krijg met complete zoeker-informatie en extra helder instelglas
ben ik een dankbaar mens.

Als die brede maatschappelijke discussie over kernenergie op gang komt zijn we
op de goede weg.

Als het nationale voetbalelftal niet in Uruguay gaat voetballen zijn we weer wat
duidelijker omtrent onze houding ten aanzien van dictaturen.

Als er minder militaire opslagplaatsen, depots, vliegvelden en kazernes in
Zuid-Limburg zouden zijn, zouden we minder ongerust hoeven te leven.

Mus

Je hebt buurtspoorwegen maar je hebt ook buurtmussen. Terwijl buurtspoorwegen, vooral in België, wel eens staken, staken buurtmussen nooit. Daar hebben ze geen tijd voor.

Buurtmussen hebben het in hun buurt voor het zeggen.

Buurtmussen zijn de vogels van de straat. Dáár wonen ze, daar zijn ze vroeg en laat aanwezig, tussen de geparkeerde auto's en langs de stoeprand, en scharrelen er rond, op zoek naar hun kostje.

Iedere buurt heeft een ander soort mus. Mussen nemen de kleur aan van de wijk. Maar ze hebben geen voorkeur. Ze bewegen zich even gemakkelijk tussen Cadillacs als tussen de 2cv's. Niets is hen te min, niets is hen te veel.

Wie er oren voor heeft kan heel wel verstaan wat mussen zeggen. En wat zeggen ze dan eigenlijk? Nou, hoe genoeglijk het leven soms wel kan zijn, zo tussen de mensen en de huizen. En dat het een hele zorg is om dagelijks aan de kost te komen. Precies hetzelfde dus wat de mensen tegen elkaar zeggen.

De meeste buurtmussen blijven hun leven lang in dezelfde stadswijk. Als ze al eens verder gaan is het om een eenzaam familielid op te zoeken of om een reünie bij te wonen van al de mussen van de stad.

Mussen zijn niet kunstzinnig aangelegd. Ze hebben geen dubbel inkomen, zitten niet de hele avond voor het tv-toestel en hebben ook geen eigen wijkhuis. Wat dat betreft zouden ze nog wel wat van andere vogels kunnen leren.

Gelukkig doen ze zich niet beter voor dan ze zijn. Ze weten heus wel dat ze geen nachtegale zijn en geen meeuwen. Ze weten dat, maar ze raken bij die gedachte niet van hun stuk. De zang van de nachtegaal trouwens onderscheiden ze nau-

welijks van die van de eerste de beste kraai. En ook betreuren ze het niet dat ze minder zwierig hun vleugels kunnen ontplooiën als meeuwen en andere vogels. Ze vinden meeuwen trouwens helemaal geen bijzondere vogels.

Kortom: buurtmussen zijn net mensen.

Zeepbel

Soms menen we dat we bezig zijn met een zaak die stand zal houden tot in der eeuwigheid, dat we iets onder handen hebben dat nooit meer zal ophouden.

Maar hoe vaak blijken zulke zaken niet gewoon zeepbellen te zijn die elk moment uit elkaar kunnen spatten?

De zeepbel heeft zijn geschiedenis. Hij ontstaat, verblijft één moment in de lucht en verdwijnt weer.

Zo is het ook met de geschiedenis van de mens. Zijn leven kent dezelfde opgang en dezelfde neergang.

De honderd levensjaren (of minder) van een mens en de enkele seconden van het bestaan van een zeepbel: het is een flits tussen twee eeuwigheden in.

De mens schittert een tijdje. Hij betovert, heeft succes, maakt carrière. Hij wordt in bewondering nagestaard door zijn medemensen. Hij is oogverblindend. Maar zijn glans is al te snel verdwenen. Net zoals die van de zeepbel.

De zeepbel tovert ons een illusie voor. Hij flonkert in een rijkdom van kleuren. In hem zie je het heelal als in een spiegel weerkaatst. Hij stijgt omhoog. Het is of hij één wordt met de wolken. Bijna gaat hij onzichtbaar zijn weg in het azuur. Totdat hij uit elkaar spat en niets meer is.

Maar het leven en de wereld: zijn die niet vol zeepbellen?

Werk. Een functie. Hobbies. Genoegens. Het zijn allemaal zeepbellen.

Maar we willen niet geloven in hun betrekkelijkheid en in hun kortstondigheid. Omdat we in illusies geloven. Omdat we ons willen vastklampen aan onze zeepbellen, zoals we ons vastklampen aan een strohalm.

Alles om ons heen glanst zo mooi in de wereld. En zou die glans voorbijgaand zijn?

Zelfs macht is voorbijgaand. Een zeepbel. Bijna zo vluchtig

als de schaduw van een wolk op je hand.

Soms evenwel kan de kunstenaar en kan de man van de wetenschap iets van dat vluchtige leven vastleggen in een beeld, een gedachte of een uitspraak die ons plotseling bewust maken van onze situatie en waardoor we ons ermee kunnen verzoenen.

Is dat misschien de taak van de kunst, de wetenschap en de religie?

Zeden

Onze politici heffen tegenwoordig graag ‘zedenzangen’ aan. Het is een dichtsoort die hen ligt. Hoe meer ‘zedenzangen’ ze dichten, hoe meer toejuichingen ze ontvangen van een naar ouderwetse vroomheid snakkend publiek. Deze politici prediken dat we ons leven moeten beteren en dat we de slechte paden moeten verlaten. Een aanmaning tot braafheid zogezegd.

Deze moralistische betrachtingen komen uit een verdachte hoek. Ze komen meestal van politici die naar vroegere tijden terugverlangen, toen de eenvoudige man zijn best deed om zijn regeerders welgevallig te zijn. Zodat die des te zorgelozer hun regime zouden kunnen uitoefenen.

Maar moeten we niet oppassen voor hen die de passie preken, voor hen die zo goed weten hoe anderen moeten leven? Zij doen dat niet uit bezorgdheid des harten maar om er hun voordeel mee te doen.

Zeker, er breekt in ieders leven wel eens 'n moment aan dat hij zich op zichzelf gaat bezinnen en dat hij tot de conclusie komt dat hij zijn leven ‘fout’ geleefd heeft. Maar deze bezinning komt van binnen uit en is geen resultaat van een aktie van hogerhand.

Niet zij die oproepen tot een ‘reveil’ brengen een omwenteling teweeg. Net zomin als zij die ‘Here Here’ roepen alleen daarom al de deur van de hemel binnen zullen gaan.

Hoogwaardigheidsbekleders, politici en regeerders zijn niet de aangewezen personen om ons de rechte weg te wijzen. Zij zouden, om te beginnen, zich eerst maar eens van hun macht moeten ontdoen. Wie gelooft de rijke die de armoe predikt?

‘Het jaar 1983 wordt een rampjaar!’ heeft onlangs een van hen uitgeroepen. Het is alsof hij zeggen wil: ‘Beter je leven,

anders is het te laat'. Maar wil dat ook meteen zeggen dat deze onheilsprofeet zelf metterdaad zijn leven betert? Of wil hij anderen de schrik op het lijf jagen om zelf ongestoord van zijn positie te kunnen profiteren?

Misschien zijn er mensen die berusten en zeggen: 'Doe met ons wat je wil, neem ons, armen, het beetje wat we hebben nog af, ontnem de ouden van dagen hun voorzieningen zodat jij genoeg financiële middelen hebt voor de plaatsing van je kernkoppen'. Maar deze berusting is als een voorsmaak van de dood.

Nu we door de politici opgeroepen worden om ons dapper te gedragen onder al de bezuinigingsmaatregelen, waaronder toch eigenlijk de man van de straat het meest te lijden heeft, krijgen we als tegenwicht zendtijduitbreiding, meer voetbal op de televisie, en de aanleg van nog meer pretparken. Want dat houdt ons af van het ondernemen van acties en demonstraties.

We moeten gekluisterd liggen aan de beeldbuis, dan pas is het goed. Pas als wij óndergaan in het amusement kunnen de regeerders rustig slapen.

Want dat hebben ze de laatste jaren niet meer gekund.

Eindtijd in zicht

Weggedoken van de wereld, in mijn schamele kluis, wacht ik de ‘eindtijd’ af. Elk ogenblik kan het gebeuren dat de hemel opengaat en dat ik er in opgenomen zal worden.

Voor wie het nog niet mocht weten: we zitten in de eindtijd, het is afgelopen met de wereld en dus heeft het geen zin hier nog langer te blijven.

Ik zit hier niet alleen: er zijn enkele onderwijzers, de postbode, twee huisvrouwen met hun kinderen en een taxichauffeur. We hebben ons opgesloten in deze kamer, en houden ons oog gericht op het dak: vandaar zal de redding komen.

Hoe we dat van die eindtijd weten? Het staat in de Bijbel en iedereen kan het lezen. Je moet natuurlijk wél met gelovige ogen de teksten bestuderen.

Trouwens, alles om ons heen wijst erop dat er een eindtijd op komst is. Lees maar de kranten. Lees maar Viva, Margriet en Libelle: de breimodellen worden steeds ingewikkelder, het weeroverzicht steeds uitgebreider en steeds meer schatten zitten avonden lang tevergeefs met hun Bokma op schoot.

Is het dan verwonderlijk dat ik hier zit te wachten om te ontsnappen aan de wereld van Veronica, Edah, Albert Heyn, de Mounties en het gemeentelijk waterleidingbedrijf? Is het dan gek dat ik de omroepbladen de rug toekeer en me bezig ga houden met alles wat des eindtijds is?

Reeds zie ik de hemelen vóór mij geopend, maar ik weet niet zeker of ik niet te zwaar zal zijn en zodoende te weinig stijgkracht zal hebben. Ik hoop op de adviezen van de Evangelische Gemeente die mij, op het laatste moment, verstrekt zullen worden.

Hoe gaat het?

Er zijn meer en minder goede tijden.

Er zijn slechte tijden.

Er zijn ook tijden dat het iedereen persoonlijk slecht gaat en dat het toch met ons allen goed gaat. Die laatste tijd beleven we nu.

Het gaat ons goed, hoewel de tijd slecht is.

Je zou ook kunnen zeggen: het gaat met ons allen slecht maar ieder persoonlijk gaat het goed.

We hebben geen geld maar we kopen wat we willen. We lijden gebrek aan alles maar we doen ons iedere dag te goed aan eten en drinken.

Er is nog nooit zo'n eeuw geweest die zozeer gebukt ging onder dreiging van oorlog, van vernietiging, van algehele instorting. En toch is het er op deze planeet soms nog bijzonder goed uit te houden.

We zijn allemaal vrij om te gaan en te staan waar we willen. Maar het ellendige is dat we ons richtinggevoel verloren hebben.

Waar moeten we naar toe?

In een tijd van richtingwijzers op elk kruispunt zijn er nooit zoveel mensen geweest als nu die de weg kwijt zijn geraakt.

Het is de grote verdwaal-tijd.

Het is de tijd van honger, terwijl we onze magen vullen.

Het is een tijd van dorst, terwijl we drinken wat we willen.

Het is de tijd van mensen-onder-elkaar, terwijl we nog nooit zo eenzaam geweest zijn.

We leven in een geweldige tijd, maar als ons tv-toestel kapot is zouden we er het liefst een eind aan willen maken.

Alles is aanwezig voor ons geluk: een lang leven, een gezonde omgeving, niet te zware arbeid. En toch hebben we het gevoel dat er iets wezenlijks aan ons geluk ontbreekt.

Er zijn meer en minder goede tijden.

Er zijn slechte tijden.

Maar de tijd dat het met ons allen verschrikkelijk goed gaat en met ieder van ons persoonlijk zeer slecht: die tijd beleven we nu.

En daar helpen geen cadeautjes aan.

Verborgen krachten

Een bekend Nederlands staatsman uit de zeventiende eeuw blijkt componist te zijn geweest. Zijn naam: Unico Wilhelm Graaf van Wassenaer. Zes concertini die men altijd aan Pergolesi toegeschreven heeft, blijken van hem te zijn.

Wat zullen ze later zeggen van Van Agt? Ze zullen zijn fiets ontdekken en ze zullen zeggen: hij was een vermaard coureur.

De mensen zijn altijd beroemd om de verkeerde redenen. Staatslieden hebben soms de naam het land goede diensten bewezen te hebben, terwijl ze bijvoorbeeld hun beste werk geleverd hebben bij het Halmaspel.

We zien alleen maar het bijkomstige van een figuur, maar datgene waarin hij wezenlijk is, is voor ons verborgen.

Van Schmelzer bijvoorbeeld weten we nu al dat hij een betere muzikant dan staatsman was. Maar bij Van Agt ligt zijn coureurschap nog enigszins verborgen. Men prijst zijn regeerkracht en ziet niet hoe gering deze geweest is, als men die vergelijkt met zijn fameuze prestaties als wielrenner.

Ik weet niet of iemand Den Uyl ooit eens heeft horen zingen. Hij zingt niet slecht. Met een beetje oefening zouden zijn prestaties op dit gebied snel stijgen. Nu staat hij nog te boek als politicus. Latere geslachten zullen hem misschien als zanger waarderen.

Ik bedoel maar.

Trouwens, al die befaamde zangers, wielrenners, voetballers en cricketers zouden best heel andere kwaliteiten kunnen hebben.

Cruyff als minister. Misschien zouden dan pas zijn echte kwaliteiten aan bod komen.

Extra impuls

Eigenlijk zouden we van carnaval een industrie moeten maken.

Het hele jaar dóór werk! Mooi werk. Geen lopende band maar handwerk: bijvoorbeeld het vervaardigen van echte stadsprinsen. Een goed artikel waar veel vraag naar is.

Stadsprinsen die kunnen spreken en die kunnen lezen. Stadsprinsen die een paar danspasjes kunnen maken en die zich aan het hoofd van een stoet kunnen opstellen.

Tot nu toe hebben we maar een beetje op het gevoel gewerkt. Niemand wist precies hoe een stadsprins eruit moest zien.

Nu gaan we dat industrieel aanpakken, met een onderzoeksstaf en bekwame medewerkers. Elke stadsprins krijgt zijn eigen trekjes. Een stadsprins voor Luik moet er anders uitzien dan die van Lyon.

Interessant wordt het pas als we stadsprinsen kunnen exporteren naar Moskou en Peking.

Ik verwacht veel van deze industrie die werk aan Limburgers zal verschaffen. Het Liof moet deze werkgelegenheid met zorg omringen. Het is plezierig werk, je hoeft er niet voor ondergronds en bederft er het milieu niet mee. Het is een menselijke industrie en er komt veel know-how bij kijken.

Tot nog toe deden we het met onhandige, onwaarachtige en onbruikbare stadsprinsen. Dank zij een ingewikkelde computer-techniek zullen we in de toekomst bruikbare, handelbare, gemakkelijk sprekende en zich gemakkelijk bewegende stadsprinsen krijgen. De Limburgers zijn als het ware geschapen voor dit werk. Ze hebben al veel stadsprinsen zien opkomen en ondergaan, zodat ze de ervaring hebben die nodig is om een goed, internationaal product te maken.

Koetje boe!

Campina heeft om te beginnen melkfabrieken weggesaneerd toen het melkventersapparaat gereorganiseerd werd en nu wil men het melktransport gaan uitbesteden. Wat zal de volgende stap zijn?

Het wegsaneren van de koe.

Ze hebben bij Campina lang geaarzeld, maar nu slaan ze toe, hard en grimmig.

De koe.

De koe kan in het melkfabriekwezen gemist worden. Ze hebben er bij Campina lange tijd niet aan durven beginnen. Maar het móet. Melk moet, de koe moet niet.

Er zijn misschien nog consumenten die denken dat melk iets met de koe te maken heeft en dat de melk uit de koestal komt.

Mis.

Melk wordt gemaakt van oud papier, houtvezels en lompen. Er is nog wel een enkele kleine boer die melk van zijn eigen koe betreft, maar dat is een uitzondering.

Wat zal er gaan gebeuren als Campina de koe weggesaneerd heeft? Zal de koe uit onze samenleving verdwijnen?

Nee. De koe blijft als versiering. Onze weilanden zullen als steeds door koeien afgegraasd worden. Het melk-geven evenwel zal hen afgeleerd worden. Dat is alles. Campina zal geen enkele binding meer met de koe hebben. Gedwongen ontslagen zullen er onder de koeien evenwel niet vallen.

Een termijn heeft Campina niet genoemd. Geen enkele koe heeft zich tot nog toe tegen het plan uitgesproken.

In elk geval gaat het om tienduizenden koeien die op de duur aan het arbeidsproces onttrokken worden.

Maar zij blijven bij ons. Zij, en hun mooie uiers.

Enige troostrijke woorden

Spreken warenhuizen en winkelcentra ‘enige troostrijke woorden’?

Als ik in een winkelcentrum kom word ik het gevoel niet kwijt, dat ik op het punt sta in een fluwelig stuk papier ingepakt te worden. Ik hoor achtergrondmuziek die me heenleidt naar mijn papieren grot. Ik zie een stille, verbeterde stoet van consumenten als een rij verdoemden uit Dantes Hel. De winkelmeisjes staren met glazen oog dwars door je ziel heen. Ben je credietwaardig? Heb je een geheime bankrekening? Ben je de bewoner van een flitsend buitenhuisje? O, kom dan, en maak schulden bij ons!

Spreken warenhuizen troostrijke woorden? Zie ik zegenende teksten in neonlicht boven de straat? Zie ik hemelse, stralende gezichten van mevrouwen en meneren die een stukje hemel bij de winkelier gekocht hebben?

Nee, ik zie niets van dat alles. Ik zie winkelwagentjes op straat en op de stoep en soms zie ik er een in 'n boom: een neergestorte vliegenier wie de last van zijn leven te zwaar geworden is.

En ik zie hondjes, vastgebonden aan een paal, door de eigenaar geketend als een slaaf. En soms zie ik een hond achter de ramen van de auto, terwijl het dier mij met tranen in zijn ogen aankijkt. Help me! Maar wie ben ik, dat ik een hond kan helpen?

Geen troostrijke woorden in de stad, geen zegenende woorden op de beeldbuis. Biedt carnaval soms de tekst voor een gelukkige meditatie? Ik kijk de karnavalisten aan.

Ze voelen zich goed in hun welvaartshuid, maar achter de schmink woont een wezen dat het ook liever allemaal anders gehad zou willen hebben. Karnavalsplezier? Iemand die alleen tijdens carnaval plezier kent is er slecht aan toe. Dat

zou betekenen dat hij gedurende de rest van het jaar op een laag pitje staat. En is er iets treurigers dan een mens die tot de karnavalsdagen moet wachten eer hij knellende banden af kan werpen?

Toch moeten ze nog ergens te horen zijn, deze ‘troostrijke woorden’, gesteld dat iemand ze horen wil. Ik voor mij geloof dat men de behoefte aan een troostend woord onderschat heeft. We willen nog steeds getroost worden. Niet met tv-spots, politseries, commercie en reclame, niet met geraas en gebral, maar met woorden die de gaten vullen in ons leven. Woorden die van genegenheid spreken en van bedoelingen die zonder bijmaak zijn. Zitten niet veel van onze woorden vol vieze smaakjes?

Enige troostrijke woorden!

We hebben ze iedere dag nodig, ieder uur. Ze moeten ergens geschreven staan. We hoeven ons hoofd maar op te heffen om ze te zien. Maar wie heft zijn hoofd nog op? We zijn al lang blij dat we naar beneden kunnen kijken om niet in de valstrik te lopen die onze vijand ons gespannen heeft.

Nee, ik kan die troostrijke woorden niet verschaffen. Er zijn mensen die ze kunnen uitspreken zonder dat ze zich onwaarachtig tonen. Zij spreken woorden van troost zonder dat zij geleerd hebben zó te spreken. Het zijn mensen met een vast middelpunt die vanuit dat kracht-centrum hun woorden uitspreken. Hun woorden waaien niet weg op de wind: zij houden deze vast totdat ze de ander bereikt hebben.

Ja, toch: misschien is er deze dichtregel van de dichter W.H. Auden die tot troost kan zijn:

Thousands have lived without love,
not one without water.

Hoe schever, hoe beter

Nu zijn er weer 'n paar Joegoslaven die de toren van Pisa recht willen trekken. Ze hebben 't namelijk in hun eigen land klaargespeeld een gebouw van tien verdiepingen dat gevaarlijk overhelde, in een paar weken recht te krijgen.

Ik hoop dat het stadsbestuur van Pisa niet op de uitnodiging van die twee Joegoslavische ingenieurs in zal gaan. Een scheve toren van Pisa is een wereldwonder. Een rechte toren is niks. Rechte torens staan er genoeg.

Als het even kan moet die scheve toren van Pisa nog een beetje schever gemaakt worden. Het is gebleken dat die toren, sinds hij meer ging overhellen, hoe langer hoe meer toeristen aangetrokken heeft. Als ze daar in Pisa die toren nog één tikkeltje geven en hem proberen op de rand van het ineensstorten in stand te houden, zullen in de toekomst toeristen Pisa blijven overstromen.

Pisa moet goed op zijn zaak passen! Straks gaat een andere stad een scheve toren bouwen, of een bestaande toren scheef trekken; en waar blijft dan het bijzondere van Pisa? Zaak is het dus de scheefheid in stand te houden.

In scheve dingen hebben de mensen altijd méér behagen dan in rechte. Wie houdt er van steile mensen, van rechte woonblokken en van rechte steden? Recht is saai, vervelend. Onze stadswijken zouden juweeltjes van planologie zijn als we de straten slingerend door de wijk lieten lopen en de flats, in plaats van blokvormig en vierkant, ellipsvormig gingen maken.

Wie houdt van rechtlignig-denkende mensen, van rechtschape lieden, die nooit een afwijking vertonen?

De wereld wordt pas plezierig door de afwijkingen van de norm.

Zouden we Zuid-Limburg niet scheeftrekken?

Lekker muziekje!

Muziek is mooi maar de muziek die je op de radio hoort is nóg mooier.

Ook op buitenlandse zenders hoor je soms wel eens mooie muziek. Luxemburg bijvoorbeeld is een mooi muziekland. Tirol ook.

Normaal overdag hoor je niks van die muziek, maar als de gemiddelde huisvrouw stof aan het afnemen is kan ze fijn meeluisteren.

Als ze gaat stofzuigen kan ze net boven het lawaai uit Hilversum 3 horen: popmuziek. Hoewel popmuziek over het algemeen erg mooi is, vind ik discomuziek toch veel mooier. Beierse muziek is ook zeer mooi. Ik ben eens in Beieren in zo'n fabriek geweest waar ze die Beierse muziek maken, compleet met kniebroek en kniekousen. Fabelachtig!

Trouwens, die muziek is van dezelfde stof als waarvan de kniebroek gemaakt is: een zeer soepele stof. Er wordt ook nog een beetje melk in verwerkt. En wist u dat Beierse muziek in flesjes gebotteld in Nederland aankomt? Die flesjes worden alleen verkocht tijdens zogenaamde 'Beierse avonden'.

Discomuziek is anders. Die wordt gemaakt in een bedrijf in Utah in Amerika. Onderdelen worden bij ons in Usquert vervaardigd als ik het goed heb. Elk onderdeel is inpasbaar in elk stukje discomuziek.

Die discomuziek wordt geproduceerd door vervroegd-gepensioneerde wegebouwers die veel gewerkt hebben met drilboren. Wat de wasvoorschriften betreft: met Beierse muziek moet je nu en dan naar de wasserette, terwijl discomuziek geregeld gecontroleerd moet worden door een electricien. Let, in dit laatste geval, op de Kemakeur! En op het wasvoorschrift, als je met Beierse muziek te maken hebt.

Halmgepoets

Ik lees dat de onderhoudstoestand van kleine landschapselementen in Limburg dermate is verslechterd, dat op korte termijn een gericht beleid gewenst is.

Er zijn zeshonderd nieuwe arbeidsplaatsen nodig voor het onderhoud en het beheer van ‘beken, bossen en heideveldjes’.

Dat wordt een mooie klus.

Zeshonderd mensen met een stofdoek die grashalmen van stof ontdoen. Stenen worden met water gewassen en de bloemen krijgen een shampoo-beurt.

De beken zijn tijdenlang al niet meer gereinigd. De bedding zit vol modder. Ook de oevers zijn lang niet meer bijgeknipt. En al die watervogels die steeds maar weer op dat water neerstrijken, ja zelfs door dat water héén gaan, zonder zich erom te bekommeren of het water dit verdragen kan!

En de heideveldjes: geen enkel pad loopt recht, er groeit overal brem en bovendien staan er ook nog bosjes die er niks te maken hebben.

Zal een stofzuiger hier nog helpen of moeten we met een ploeg timmerlieden komen die de boel vertimmeren en het hele landschap van beken, bosjes en heideveldjes eens goed oplapt?

Dat heb je ervan: de rivieren hebben we elke week een grote beurt gegeven, de grote bossen zijn elke maand gekuist en de heidevelden hebben we geregeld bijgeschilderd. Maar die kleine uithoeken van het landschap, die hebben we verwaarloosd.

De kleine uithoeken! Onder het spinrag zitten ze, onder het stof, blaadje voor blaadje. Gelukkig dat er nu kans op is dat we een poetsploeg krijgen van zeshonderd man.

Gespecialiseerd in halmgepoets.

Rond de speekselsector

Limburg is de provincie met de meeste zachte sectoren bij elkaar, maar speciaal de allerzachtste: de speekselsector.

Als iemand dus zegt dat Limburg het image heeft een onaantrekkelijke provincie te zijn, dan heeft hij niet gesproken met lekkerbekken of met mensen die graag aan een rijkgevulde tafel zitten.

Misschien heeft hij gesproken met mensen uit de harde sector. Ja, het is best mogelijk dat industriëlen deze provincie onaantrekkelijk vinden. Wat wil je? De Limburger zit liever aan tafel dan aan de lopende band.

In speeksel zijn we sterk en alleen door middel van speeksel houden we de provincie overeind.

Willen we toeristen of willen we industriële complexen met rokende schoorstenen en eindeloos-grijze toevoerwegen? Willen we macadam of willen we appartementen en hotels met een heel regiment koks in de keuken? Ja, wat willen we? Een zwartgeblakerde provincie die producten vervaardigt die elders allang niet meer geproduceerd worden omdat er niks aan verdiend wordt, of willen we ons toeleggen op alles wat lekker is?

Prins Bernhard zal best buitenlandse orders in de wacht slepen. Maar we hebben geen buitenlandse orders nodig. We hebben er genoeg gehad en het heeft ons niks opgeleverd, behalve een nog snellere autoweg en lege industrieterreinen. We moeten de speekselindustrie bevorderen en daar hebben we geen buitenlandse ondernemers voor nodig.

We weten zelf wel wat we op tafel moeten zetten.

Speeksel-specialisten moeten Limburg lekker maken. Moeilijk is dat niet. Onze landschapjes zien er uit als kalfsoesters, onze gehuchten zijn zo mals als gebakken forel en onze vakwerkhuizen smaken als een tournedos stroganoff.

Maar wie proberen roet in ons eten te gooien en wie maken van al onze smakelijke gerechten oneetbare en opgewarmde klikjes? Dat zijn toch zeker al die mensen die de harde sector een zegevierende opmars in de provincie willen doen maken?

Waar ligt Nederland?

Het schijnt dat Nederlanders hun eigen land gaan ontdekken. Wat 'n geluk. Nederland is namelijk het enige land dat nog niet ontdekt is. Spanje is ontdekt, Portugal, Griekenland en Frankrijk. Maar Nederland? Onbekend. Tenminste voor de Nederlanders. Neem nou Oldenzaal. Wie kent Oldenzaal? Vraag de gemiddelde Nederlander waar Oldenzaal ligt, en hij zal het niet weten.

Zutphen. Wie kent Zutphen? En Purmerend. Een onbekende stad. Niemand die naar een reisbureau stapt en vraagt om inlichtingen over Purmerend. Ons eigen land is toch heerlijk, is het niet? Met al die mooie plaatsen, met Stadskanaal, Badhoevedorp, Sneek en Enschede. En met al die mooie autowegen, die kleine stukjes groen tussen de steden en die kanalen vol vuil. En dan die heerlijke bermen, rijstroken en verkeersborden!

Ons land heeft mooie verkeerspleinen. Laatst zag ik er nog een heel mooi in de buurt van Arnhem. En verder hebben we heel aardige stadsuitbreidingen met al die rechte wegen en die hoge, stille flatgebouwen.

Ik begrijp niet dat de mensen Barcelona ontdekt hebben, Narbonne, Skopje, Tübingen en de Akropolis, maar dat ze nog steeds niet weten welke heerlijke groenstroken er tussen Amsterdam en Rotterdam liggen.

Frankrijk is een mooi land, evenals Oostenrijk en Polen. Er zijn veel bossen en karakteristieke dorpen en er zijn veel oude gebruiken in zwang.

Maar het wordt tijd dat we ons ook eens gaan interesseren voor onze eigen klederdrachten die nog zo rijkelijk voorhanden zijn, voor onze klompdansen, onze koeien en onze kroosrijke sloten. Het buitenland heeft véél, maar wij hebben ook nog wat! En dan hebben we het nog niet eens

over onze supermarkten en onze campings die het zo heerlijk doen!

Ontdek Nederland en loop voor de aardigheid eens een van onze typische verkoudheden op. Verrukkelijk! Inlichtingen bij de reisbureaus.

Wij, zieke broeders

Waarom mogen patiënten wel uithuilen bij de arts of de specialist, maar mogen deze het niet bij de patiënt?

Waarom moet de arts zich steeds voordoen als de sterkere, terwijl hij misschien het liefst de deur uit zou willen rennen en zijn praktijk voor een paar maanden zou willen sluiten?

Waarom moet de arts steeds opnieuw de pols van de patiënt voelen?

Wordt het niet tijd dat de patiënt de pols voelt van de arts?

De arts heeft toch ook maar een gewone pols die soms helemaal niet zo regelmatig klopt!

De patiënt mag klagen. De arts mag niet klagen. De arts mag niet ziek zijn. Maar misschien is de arts wél ziek. Misschien wil hij wel in bed liggen en vriendelijk toegesproken worden.

Misschien wil de arts wel een hartig woord van de patiënt. Wie weet: misschien wil de arts wel lid worden van de Patiëntenvereniging. Want de arts is soms maar gewoon een zieke die pijn heeft of zich ellendig voelt.

En laat de patiënt dan maar eens de rol van dokter spelen. Laat de patiënt de dokter maar eens op zijn gemak stellen en hem moed inspreken. Dat heeft hij nodig.

Arts en patiënt: wat is eigenlijk het verschil?

We moeten toch allebei genezen. We zitten toch allebei soms in de put.

‘Dokter, ik voel me niet goed’, zegt de patiënt. En misschien dat de dokter dan zegt: ‘Ik voel me vandaag óók niet zo goed’.

Iedere patiënt is soms een Aesculaap en iedere arts soms een zieke.

Laten we maar dichtbij elkaar gaan zitten en schuilen voor de grote regen. Luisterend naar elkaars hartslag.

‘Boerderij in het veld met zon’

Het is de zon die de zomer in brand zet. Het is de zomer die de aarde tot in de navel beroert.

Het is de zwetende mens die wegkruipt in de holste holte van zijn huis.

Het is de boer die de brand blust met het zweet van zijn handen.

De zon staat aan de hemel en zwaait zijn knots. De zon is omhooggeklommen en slaat met zijn stok op de stammen van de bomen zodat ze bloed verliezen, elke zomerdag méér. Wat brengt de zon?

Rampspoed! Vuur! Onmeedogende kruisiging van de aarde!

Dichterbij komt de zon. Hij wil liggen op het verschroeide stoppelveld, hij wil zich uitstrekken op het dak van de boerderij, maar hij zakt weg in het gat dat hij uitbrandt in de hemel.

De zaaiers waren er eerst. Maar de zaaiers zijn weggegaan. De maaiers waren er toen. Maar de maaiers zijn weggegaan. Allen zijn weggegaan, gestorven, weggebracht, in zomerdagen weggebrand, opgegeten door de lucht, neergeslagen met hakbijlen of opgehangen in de bomen. Maar de zon bleef.

De zon ging niet weg. De zon brandt zijn brandijzer in het stoppelveld. De zon is van kokende olie, van uitgestrekte ledematen, van somber gestold bloed. En de zon wijkt niet.

De boerderijen staan vastgenageld in het land. Dieper dreigen ze weg te zakken in de grond. Met mokerslagen mokert de lucht op hen in. Alles valt van hen weg. De bomen achter het raam houden hen teveergeefs vast. Ook de bomen sterven, zoals de wolken gestorven zijn, zoals de zaaiers en de maaiers gestorven zijn, zoals het land sterft, langzaam sterft

in de laatste gloed van de zomer.

Want het wordt herfst. Na het zonnewoeden wordt het grote vallen ingezet en valt alles weg in het grote grijze oog van het seizoen.

Vermergelde akker, uitgemolken akker die nu nog ligt te baden in het zweet: straks lig je in doodsweet en dan vliegen de kraaien van boom tot boom en de uilen roepen des nachts, totdat er geen morgen meer keert omdat de hemel de aarde weggeveegd heeft, zoals een schilder een kleur wegveegt van het doek waaraan hij aan het schilderen is.

Maar waar zijn nu de vogels? Zijn ze verbrand? Zitten ze in het hoofd van de schilder? Of is de zon een vogel die gierig en vol wraaklust zich gaat storten op de hoeve, op de kankerhoeve temidden van de kankervelden en op de kankermensen die zich verborgen hebben in het strottehoofd van het stro?

Ongezegende aarde, ongezegend brood, ongezegend huisdak, vloek van de nazomer als een gerochel in de keel van de vermoorde!

Haard

Hebt u uw winteraardappelen al opgeslagen? Of slaat u niks meer op voor de winter? Ik tenminste niet.

Winter bestaat niet meer. Zelfs lichtbesneeuwde straten worden in een oogwenk door sneeuwruimers schoongeveegd. Kou? Wie heeft géén dikke winterjas? Verse groente hebben we in de vrieskast: 'n hele groentekar.

We hebben de winter zijn scherpe tanden uitgetrokken. Het vriendelijke licht dat van onze open haard naar buiten straalt, doet de ijspegels smelten.

Seizoenen? We houden ze buiten de deur. Zelfs de kieren stoppen we dicht. Isolatie! Dubbele ramen! Vloerverwarming!

Wie kijkt de winter nog recht in de ogen? Wie ziet nog de wintermaan opgaan, een gele supervoetbal achter het gladgeschoren aangezicht van de hemel?

Ja, wie heeft weet van de sterren in de winternacht?

Als we de deur achter ons dichtslaan houden wij onze ogen gericht op de grond: zó hebben we de minste kans om te struikelen! Voor niets is al dat klaar geschitter aan de hemel! Als we een sneeuwwandeling maken moeten we zo nodig de natuur met ons foto-apparaat te lijf. We willen langlaufen, skiën, sleeën. We willen iets nuttigs doen met de winter, iets dat ons opwindt. We willen de winter gebruiken zoals we de wereld gebruiken, omdat we consumenten zijn, omdat we de gave verloren hebben de dingen te laten zoals ze zijn.

Wat is herfst voor ons méér dan een hoop overlast aan de deur vanwege de bladeren? En wat is lente anders dan de komst van een nieuwe mode? We hebben de seizoenen uitverkocht, ons ervan losgemaakt en dat wat ons op een zinrijke wijze met de aarde verbond, laten vallen.

De winter is geen kou en de herfst geen wind meer. Onze

zoemende verwarmingsapparatuur, onze ingenieuze temperatuurregelaars houden ons in een spinnende, broeierige warmte.

Winter? Je zult je open haard bedoelen!

Meisjes

Onlangs hield een mevrouw een lezing waarin ze vertelde dat onze meisjes nog steeds een achterstand moeten inlopen.

Moeten ze dat?

Wij, die denken dat we onze achterstand ingelopen hebben: zijn wij daar zo gelukkig mee? Moeten we eigenlijk niet allemaal een stuk van onze achterstand in stand houden?

De wereld is toch zo voorlijk! Elke dag nemen we vóórsprongen. We zijn al zover dat we niet eens meer weten hoe het gisteren op de wereld uitzag.

Maar ondanks onze slimheid, onze voorsprong en onze kennis zijn we niet veel verder gekomen dan de Mavo, bij wijze van spreken.

Wij weten niet hoe we ons leven moeten inrichten.

Wij weten niet hoe we een land moeten besturen. Wij weten zelfs niet eens hoe we hongerenden aan brood moeten helpen.

Wat moet het heerlijk zijn een achterstand te hebben, te weten dat die andere mensen zo volwassen zijn, zo heel erg goed alles weten, psycholoog zijn en psychiater, arts en rechter! Mensen die vast allang de Mavo achter de rug hebben en die zich al jaren bezig houden met meisjes met een achterstand.

Mag ik een achterstand hebben?

Ik denk dat een achterstand soms beter is dan een voorsprong. Of moeten we ernaar streven dezelfde intelligente mensen te worden als die ruziënde doctorandussen die bekvechten om een hoger honorarium?

De wereld is vol mensen met aktentassen en academische graden. Al die mensen hebben het in hun intelligentie, wat betreft het oplossen van eenvoudige levensproblemen, niet

verder gebracht dan die ‘meisjes met een achterstand’.

Meisjes met een achterstand, jongens met een achterstand: mensen van de toekomst!

Laat jullie maar niet manoevreren in een ‘achterstand’ die de anderen als achterstand beschouwen, maar die het niet is.

Houdt jullie eigen achterstand! Dat is een geweldige voorsprong.

Jullie ‘achterstand’ is de kracht, die ons allen werkelijk voorwaarts brengt.

Ontdekt

Een Britse globetrotter heeft in het oerwoud van Nieuw-Guinea een papoeastam ontdekt die nog in het stenen tijdperk leeft en nog nooit een blanke heeft gezien.

Is dat iets bijzonders?

Je kunt in West-Europa tegenwoordig stammen tegenkomen die nog in het plastic tijdperk leven en nog nooit anderen dan blanken gezien hebben.

Is dat niet veel opmerkelijker? En is dat niet vreselijk?

Helaas is er niemand die deze stammen zal ontdekken. Want Britse en andere globetrotters behoren er zelf toe. En wie wil ontdekken wie hij zelf is?

Het is nog erger: we denken dat we al ontdekt zijn en dat we deelnemen aan cultuur, kunst, godsdienst en al dergelijke zaken die de mens boven het dier verheffen.

Maar het kan best zijn dat we ons daarin vergissen. Dat we helemaal niet zo vermenselijkt zijn, ja: dat we in feite nog ergens in een ‘beboste vallei’ leven zoals die papoeastam in Nieuw-Guinea.

We kunnen misschien wel ontzettend veel méér dingen dan die papoea's. Maar wat weten wij van stenen, anders dan dat we erover kunnen struikelen? Wat weten wij van een beboste vallei, anders dan dat er een autoweg doorheen loopt? Wat weten wij van oerwoud, anders dan dat er wel een parkeerplaats zal zijn en een zelfbedieningsrestaurant? Ja, wat weten wij méér dan dat we op een stuk van de aarde wonen dat overdekt is met plastic, asfalt en beton.

Er zou eens iemand moeten komen (van boven of van onder de aarde, dat weet ik niet) die óns komt opzoeken en die tot de ontdekking komt dat we nog geheel in het plastic tijdperk leven, en die ons in aanraking zal brengen met die andere, hogere cultuur: die van het stenen tijdperk.

Kluizenaar

Reizigers doen op hun vakantie-reizen bij voorkeur oude kloosters aan. Zij worden aangetrokken door de plek waar deze gebouwd zijn. Kloosters liggen op majestueuze hoogten of in nauwe valleien waar tot op de dag van vandaag nauwelijks verkeer is. Kloosterlingen hebben altijd wel geweten waar ze hun kloosters moesten bouwen.

Veel kloosters herbergen geen kloosterlingen meer, maar soms tref je er nog monniken aan: mensen die als kluizenaar in hun cel verblijven. Ook buiten de kloosters zijn kluizenaars te vinden. Ze wonen in een eenzame hut temidden van uitgestrekte bossen bij hun bidkapel. Zoals in de buurt van Malmedy in België nabij Bevercé.

Ze hebben er bekijks. Hun gedrag wordt door het publiek als iets extreems ervaren, als iets uitzonderlijks. De kluizenaar is een bezienswaardigheid. Zijn eenzaamheid is dientengevolge maar betrekkelijk.

De echte eenzaamheid en de echte kluizenaar zijn tegenwoordig te vinden in een flatje in de grote stad. Het aantal kluizenaars in zo'n stad loopt soms in de honderden, zoals bijvoorbeeld in Parijs. Zij zijn de onbekenden, de werkelijk eenzamen. Ze hebben van hun flatje een cel gemaakt waar ze zich overgeven aan gebed en aan meditatie. Om in hun levensonderhoud te voorzien hebben ze 'n klein baantje zodat ze niet afhankelijk zijn van de gulheid van anderen. Ze wonen weliswaar in de grote stad maar ze léven er niet. Ze zijn er ondergedompeld in de anonimiteit en worden daarin niet gestoord. Temidden van het razende verkeer, van drukke pleinen en straten, parken en paleizen, temidden van de dag en nacht voortschuifelende menigte gaan ze hun eenzame weg.

Om hen heen is er geen lieflijk landschap, er zijn geen rui-

sende beekjes en geen lispelende boomkruinen. Er zijn geen geluiden om hen heen van de vogels en van de dieren in het bos. Er omgeeft hen geen gewijde stilte zoals op het land. Er is alleen lawaai en drukte van de straat.

In de stad moeten ze weerstand bieden aan talrijke verlokkingen: pronkende etalages, vrolijke uitgaanscentra en attracties, terwijl de verlokkingen van het platteland alleen maar bestaan uit een rustige overgave aan het eenvoudige leven. De ware, kostbare eenzaamheid is te vinden in de grote stad. Wie zich dáár bevindt is een vergetene onder de mensen. Maar juist dat zoekt de kluizenaar.

Iemand die eenzaamheid wil moet niet naar de natuur waar de stadsmens romantiek en landelijke sfeer zoekt, maar hij moet zich tussen de mensen begeven. De stilte is, hoe vreemd het ook klinkt, te vinden in de lawaaiërië, anonieme stad, ergens in een flat, tien of twaalf verdiepingen hoog. Wie zo hoog klimt is dichtbij de wolken.

Rijp?

Zijn de mensen in Limburg rijp voor het voeren van actie? De Stichting Samenwerkingsverband Limburgse Bewonersgroepen vindt van wel en schrijft dat ook in een brief aan de staatssecretaris. De Limburgers zijn, gelukkig, al langer wakker. Ik denk daarbij vooral aan milieu-organisaties en aan vredesbewegingen. Rond Margraten, vliegveld Zuid-Limburg, de Navo in Brunssum en DSM in Geleen zijn er allerlei groeperingen werkzaam die zich kanten tegen naar hun oordeel onheilspellende ontwikkelingen. Niet rijp zijn veel Limburgers als het erom gaat zich te keren tegen bepaalde toestanden in de sfeer van kerkelijke en andere instellingen. Er is daar nog altijd veel onderdanigheid ten aanzien van de autoriteit. Een ingeworteld feodalisme maakt dat bijvoorbeeld in bepaalde parochies vaak nog steeds de ‘mindere’ zich onderdanig opstelt tegenover de ‘meerdere’, in kerkbank en in processie. Pas als dit feodalisme verdwenen is, is de Limburgse mens vrij. Dan is hij rijp om zijn eigen beslissingen te nemen.

Vroeger

Vroeger, zo hoor je wel eens, was het veel gezelliger. De mensen hadden ook meer voor elkaar over. En de wereld was nog mooi.

Maar zulke verhalen over 'vroeger' komen van mensen die zich in hun eigen tijd niet op hun gemak voelen. Ze kijken terug, en uit een gevoel van nostalgie verklaren ze 'vroeger' voor heilig. Maar de mensen van 'vroeger' hadden op hun beurt geen goed woord over voor hun eigen tijd. Die vonden dat hun ouders in een betere tijd geleefd hadden, een tijd waarin de mensen nog iets voor elkaar over hadden.

Deze lofsprekers op een gelukkig verleden ontvluchten de tijd waarin ze leven, terwijl deze tijd nu juist de enige is die hen is toebedeeld: de enige tijd die hen geschonken is om er gelukkig in te worden. De vlucht uit je eigen tijd (die toch nooit helemaal lukt) getuigt niet van levensmoed. Er is voor de mens maar één tijd waarin hij leeft. Hij moet met die tijd zien klaar te komen.

Zeker, de verlokkingen van het verleden zijn groot. Je kunt je er in je dagdromen in terugtrekken en je zo beschermd voelen tegenover de dreigingen van de eigen tijd. Je kunt die vroegere tijd verheerlijken om flink te kunnen afgeven op die 'slechte' tijd van nu.

Geen enkele tijd evenwel is 'goed'. De tijd waarin wij leven is niet 'goed', maar in de vorige eeuw was het ook niet goed. Altijd waren er oorlogen, stonden de barbaren voor de deur, brak er pest uit en waren er godsdiensttwisten. Altijd hebben de mensen elkaar dwars gezeten en naar het leven gestaan. Die 'goede oude tijd' bestaat niet.

Het leven is altijd voor iedereen een opgave geweest. Wat wij zien in het verleden is onze eigen wensdroom. Altijd hebben mensen het verleden verheerlijkt. De Grieken ke-

ken graag terug naar de goede oude tijd, de Romeinen deden het op hun beurt en elke eeuw daarna had zijn eigen voorstelling van een gouden, gelukkige tijd, die achter de horizon was verdwenen.

Het is gezichtsbedrog. De zogenaamde gouden eeuwen verliezen zich in een mythische voorgeschiedenis. Dichters hebben die tijden bezongen, maar zij bezongen slechts dromen. Vroeger: dat was de tijd van het 'aards paradijs'. En nog altijd zien we in dat verleden aardse paradijzen.

Zeker, de dreigingen zijn groter dan ooit tevoren.

Maar tegenover die dreigingen staat een grote materiële zekerheid van velen. De milieuvervuiling is tot een kwestie van wereldbelang uitgegroeid, maar de huidige mensheid beschikt over de middelen om die vervuiling tegen te gaan.

Ideologieën houden de wereld in een wurgende greep, maar ook nooit tevoren is er zo'n kritiek geweest op de grote ideologieën als tegenwoordig.

Dromen van vroeger is mooi voor een verloren uurtje. Maar de enige wereld die voor ons telt is onze eigen wereld. En daar moeten we mee zien klaar te komen.

Vijver

Soms werpt iemand een steen in de rustige vijver van onze provinciale politiek. Maar vóór de rimpels de oever bereikt hebben is het wateroppervlak van die vijver alweer glad gestreken.

Want we hebben vele gladstrij kers. Deze lieden hebben een zodanig karakter, dat ze er hun levensopgave in vinden glad te strijken. Hun politiek van ‘het mooi houden’ is een politiek die het meest gediend is met de bestaande situatie. Daarom moeten er oneffenheden verdwijnen.

Is er dan inderdaad op een gegeven ogenblik enige rimpeling ontstaan? Is er een deining in het rimpelloze water van onze provinciale politiek? Vlug ter plekke en met het strijkijzer alles gladgestreken. Want het is niet goed als er een spoor van onrust is in ons Limburgs binnenwatertje.

Het establishment ontkent vooreerst dat er een rimpeling is. Er is slechts een misverstand ontstaan. Er zijn bepaalde dingen niet goed doorgesproken. Er is slechts een communicatiekanaal verstopt. Er is niets aan de hand. We kunnen het toch afdrinken?

Onze politici zijn het meest gediend met een vijver die doodstil is. In zulk een vijver kan gemakkelijk de ene vis de andere verslinden. Niemand merkt het. Maar roer eens in die vijver, en er komen allerlei ongerechtigheden boven.

En vooral is er veel modder.

Daarom is het niet verstandig in die vijver te roeren of om een steen erin te gooien.

Limburg is een vijver, een gladde vijver. Nu en dan, de laatste jaren wat vaker dan vroeger, is die vijver in beweging. Allerlei affaires komen aan de oppervlakte. Maar het establishment waakt. Aanstonds nadat de steen gegooid is rijzen de notabelen uit hun zetel en zeggen dat het weliswaar

de schijn heeft dat die vijver in beroering is geraakt, maar dat er in feite gezichtsbedrog is opgetreden. Meteen strijken ze met hun hand die vijver weer glad. Zie je wel, zeggen ze, er is niets aan de hand. Waar maken jullie je druk over?

Maar intussen hebben die Limburgse gladstrijkers en sussers niet in de gaten dat die vijver van beneden leeg aan het lopen is. Er zitten gaten in de bodem. De constructie van die vijver schijnt toch niet zo hecht te zijn als die gladstrijkers gedacht hadden. En terwijl zij bezig zijn om het wateroppervlak glad te strijken daalt de waterspiegel zodanig, dat de modder bovenkomt. Maar nóg roepen de autoriteiten en partijgangers dat er helemaal geen modder is, dat die modder slechts in schijn modder is en dat de troebelheid slechts een gevolg is van hun bemoeienissen om de economie in Limburg te redden. Zij in elk geval hebben ervoor gezorgd dat er jarenlang een gladde vijver was waarin iedereen zich kon spiegelen.

Want het establishment heeft bijna altijd gelijk.

Ja, bijna. Totdat de vijver wérkelijk verandert in een moeras en de sussers van eertijds op hun beurt in hun eigen modder wegzinken.

Scherts

In de Thornse Abdij kerk hebben de ridderschappen ‘Roos en het Kruis van Jeruzalem’ en ‘St. Birgitta van Zweden’ tijdens een bijeenkomst 21 mensen door zwaardslag tot ridder gepromoveerd. Tijdens deze bijeenkomst werd de burgemeester benoemd tot ‘ere-grootmeester-generaal in de ridderorde van de Roos en het Kruis van Jeruzalem’. De deken van Thorn kreeg de titel ‘eredeken van het Nederlands Laureaat van de Arbeid’.

Gekkingheid alom, ook buiten carnavalstijd. Van karnavalisten weten we dat ze zich tooien met schertstitels. Van deze ridderschappen moeten we, vrees ik, aannemen dat ze zich serieus met dergelijke vermommingen bezighouden.

De ‘onderscheidingen’ werden, let wel, in een kerkgebouw verleend en niet in een kroeg, wat de vertoning alleen maar verdacht maakt.

Waarom kunnen mensen niet gewoon zijn wie ze zijn?

Laar

Het kerkdorp Laar in Weert voelt zich een vergeten dorp.

Geen buurtbus, geen telefooncel, geen PTT-hulpagentschap, geen bank, geen winkels en ga zo maar door.

Eindelijk weer eens een echt dorp.

Er bestaan immers geen dorpen meer?

Onze dorpen ruiken allemaal naar plastic en ze smaken er ook naar. Ze hebben allemaal 'n promenade, parkeermeters en wegmarkeringen.

De mensen van Laar zeggen dat ze zich in de steek gelaten voelen. Hoe zo?

Willen ze dan soms bezoek hebben van planologen, projektontwikkelaars en functionarissen van Rijkswaterstaat? Willen ze een snelweg naast de deur, een vliegtuig boven hun dak en een betonnen warenhuis in hun tuin?

Want zo eindigt het! Gegarandeerd!

Worm

Onlangs is het riviertje de Worm in Eygelshoven verlegd omdat er materieeldepots van de Navo op het terrein moeten komen.

Alsof er oorlog is wordt niet alleen het rivierdal vernietigd: ook de rivier zelf grijpen we naar de keel. We moeten toch érgens onze Navo-spullen kwijt.

Is het dan niet voldoende dat we wijd en zijd bomen omhakken en bossen rooien? Moeten we dan ook nog, terwille van wapenopslag, 'n riviertje slopen?

Er is toch maar één plaats waar een levende rivier kan stromen? Namelijk in zijn natuurlijke bedding.

Maar wat betekent voor ons nog 'n riviertje?

Zo'n riviertje hindert je, schuif je opzij. Zoals je een mens opzij schuift.

Zo maken we onze omgeving stuk.

Broed

‘Limburg moet een broedplaats voor kunst worden’, riep onlangs de gouverneur uit bij de opening van Trajecta.

Hij gaat er klaarblijkelijk van uit dat in Limburg kunst gemaakt wordt en dat Limburgers van nature kunstenaars zijn. Mits ze goed begeleid worden, natuurlijk.

Maar is het waar dat er in Limburg belangrijke kunst wordt vervaardigd?

Is datgene wat er op Trajecta te zien is, echt van meer dan provinciale betekenis, enkele uitzonderingen daargelaten? Zulk een uitroep als ‘Limburg moet een broedplaats voor kunst worden’ is een slag in de lucht.

Je zou evengoed kunnen uitroepen: ‘Limburg moet een broedplaats voor 't genie worden’.

Bijvoorbeeld.

Hoe verkoop ik Limburg?

Het Open Knikkerkonkours in Gstaad (door de provincie, het Liof en DSM gesponsord) heeft al dadelijk resultaten opgeleverd.

Reeds een uur nadat de eerste knikers in de eerste kuiltjes gerold waren, kwamen enkele Zwitsers uit een aanpalend kerkdorp naar meneer Kremers en zeiden dat ze besloten hadden hun jaarlijks bejaardentochtje naar Valkenburg te maken. Bij het horen van deze blijde tijding klopte de gouverneur op de schouders van de heer Niessen van het Liof en riep uit: ‘Daar zullen die negatief-denkende kritikasters in Limburg van opkijken!’

In de loop van de middag verscheen een knikkerploeg uit Radziwill die zó onder de indruk was van Limburg dat ze spontaan aanbood een kollekte in Gstaad te houden om althans de kosten voor de Nederlanders te drukken.

Voordat de heren van de provincie, van het Liof en van DSM naar bed gingen, hadden ze nog een leuke ontmoeting met een meisje uit Kuckucksheim dat kennis had aan een knaap uit Guttecoven en dat wilde weten of ze in Limburg een baan kon krijgen als uitzendkracht in dienst van het Liof. Uiteraard werd dit door de gouverneur als een succesje beschouwd. Onmiddellijk gaf hij opdracht aan zijn voorlichter dit als berichtje naar de kranten door te sturen.

Nog kwam er geen einde aan de successen. Op de trap naar zijn kamer kwam de gouverneur een van de directeurs van het machtige Wilhelm-Tell-concern tegen die tot de topknikers van zijn club behoort. Hij nodigde de heer Kremers uit op zijn kamer en ontvouwde daar een groots plan dat Limburg zes extra arbeidsplaatsen zou opleveren. Hij wilde namelijk in Beek (het vliegveld, weet je wel!) een klein fabriekje oprichten dat zich zou toeleggen op het ma-

ken van knikkergaten.

Ik hoef niet te vertellen hoe dit zo onverwachte succes de gouverneur overdonderde. ‘Dat open Knikkerconcours, waarin we ons geld gestoken hebben, is iets, waarvan je eigenlijk alleen maar resultaten op wat langere termijn kunt verwachten!’, zei hij trots.

Het is geen weggegooid geld dat de provincie, Liof en DSM (elk met een bedrag van 2 ton) in dit Open Knikkerconcours in Gstaad gestoken hebben! Dat is wel duidelijk!

Kroket in het Engels

In Heerlen viert een gymnasium zijn vijftig-jarig bestaansfeest.

Het is eigenlijk te gek dat er nog gymnasia zijn. Het gymnasium is een diersoort dat allang uitgestorven had moeten zijn. Maar op een of andere manier is het erin geslaagd in leven te blijven.

Het gymnasium blijkt niet uit te roeien, zoals Horatius, Homerus, Vergilius en Pindarus niet uit te roeien zijn. Maar het blijft vreemd. Want wat doe je eigenlijk met Grieks? Wat doe je met Latijn?

Er is geen land ter wereld waar ze nog klassieke talen spreken. Vraag het maar aan Neckermann.

Er is geen eilandje op aarde waar je nog de 'klassieken' kunt aantreffen. Wat je wel vindt zijn hun nakomelingen.

Een kind begrijpt dat ze in Engeland Engels spreken en in Frankrijk Frans. Een kind weet dat je veel nut kunt hebben van die talen.

Dat is het: nut. Het komt in onze maatschappij op nuttigheid aan! En daar zit 'm de knoop: Grieks en Latijn hebben geen aanwijsbaar nut. Je kunt met de kennis van Latijn geen inkopen doen in Londen, niet de weg vragen in Parijs en zelfs geen menukaart vragen in Athene.

Niets van dat alles.

Het gymnasium, waar ze je de klassieke talen leren, is eigenlijk een overbodige school. Je komt er niet verder mee. Weg met die school dus.

Met een mondjevol brabbelfrans kun je je in heel Frankrijk behelpen. En in heel Zweden spreken ze Engels.

Wat heb je aan uitgestorven talen? Ja, wat heb je überhaupt aan cultuur? Wat zegt dat nou: Homerus of Vergilius? Als je weet wat 'kroket' in het Engels is, kom je overal terecht.

De roffelende paukenslagen

Heeft de herfst ook een B-kant?

De A-kant kennen we wel. Vallende bladeren. Vallende regeringen. Struikelende staatshoofden.

Regen en mist en nevel in het hoofd. Regen vallend op het hart. Depressies in de buurt van het middenrif.

De A-kant van de herfst is welbekend.

De laatste vruchten, de laatste zonnestralen, de laatste trimmers in het veld.

Maar de B-kant? De commerciële kant!

‘Hebt u uw herfst-service al gehad?’ En dat gaat niet om u persoonlijk, maar om uw auto.

De herfst-service: moet dat dan alweer? Hebben we niet genoeg om aan te denken als de herfst nadert om ook nog aan die service te moeten denken?

Moet elk seizoen dan zo vercommercialiseerd worden?

Vroeger was het: ‘Laat je nakijken!’ Tegenwoordig is het: ‘Laat je auto nakijken!’

Ik voor mij houd het toch maar bij die A-kant.

Een grote herfstwind.

Storm over het dak.

Ronddwarrelende bladeren op het mos. Schuin licht tegen de boomstam.

Kinderen voetballend tussen dorrende bomen. En heel ver weg een lucht van vergaan.

Geef mij maar die forse jubelende stem van de wind op de A-kant. En die fijne, breekbare viool-stem van het dunste licht van de wereld.

De B-kant hoef ik niet te horen. Commercieel geroffel. ‘De herfst-service’! Voor je auto, notabene. Moeten we dan altijd aan onze auto denken?

De herfst-service voor mijzelf! Lopen door het stilste grijs

van het jaar, hollen met de bladeren mee en voor een ogenblik vrede hebben met het verval.

De trompet van de A-kant; de zovende snaren van de A-kant! De roffelende paukenslagen van de herfst!

Lijden

Heel wat mensen roepen heden ten dage (lichamelijk) lijden en pijnen over zich af. Ze zoeken die pijn om zichzelf wil. Ze geven er zich uit vrije wil aan over. Ze martelen hun lichaam. Waarom?

Zie ze gaan, elke avond en elk weekend: de sportfietsers. Ze hangen gebogen over het stuur en kijken niet op of om. Uren zijn ze al bezig met fietsen. De snelle raderen brengen hen in één ogenblik van Slenaken naar Koningsbosch en van Susteren naar Rimburch. Maar vraag niet wat ze onderweg gezien hebben. Ze weten het niet. Het enige wat hen bezielt is het lijden: ze willen 'afzien'.

Het lijden blijft niet beperkt tot deze nietsontziende wielrenners: op vroege ochtenden en op late avonden zijn de 'lopers' bezig. Met vertrokken gezichten, bestoft en bezweet, hollen ze in gelijkmatige snelheid over de wegen, wringen zich in de stad tussen auto's, passeren langzame fietsers en wagen zich op verre, eenzame landwegen. Ook zij kijken niet op of om, maar de trekken van het lijden staan geëst op hun gezichten.

En dan zijn er de mensen die thuis lijden, binnenskamers, in zalen en op trimbanen. Mensen die aan touwen hangen, ijzers uittrekken, op hometrainers zitten, mensen die gymnastiekoefeningen doen, zólang tot ze er bij neervallen, de volleyballers en al die anderen die aan sport doen. Zij allen hebben zich gestoken in het trainingspak van het lijden, van het 'afzien'.

Waarom toch?

Anderen maken het zich gemakkelijk, zoeken hun vertier in een gezellig café en drinken er genoeglijk hun biertje. Weer anderen zitten thuis avond aan avond aan hun televisietoestel gekluisterd of maken autotochtjes en stappen niet uit,

tenzij om zich neer te vlijen op een terras. Er zijn mensen die na 'n uur wandelen al uitgeput zijn, mensen die tegen geen enkele lichamelijke inspanning kunnen, terwijl ze toch gezond van lijf en leden zijn. Het zijn de 'vertroetelaars'.

Is het een 'n reactie op het andere? Of maken mensen zich lichamenlijk moe, omdat ze zich op hun werk niet meer moe hoeven te maken? Is de trimbeweging die om zich heen grijpt een modieus welvaartsverschijnsel: de mens die alles heeft en die van de weeromstuit zich weer iets wil gaan ontzeggen?

Kwetsbaar

Iemand echt helpen kun je eigenlijk alleen maar, om het ietwat absoluut te zeggen, als je zelf hulp nodig hebt. Alleen hij die zelf aan den lijve ervaart wat nood is, weet hoe diep de nood bij een ander kan zijn.

Een hulpverlener die niet aan zijn eigen persoon ervaart of vanuit de eigen kleine familiekring beseft wat er aan nood is, kan niet die vanzelfsprekende hulp geven aan noodlijdenden die de ander geeft die dat wél weet.

Maatschappelijk werk was misschien ooit vroeger een instituut dat vanuit een afstand hulp aanreikte aan mensen die ver van die maatschappelijke werkers afstonden. De maatschappelijk werkende kwam meestal uit een ‘goed’ milieu, was verzekerd van een sociaal gunstig klimaat en kende probleemgevallen alleen van horen zeggen. Kwam hij (of zij) te staan tegenover een hulpbehoevende, dan stond hij (of zij) tegenover iemand die in wezen vreemd aan hem of haar was.

Maar dat is anders geworden. Er zijn maatschappelijke werkers die weten wat het is alleenstaande ouder te zijn, omdat zij dat zelf óók zijn. Er zijn maatschappelijke hulpverleners die weten wat het is gescheiden te zijn, omdat zij dat zelf ook zijn. En zo zijn er werkers die aan drugs verslaafd zijn geweest of aan alcohol en dus daar van binnenuit weet van hebben.

Niets menselijks is vele werkers of werksters vreemd. Ze begeven zich met hun hulpverleningswerk niet langer op een terrein dat ver van hun bed ligt. Ze zijn, in hun nood, gelijk aan de anderen, die ze helpen moeten.

Eigenlijk moet de hulpverlener (natuurlijk altijd tot ‘op zekere hoogte’) kwetsbaar zijn om goed te kunnen functioneren. Hij (of zij) moet zich niet alleen kwetsbaar opstellen,

hij (of zij) moet ook kwetsbaar zijn. Alleen door samen de moeizame weg te gaan, kunnen hulpverlener en hulpzoekende een uitweg uit levensproblemen vinden.

Dat wil natuurlijk niet zeggen dat hulpverleners alleen maar goed werk zouden kunnen verrichten als ze aan den lijve de levensproblemen kennen. Er zijn goede hulpverleners die een in de gegeven omstandigheden geestelijk ongestoord leven leiden.

Toch zal het hulpverlenerswerk er wel bij varen als er hulpverleners zijn die de problemen waarmee ze te maken hebben, aan den lijve ondervinden.

Uiteindelijk zal het zo zijn dat de hulpvráger de hulpverléner zal helpen, net zo goed als dat omgekeerd het geval zal zijn. De een is niet meer dan de ander, de grenzen tussen beiden vervagen.

Iedereen heeft hulp nodig en iedereen staat in zijn leven wel eens met de rug tegen de muur. Er zijn geen mensen die helemaal zonder problemen leven, al zal de een er raad mee weten en de ander niet.

Trouwens, wie gelooft nog in de schone schijn en in de louter academische deskundigheid van mensen die hun handen niet vuil durven te maken?

Kerkhof

Toeristen willen wel eens verdwalen op 'n kerkhof ergens in den vreemde. Soms ook nemen ze er welbewust de weg naartoe.

Kerkhoven zijn vredige oorden. Ze zijn parkachtig aangelegd. Je vindt er oude en nieuwe grafmonumenten en je leest er opbeurende teksten.

Je spelt de namen van hen die vóór jou geleefd hebben. Je herhaalt ze voor jezelf en je merkt dat je langzamerhand met hen vertrouwd raakt.

En het valt je op dat die kerkhofnamen dezelfde zijn als die staan op de deuren van de huizen van de dorpsbewoners.

Familieleden, vrienden en kennissen liggen op het kerkhof bij elkaar, en hun aantal groeit.

Als je het dorp goed wil leren kennen, moet je zorgvuldig de grafstenen op het kerkhof bekijken, de teksten ontcijferen, de namen lezen.

Onlangs meldde de krant dat 'n toeriste al wandelend op het kerkhof in Nuth verzeild raakte en daar schrok, omdat ze er enkele botjes aantrof van mensen die er ooit begraven lagen. Zij vond dat eigenlijk ongehoord.

Terecht evenwel vertelde de woordvoerder van de gemeente dat je overal ter wereld op kerkhoven en begraafplaatsen botten kunt vinden en 'in Frankrijk zelfs hele geraamten'.

Waarom moet je schrikken van menselijke resten op kerkhof of begraafplaats?

Iemand die een kerkhof bezoekt mag verwachten dat hij aan de dood herinnerd wordt. Waarom anders ga je naar zulk een plaats? En wat is er mooier dan een menselijk, door de zon geblakerd bot, 'n stukje van een schedel of nekwerfel? Het zou dwaas zijn je ogen te sluiten voor dingen die je herinneren aan je eigen dood.

Kerkhoven zijn troostvolle oorden.

Je gaat ernaar toe om er beter van te worden.

Een menselijk bot dat je er aantreft leidt je gedachten naar je eigen dood. Kan dat kwaad? Integendeel. In het tumult van de wereld vergeten we wel eens dat er ook aan ons eigen leven een eind komt.

Kerkhoven zijn meditatiecentra.

Variaties in relaties

Veel mensen zitten vast in een traditionele relatie.

Voor hen is er buiten die ene, hún relatie geen andere aan wie ze hun goedkeuring willen hechten. Anderen evenwel aanvaarden dat er andere relaties tussen mensen mogelijk zijn. Weer anderen praktizeren die.

Het thema van de interkerkelijke gezinsweek dit jaar is: 'Variaties in relaties'. In een gespreksboekje, dat ter gelegenheid van de gezinsweek verschijnt, komen onderwerpen aan de orde als: 'Samen maar niet getrouwd', 'Getrouwd', 'Homoseksuele relatie', 'Gescheiden-met kind, ouder-alleen' en 'Alleen leven... hoezo alleen?'

Eigenlijk zijn er zóveel relaties als er mensen zijn!

Je kunt geen twee traditioneel-getrouwde echtparen met elkaar vergelijken. Als 'het huwelijk' een ideaal moet voorstellen, dan zijn er maar weinig huwelijken die aan dit ideaal voldoen. Dan is de afwijking van de norm eerder regel dan uitzondering. Zoals de ene mens van de andere verschilt, zo verschilt ook zijn relatie.

Hoe zou het anders kunnen!

Je bent er niet mee klaar als je die relaties onderbrengt in de rubrieken 'samenwonen', 'getrouwd', 'homoseksueel' enz. Relaties zijn in feite niet te etiketteren, net zomin als mensen. Je kunt ze niet in een systeem onderbrengen, zonder die relaties onrecht aan te doen.

Gelukkig dat er variaties in relaties zijn. Dat het intermenselijk verkeer uit méér bestaat en genuanceerder is dan uit die enkele, vaak seksueel bepaalde, samenlevingspatronen blijkt. Gelukkig dat de 'relatie' geen uniform produkt is, en dat elke relatie een patroon kan vertonen dat afwijkt van alle andere mogelijke patronen. Gelukkig dat je voor jezelf een relatie kunt hebben die bij je past.

Het is dwaas te denken dat mensen die ‘gewoon’ getrouwd zijn dus ook allemaal passen in de rubriek: ‘het getrouwde paar’. Het is dwaas het ene huwelijk met het andere gelijk te stellen, ook al lijken de uiterlijke vormen op elkaar. Er zijn vele soorten van huwelijk, van on-huwelijk, van schijn-huwelijk, van slijt-huwelijk, van ‘apart-tesamen’-huwelijk, enzovoort.

Menselijke relaties liggen niet pasklaar gereed. Een relatie is niet te vergelijken met een jasje dat je maar hoeft aan te trekken om je zelf gekleed te noemen, wat niet wil zeggen dat die pasklare relatie voor velen niét bevredigend zou zijn. Het netwerk van menselijke betrekkingen is zo dicht als maar een weefsel kan zijn. Mensen bouwen elke dag nieuwe relaties op en breken elke dag oude relaties af.

Vluchtige relaties of langdurige relaties: ze zijn er en ze zijn allemaal mogelijk. Zelfs mensen die elkaar in een straat passeren hebben in zekere zin al een relatie met elkaar.

Relaties veranderen, ook al zijn ze voor het oog ‘blijvend’. Geen enkele relatie is ‘blijvend’. De relatie verandert voortdurend, van dag tot dag, van jaar tot jaar, ook al blijft de grondslag van verstandhouding onveranderd.

Het leven is rijk zolang de mens relaties kan aangaan, van welke aard ze ook zijn, vanaf een morgengroet tot een durende lotsverbondenheid. Maar dat wil niet zeggen dat één diepe relatie niet voor het leven voldoende zou kunnen zijn. Variaties in relaties zijn variaties in bestaansvormen waarin de mens zich kan uitdrukken en die zich ver buiten het gebied van de seksualiteit kunnen doen gelden. Wie voor één van deze bestaansvormen het alleenvertoningsrecht opeist, slaat hele stukken levenswerkelijkheid over.

Klein

Alles wat, in stoffelijke zin, ‘groot’ is, heeft de neiging ons terneer te drukken, ons te overweldigen en ons sprakeloos te maken.

‘Groot’, in materiële zin, heeft al gauw iets dat ons overbluft. In een wereldstad of in een groot landschap voelen we ons klein worden: we raken van de kaart. We kunnen ons immers niet vereenzelvigen met datgene wat de menselijke maat te boven gaat. Wie voelt zich niet overbodig tegenover een berglandschap of tegenover de sterrenhemel!

Maar nimmer voelt de mens zich ‘teveel’ als hij leeft in kleine verbanden, in een vertrouwde gemeenschap, temidden van bekenden.

De kleine mens raakt gemakkelijk van zijn stuk als hij niet terug kan vallen op het kleine, veilige, overzichtelijke. Datgene wat ‘overzichtelijk’, wat ‘klein’ is, wordt door hem in zijn omvang gekend. Het verliest daardoor veel van zijn onbekende, angstaanjagende kanten.

Konkreet gesproken: waar de kleine kruidenier nog is en de kleine ambachtsman, schijnt het leven iets van zijn vroegere rustige geborgenheid bewaard te hebben. De mensen hebben er minder haast. Ze zijn er als het ware ‘thuis’. Wie kent de verkoper in het warenhuis? Ook al draagt hij zijn naam fier op zijn borst, in feite is hij een naamloze. De kleine winkelier kent zijn klanten persoonlijk en zijn klanten kennen hem. Dat weegt op, denk ik, tegen de voordelen van het warenhuis zoals een grote parkeerruimte.

‘Klein’ betekent ook vaak: ruimte geven aan de ander en niet alle ruimte voor jezelf opeisen.

En staat ‘klein’ ook niet vaak voor ‘zuinig’? Bijvoorbeeld kleine auto's. Ze zijn me sympathiek omdat ze niet veel ruimte opeisen en omdat ze zuinig zijn. Ze zijn me sympathiek

omdat ze geen pretenties hebben en omdat ze anderen niet in de weg staan.

En datzelfde geldt voor huizen. Kleine huizen zijn me sympathieker dan grote huizen, wat niet wil zeggen dat ik geen oog heb voor de statigheid en weelde van grote landhuizen, omgeven door lommerrijke dreven. Onze huizen zijn te groot voor ons zolang we nog vele kamers hebben die leeg liggen. Een klein huis past bij de mens die immers slechts een tijdelijke woonplaats op aarde heeft.

Soms hebben mensen een groot huis omdat ze in feite onbewust ‘imperialistisch’ denken, overwegingen erop na houden in de trant van machts- en gebiedsuitbreiding. Door te groot te gaan wonen, door te grote lappen grond bij zijn huis te trekken, ontsteelt de mens als het ware ruimte aan de aarde die daardoor voor anderen minder bewoonbaar wordt.

‘Klein’ is niet alleen efficiënt, zuinig en fatsoenlijk. ‘Klein’ is ook mooi. Het is de schoonheid van het eenvoudige en van het bescheidene.

‘Klein’ heeft de maat van de mens, de maat ook van zijn plaats in het geheel van de wereld en van de wereldgeschiedenis.

Vaak willen we ons rijk, pompeus en imperialistisch voordoen, terwijl we in wezen allemaal ‘arme’ rijkeluis mensen zijn, levend temidden van miljoenen anderen die met het allerminste genoeg moeten nemen.

Het gaat toch niet om ‘veel’ en om ‘groot’.

Helaas komen we daar vaak pas achter als het te laat is.

God

Enkele Amerikaanse hardlopers zeiden na afloop van hun overwinning dat ze voor God en hun vaderland gelopen hadden.

Afgezien van het feit dat in de laatste wereldoorlog Duitse soldaten op hun koppelriemen de tekst hadden staan 'Gott mit uns', geloof ik, dat, in het algemeen gesproken, God niet met de overwinnaars is.

God is niet op de eerste plaats met mensen die eer en roem vergaren.

Iemand die werkelijk voor God loopt, belandt op de laatste plaats. Want het koninkrijk Gods is voor de bescheidenen.

Niet de overwinnaar brengt God eer. Maar de verliezer. 'Gij die u verheft zult vernederd worden, maar gij die u vernedert zult verheven worden'.

De laatste plaats is voor de échte lopers voor God. Want: de laatsten zullen de eersten zijn.

God houdt het, tenminste in de sport, met de verliezers.

Prijs

Iemand uit de Engelse badplaats Dawlish heeft de tweede prijs gewonnen in een stedelijke wedstrijd voor de mooiste bloemversiering. Achteraf bleek dat al zijn bloemen en planten van plastic waren.

Het verbaast mij niets.

In deze maatschappij wordt 'onecht' al lang niet meer onderscheiden van 'echt'. Integendeel: velen vinden dingen van plastic mooier dan dingen uit de natuur. We worden om de oren geslagen met rommel. En tenslotte gaan we die rommel ook nog aardig vinden. Hoe onechter iets is, hoe meer kans het heeft door de mensen mooi gevonden te worden.

En wat de toekenning van die prijs in Dawlish betreft: was dat een vergissing?

Ik vrees van niet.

De zwijgende vader

Vaders zijn vaak geen sprekers. Vaders zijn werkers. En als ze niet werken kijken ze televisie, zitten ze ergens langs het water met een hengel of staan ze langs de lijn op het voetbalveld.

Vaders spreken soms zo weinig met hun kinderen! Ze hebben maar enkele woorden. ‘Kom aan tafel’. ‘Eet’. ‘Houd je stil’. ‘Wat moet je nu weer?’.

Hun woordgebruik kent weinig variaties. Vaders drukken zich vaak ook niet aardig en vriendelijk uit. Ze houden het bij commando's, bevelen, meestal geschreeuwd. ‘Probeer me niet met dat meisje aan de deur te komen’. ‘Zwijg als ik spreek’. ‘Houd je mond, je weet er niks van’.

Moeders hebben méér woorden, ook al zeggen ze met die woorden niet veel. Ze praten soms alleen maar vanwege de warmte die de woorden verspreiden, om het kind gerust te stellen of om te laten blijken dat alles ‘goed’ is.

Als later de volwassene terugkijkt op zijn jeugd, dan herinnert hij zich vaak een zwijgende vader en een zorgende moeder. Want ook spreken is ‘zorg’.

Een zwijgende vader geeft het kind geen woorden. De wereld evenwel bestaat uit woorden en wie woorden heeft, vindt er zich gemakkelijker in terecht dan iemand die geen woorden heeft.

Iemand die geen woorden heeft, komt ook moeilijker klaar met zijn gevoelens.

Zwijgende vaders zijn mensen die hun kinderen niet leren hoe ze hun gevoelens moeten uiten of hoe ze zich er meester van kunnen maken. Die kinderen staan straks vol onverwerkte gevoelens in de maatschappij, omdat niemand hen geleerd heeft met hun gevoelens om te gaan.

‘Woorden hebben’ betekent: in de wereld de mogelijkheid

hebben om met de ander in contact te treden. Om samen met een ander een relatie aan te gaan, kameraadschap te vinden.

Vaders die zwijgen laten een kind achter dat bang is om te spreken.

Een vader die niet met zijn kind praat, geeft dat kind geen toegang tot hem. Hij geeft dat kind ook geen gelegenheid zich die taalvaardigheid te verwerven die het nodig heeft om deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer.

Wie woorden heeft waarmee hij over de dingen kan praten, krijgt vat op zijn leven, en wie met zijn kinderen praat, geeft er blijk van dat hij bij hen aanwezig wil zijn, met zijn persoon, als vader én als mens.

Een zwijgende vader is eigenlijk een afwezige vader.

Idee

Je hoort zelden een Limburgse notabele een uitspraak doen waaruit enige geest blijkt. Als die notabelen hun mond al roeren is het op schuttersfeesten en op recepties waar ze jubilarissen huldigen. En wat ze daar zeggen is de moeite van het vermelden niet waard. Onze notabelen willen zich ook nog wel eens achter religieuze en folkloristische gebeurtenissen scharen om er hun diepe tevredenheid over uit te spreken.

Bepaalde functionarissen zwijgen zolang mogelijk en doen pas hun mond open als ze van iets beschuldigd worden. Dan proberen zij zich schoon te wassen. En dat lukt hen soms vrij aardig omdat niemand hen tegensprekt. Ware er geen beschuldiging geweest, ze zouden hun leven lang in hun handel en wandel volhard hebben, ondertussen hun zakken vullend met andermans geld.

Gelukkig dat tegenwoordig niet alles met de mantel der liefde bedekt wordt zoals voorheen, maar dat aan het daglicht gebracht wordt wat in de duisternis is bedreven.

De enige die zo nu en dan de knuppel in het hoenderhok gooit is de gouverneur. Hij zegt dingen die mij soms de kriebels bezorgen, maar hij durft in elk geval een idee te lanceren. Waarschijnlijk zal het hem verder een zorg zijn of hij beschuldigd wordt van onkunde. Hij probeert de mensen in beweging te brengen, hen tot iets aan te zetten, hen een doel voor ogen te houden. En als hem dat lukt is zijn opzet geslaagd. Welke opzet? Limburg te verkopen om er werkgelegenheid voor in de plaats te krijgen.

Zegt hij dingen die ongenueanceerd zijn? Natuurlijk. Hij weet dat. Maar hij weet ook dat anderen nu verplicht zijn positie te kiezen, in het geweer te komen, protest aan te tekenen. En zo komt er toch nog beweging in anders bewe-

gingloze Limburgers. Maar voorop staat natuurlijk dat hij zijn zin zal krijgen!

Maar voor mij hoeft niet te gebeuren wat Sjeng Kremers wil. Ik zou zeggen: liever niet. Maar niettemin is het goed dat er een heilzame verwarring is geschapen. Heilzaam, omdat ze ons doet nadenken over dit Limburg. Iemand namelijk die zich ergert aan andermans uitspraken gaat zelf zijn visie geven, en zo ontstaat er toch nog een uitwisseling van ideeën.

Het is toch alleen via tegenspraak dat de waarheid aan het licht komt en dat er dingen gebeuren die anders niet zouden gebeuren.

Wat zeiden vroegere gouverneurs? Toch immers niks? Ze waagden zich niet aan uitspraken die tegenspraak konden verwekken. Ze riepen ons allen op goed te zijn, lid te worden van de schutterij en kerkelijk te wezen. Hun weinige openbare handelingen bestonden uit het openen en het sluiten van feestelijke bijeenkomsten en het houden van zo onpersoonlijk mogelijke toespraken. De rest gebeurde achter gesloten deuren. Maar kijk eens hoeveel interviews Sjeng Kremers weggeeft!

Laten we zeggen dat het leuk is een tijdlang Kremers als gouverneur te hebben. Maar niet te lang.

Kijk

Als er op het hoofdbureau van politie kijkdagen zijn voor gestolen fietsen wordt er steevast gesproken over 'tweewielers'. Ik vind dat een denigrerende benaming.

Als fietsen 'tweewielers' zijn, zijn auto's 'vierwielers'. Maar zo wordt nooit over auto's gesproken. Auto's zijn 'wagens', ze zijn uitdagend, supercool en zijn geprononceerd van karakter. Daar tegenover lijkt het alsof een 'tweewieler' een minderwaardig soort vervoermiddel is. Iets dat wel grappig is, maar dat je toch niet serieus moet nemen.

Maar als we de zaak nu eens zouden omdraaien en zouden zeggen dat een fiets 'uitdagend' is, 'geprononceerd van karakter', 'viriel' en 'persoonlijkheid scheppend'?

En dat een auto maar een gewone 'vierwieler' is?

Met kijkdagen voor gestolen exemplaren?

Gezond

Een scheidend sectorhoofd van de gemeente Sittard zegt bij zijn afscheid dat ‘een gezond verenigingsleven het fundament is voor een goed functionerende maatschappij’.

Dat klinkt erg aannemelijk. Maar het is niet waar.

Het verenigingsleven dat hij bedoelt, speelt alleen maar in de kaart van de behoudende krachten in die maatschappij. Die namelijk hebben er voordeel van.

Via traditionele verenigingen hebben de machthebbers greep op die maatschappij.

Een maatschappij functioneert opperbest zonder traditionele verenigingen. Ik denk trouwens dat verenigingen voor de leden ervan vaak een ontsnapping uit die maatschappij betekenen en dat ze verder alleen nuttig zijn vanwege de gezelligheid en de kameraadschap.

Een maatschappij functioneert in de ogen van machthebbers alleen maar goed als de leden ervan zich in folkloristische verenigingen vermaken.

‘Maken’

Je hebt 't in je leven ‘gemaakt’, als je een goed salaris verdient, geregeld promotie maakt en liefst ook nog ‘chef’ wordt of ‘directeur’. Studeren kan natuurlijk geen kwaad, maar het is verloren moeite als je daarna geen flinke baan krijgt. Zo oordeelt het publiek dat alleen maar denkt in termen van ‘hebben’ en niet in termen van ‘zijn’.

De tijd evenwel dat grote groepen van de bevolking het nog konden ‘maken’ is voorbij. Zij die nog 'n baantje hebben zijn al blij als ze dat kunnen behouden. Wie maakt nog een grote promotie? Wie krijgt nog 'n hoog salaris? Slechts enkelen!

Voor velen is de tijd nu rijp om het wérkelijk te gaan ‘maken’, om zich eindelijk bezig te gaan houden met essentiële zaken. Nu er nog zo weinig betaald werk te vergeven valt, blijft er voor velen tijd over hun aandacht op andere dingen te gaan richten, op vrienden en relaties, op huisgenoten en op eigen innerlijke ontwikkeling.

Iemand van wie we zeggen dat hij het ‘gemaakt’ heeft, had het louter materieel ‘gemaakt’. Hij was in materieel opzicht erop vooruit gegaan. Hij kon voor het overige als mens een mislukking zijn, iemand die niet uitgegroeid was, een egoïst.

De aandacht is altijd op het verkeerde soort ‘maken’ gevallen. Als je maar een grote auto had en een groot huis, dan was je in je leven geslaagd.

Nog altijd is het voor veel mensen zo. Toch zijn anderen de ogen open gegaan, dankzij de ongunst der tijden. Waar moet je heen als je aan de kant komt te staan? Wat moet je dan met je leven aanvangen? Welnu, je kunt het nog steeds gaan ‘maken’, maar nu door je met écht belangrijke zaken bezig te gaan houden. Eindelijk kan de mens die zonder

‘werk’ is, werk van zichzelf gaan maken.

Van grote banen, van promoties, titels en dergelijke word je niet ‘wijzer’. Wijzer word je pas als je van deze dingen afstand gedaan hebt. Als je wat vrijer bent komen te staan tegenover materiële dingen, als je vrienden belangrijker gaat vinden dan geld en goed.

Je hebt het in feite pas echt ‘gemaakt’ als je voorgoed weet dat alles in het leven maar betrekkelijk is en dat er waarden zijn die niet verdwijnen als je ‘arm’ wordt of oud, invalide of eenzaam. Maar die waarden moeten wél veroverd worden op zelfzucht.

Waar blijf je, met al je carrière, als je straks, oud geworden, niet meer mee kunt met de anderen en geen geestelijke reserves hebt?

De mens is niet klaar met zijn leven als het hem materieel goed gaat, als hij zijn eerzucht bevredigd ziet, als hij een belangrijke positie heeft verworven. Dan namelijk begint het pas. Als het om de belangrijke dingen in het leven gaat zijn er andere waarden die van belang zijn.

Mensen die vinden dat je het pas ‘gemaakt’ hebt als je iets in de wereld betekent, gaan aan de zin van het leven voorbij. We willen belangrijk zijn, willen iets ‘schijnen’ wat wij niet zijn. Om er dan vaak te laat achter te komen dat wij het leven voorbij gehold zijn en dat wij oud zijn geworden zonder aan onszelf gewerkt te hebben.

We kunnen ons, als we ons terzij geschoven voelen (en wie voelt zich dat niet van tijd tot tijd?) gaan verdiepen in de werkelijk kostbare dingen van het leven: de mensen om ons heen, de natuur en alles wat daarbij hoort, studie en cultuur, dingen die weliswaar geen gewicht in de schaal leggen in de ogen van hen die het ‘gemaakt’ hebben, maar die de mens wel leren te leven in vrede met zichzelf.